İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

KENT SURLARININ KENT DOKUSU ve KENTSEL YAŞAMLA ETKİLEŞİMİ: GALATA KENT SURLARI ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Burcu TAN

Şehir ve Bölge Planlaması Anabilim Dalı

Şehir PlanlamaYüksek Lisans Programı

Mayıs 2014

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

KENT SURLARININ KENT DOKUSU ve KENTSEL YAŞAMLA ETKİLEŞİMİ: GALATA KENT SURLARI ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Burcu TAN
(502091815)

Şehir ve Bölge Planlaması Anabilim Dalı

Şehir PlanlamaYüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Mehmet OCAKÇI

Mayıs 2014

İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü'nün 502091815 numaralı Yüksek Lisans Öğrencisi **Burcu TAN**, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı **"KENT SURLARININ KENT DOKUSU ve KENTSEL YAŞAMLA ETKİLEŞİMİ: GALATA KENT SURLARI ÖRNEĞİ"** başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Danışmanı :	**Prof. Dr. Mehmet OCAKÇI** İstanbul Teknik Üniversitesi	.....
Jüri Üyeleri :	**Doç. Dr. Özhan ERTEKİN** İstanbul Teknik Üniversitesi	.....
	Yrd.Doç. Dr. Zafer SAĞDIÇ Yıldız Teknik Üniversitesi	.....

Teslim Tarihi : **05 Mayıs 2014**
Savunma Tarihi : **29 Mayıs 2014**

ÖNSÖZ

Tüm yaşamım boyunca beni her konuda destekleyen, teşvik eden ve anlayışla karşılayan anneme ve babama;

Yüksek lisans eğitimim boyunca ve tez hazırlama sürecinde bilgisini, desteğini ve sabrını esirgemeyen değerli hocam Prof. Dr. Mehmet Ocakçı'ya ve İTÜ Şehir ve Bölge Planlaması Bölümü Hocalarıma;

Tezimin tamamlanması aşamasındaki kıymetli katkı ve önerileri için Doç.Dr. Özhan Ertekin'e, Doç. Dr. Engin E. Eyuboğlu'na ve Yrd. Doç. Dr. Zafer Sağdıç'a;

Tez yazım sürecinde her türlü yardımı gördüğüm arkadaşlarım başta Erman Soyman'a, Gökçe Nur Tüfekçi'ye, Gülçin Kartal'a ve diğer arkadaşlarıma;

Tez yazım aşamasında çalıştığım kuruma ve çalışma arkadaşlarıma en içten teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Mayıs 2014

Burcu TAN
Mimar

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ ..... **v**
İÇİNDEKİLER ..... **vii**
ŞEKİL LİSTESİ ..... **ix**
ÖZET ..... **xiii**
1. GİRİŞ **1**
1.1 Tezin Amacı 3
1.2 Yöntem 4
1.3 Çalışmanın Kapsamı - Sınırlar 4
2. TARİHSEL SÜREÇTE KENT SURLARININ İŞLEVİ VE DEĞİŞİMİ **7**
2.1 Sur Kentlerinin Tarihsel Gelişim Süreci 7
2.2 Avrupa Koruma Politikalarının/Yaklaşımlarının Gelişmesi ve Kent Surları 13
2.3 Avrupa'da 21 yy. Kent Surları Koruma - Yönetim Planı Yaklaşımına Örnek- Dublin Kent Surları Koruma ve Yönetim Planı 17
2.4 Türkiye'de Koruma Anlayışının Gelişmesi Çerçevesinde Kent Surları 23
2.5 Kent Surları ve Koruma Anlayışına Avrupa'dan Örnekler 26
2.5.1 Büyük Ölçüde Korunmuş Kent Surlarına Örnek - Ferrara / İtalya 26
2.5.1.1 Surların Tarihçesi 27
2.5.1.2 Surların Korunması Ve Yaşatılmasına Yönelik Uygulamalar 28
2.5.2 Büyük Ölçüde Tahrip Olmuş Kent Surlarına Örnek: Barcelona/ispanya 31
2.5.2.1 Surların Tarihçesi 31
2.5.2.2 Surların Korunması ve Yaşatılmasına Yönelik Uygulamalar 33
2.5.3 Kısmen Korunmuş Kent Surlarına Örnek – Lizbon / Alfama 35
2.5.3.1 Surların Tarihçesi 35
2.5.3.2 Surların Korunması Ve Yaşatılmasına Yönelik Uygulamalar 38
2.5.4 Bölüm Değerlendirmesi 42
3. GALATA BÖLGESİ VE GALATA KENT SURLARI **47**
3.1 Galata Bölgesi ve Galata Kent Surları Tarihsel Gelişim Süreci 47
3.2 Galata Surlarının Korunmasında Yasal Durum ve İmar Planları 56
3.3 Galata Surları ve Çevresi Fiziksel Çevre Analizleri 61
3.3.1 Galata Surları ve Çevresi Arazi Kullanımı Analizi 62
3.3.2 Galata Surları ve Çevresi Yapısal Durumu Analizi 63
3.3.3 Galata Surları ve Çevresi Yapı Yüksekliği Analizi 64
3.3.4 Galata Surları ve Çevresi Ulaşım Analizi 64
3.3.5 Galata Bölgesi'ndeki Anıtsal Eserler ve Ayakta Kalan Galata Surları'na Yönelik Tespitler 66
3.3.6 Galata Surları ve Çevre Analizlerinin Genel Değerlendirmesi 72
3.4 Galata Bölgesi Sosyal Çevre Analizi 73
3.4.1 Deneğin Kimliği 74
3.4.2 Deneğin İstanbul İle İlişkisi 75
3.4.3 Deneklerin Galata Bölgesi ile İlişkisi 78
3.4.4 Deneklerin Galata Bölgesinin Kent Surları İlgili Değerlendirmeleri 80

3.5 Galata Bölgesi Sosyal Çevre Analizi Değerlendirmesi 84
3.6 Bölüm değerlendirmesi 86
SONUÇ ve ÖNERİLER 89
KAYNAKLAR 95
EKLER 99
ÖZGEÇMİŞ 105

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1 : Tipik Ortaçağ Şehri Örneği - İç Kent Surları ve Dış Kent Suru. 9
Şekil 2.2 : Tarihsel Süreç İçinde Farklı Uygarlıklara Ait Sur Kentleri. 10
Şekil 2.3 : Dublin Kent Surlarının Ayakta Kalan Kısımları. 19
Şekil 2.4 : Solda; Kaybolan Kent Surlarının Kaldırımda Izlerinin Gösterilmesi. Sağda; Kent Merkezinde Binalar Arasında Kalan Surlar Ve Araştırma Kazılarından Görüntüler. 20
Şekil 2.5 : Dublin Kent Surları Koruma Planı Kapsamında Yapılan Çalışmadan Örnekler. 22
Şekil 2.6 : Solda ; Ferrara Kent Surlarından Bir Görünüş. Sağda ; Ferrara Surlarında Ayakta Kalan Bir Giriş Kapısı. 27
Şekil 2.7 : Ferrara Kenti ve Surların Inşa Edildikleri Dönemler (Pini D; 2011). 28
Şekil 2.8 : Ferrara Master Plan (Pini D; 2011). 29
Şekil 2.9 : 1987 Yılında Hazırlanan "Progetto Mura" (Duvarlar Projesi). 30
Şekil 2.10 : Surlar Boyunca, Kentin Otopark Imkanlarını Artırmak Için Kentsel Dönüşüm ve Koruma Projelerinden Örnekler, 2006. 30
Şekil 2.11 : Barselona Kenti 3. Dönem Kent Surları. 32
Şekil 2.12 : Şekil 2.11. Barselona Kenti "Eixample" Cerda'nın planı (1853) (Barrabés, 2011). 33
Şekil 2.13 : Barselona Roman Sur Şehri ve Ayakta Kalan Kısımları. 34
Şekil 2.14 : Solda; İlk Roma Kent Surları ve 2. Surların Kulesi. Sağda; M.S. 1. yy Roma surları Pati Llimona Kültür Merkezi içinde sergilenmektedir. 34
Şekil 2.15 : 15. Yy. Roma Kent Surları Kullanılarak 14. Yy. da Yeniden Inşa Edilen Kent Surları Kalıntısı. 34
Şekil 2.16 : Alfama Bölgesi ve Çevresi. 35
Şekil 2.17 : Alfama Bölgesi ve Surlar -1761 (Lizbon Belediye Arşivi, 2011). 36
Şekil 2.18 : Lizbon'da Deprem Sonrası Planlı Gelişen Bölge - Tahrip Olan Tarihi Kent Surları ve Korunan Tarihi Doku (Lizbon Belediye Arşivi, 2011). 37
Şekil 2.19 : Moorish ve King Fernando Duvarlarının Günümüz Lizbon'u Haritasındaki Konumu (Lizbon Belediye Arşivi, 2011). 38
Şekil 2.20 : S. Jorge Kalesinin 1940lardaki Çalışmalardan Önceki Durumu Ve Sonrası (Kaynak: IHRU). 39
Şekil 2.21 : Tarihi Alfama Bölgesi Kent Dokusu (2011). 39
Şekil 2.22 : S. Jorge Kalesi ve Çevresinde Ayakta Kalan Surlar (2014). 40
Şekil 2.23 : Alfama-Lizbon Kent Surlarının Korunmuş kısımı (2013). 40
Şekil 2.24 : Kent Surları ve Çevresinde Yürütülen Çalışmalardan Örnek. 41
Şekil 2.25 : Kent Surları ve Koruma Durumuna Avrupa'dan Örneklerin Karşılaştırması. 44
Şekil 2.26 : Barselona Lizbon ve Ferrara Kent Dokuları ve Surların Korunma Durumlarının Karşılaştırılması. 45

Şekil 3.1 : Galata Bölgesinin Farklı Dönemlerdeki Siyasi ve Fiziki Durumu (Müller-Wiener, 2001). 49
Şekil 3.2 : Cenevizlilerin 2. İmtiyaz Bölgesinin Sınırları ve Kule Etrafındaki Surlar (Eyice, 1969). 50
Şekil 3.3 : Marie De Launay'ın 1864 Tarihli Galata Surları Haritası (Eyice, 1969). 51
Şekil 3.4 : Sur Yapımı Altı Aşamada Tamamlanmış; 15. Yüzyılda Son Şeklini Almıştır. 52
Şekil 3.5 : Galata Surları'nın Çevrelediği Bölgeler. 53
Şekil 3.6 : Köprü Projesi ve Harup Kapı'nın Konumu (IBB, 2013). 55
Şekil 3.7 : Solda ; Harup Kapı İnşaattan Önceki Durumu. Sağda ; Harup Kapı İnşaattan Sonraki Durumu. 56
Şekil 3.8 : Galata Surları'nın Yıkılma Süreci. 56
Şekil 3.9 : 21.05.2009 tasdik tarihli Beyoğlu İlçesi Kentsel Sit Alanı 1/5000 Ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı (Beyoğlu Belediyesi, 2010). 58
Şekil 3.10 : 12.12.2010 onaylı 1/1000 Ölçekli Beyoğlu Kentsel Sit Alanı Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı (Beyoğlu Belediyesi, 2010). 59
Şekil 3.11 : 14.01.2011 tarih onanlı 1/5000 ölçekli Beyoğlu Perşembe Pazarı Kentsel Sit Alanı Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı. 60
Şekil 3.12 : Beyoğlu İlçesi İçinde Galata Bölgesinin Yeri. 61
Şekil 3.13 : Galata Surları ve Çevresi Arazi Yapısı (Eğriler 5m'dir). 62
Şekil 3.14 : Galata Surları ve Çevresi Bina Zemin Kat Kullanım Oranları 62
Şekil 3.15 : Galata Surları ve Çevresi Bina Zemin Kat Kullanımları. 63
Şekil 3.16 : Galata Surları ve Çevresi Kentsel Doku Boşluk-Doluluk Oranı. 63
Şekil 3.17 : Galata Surları Ve Çevresi Binaların Kat Adedi Dağılımı Tablosu. 64
Şekil 3.18 : Galata Surları Ve Çevresi Kat Yüksekliği Analizi. 64
Şekil 3.19 : Galata Surları ve Çevresinde Taşıt Yoğunluğu. 65
Şekil 3.20 : Galata Surları ve Çevresinde Yaya Yoğunluğu. 65
Şekil 3.21 : Galata Surları ve Çevresindeki Tescilli Anıtsal Eserler (Kaynak: Beyoğlu K. A. İ. P., 2008). 66
Şekil 3.22 : Galata Surları'nın Ayakta Kalan Kısımları. 67
Şekil 3.23 : Tersane Caddesi Üzerinde Yeralan Kemerli Duvar Parçası. 67
Şekil 3.24 : Tersane Caddesi Üzerinde Yeralan Kemerli Duvar Parçası Metro Haliç Geçişi Altında Kalmaktadır. 68
Şekil 3.25 : Yanık Kapı Sokaktaki Harup Kapı ve Sur kalıntıları. 68
Şekil 3.26 : Bereketzade Mahallesi'nde Yer Yer Kesintiye Uğrayan 200m.Uzunluğunda İki Burçlu Bir Sur Hattı. 69
Şekil 3.27 : Galata Kulesi ve Etrafındaki Çevre Duvarları. 69
Şekil 3.28 : Müeyyedzade Mahallesi'nde Bir Burç. 70
Şekil 3.29 : Hacı Mimi Mahallesi'nde Kemeraltı Caddesi'ndeki Kule Temeli. 70
Şekil 3.30 : Kemankeş Kara Mustafa Paşa Mahallesi'nde Yeraltı Camii'ni Çevreleyen Galata Mahzeni'ne Ait Sur Duvarı. 71
Şekil 3.31 : Farklı Yapı Adalarında Kare Planlı Bir KuleBazı Duvar Parçaları. 71
Şekil 3.32 : Anket Yapılan Yer - Meydan/ Sokak. 73
Şekil 3.33 : Deneklerin Mesleği. 74
Şekil 3.34 : Deneklerin Yaş Grubu. 74
Şekil 3.35 : Deneklerin Eğitim Durumu. 75
Şekil 3.36 : Deneklerin Nerede İkamet Ettiği. 75
Şekil 3.37 : Deneklerin Kaç Yıldır İstanbul'da Yaşadığı. 76
Şekil 3.38 : Denekler Yaşamının Ne kadarını İstanbul'da Geçirdi. 76
Şekil 3.39 : İstanbul Denilince Aklınıza Neler Geliyor? 77

Şekil 3.40 : İstanbul Denilince Aklınıza Neler Geliyor? (Özet tablo)..... 77
Şekil 3.41 : Deneklerin Hangi Sıklıkta Galata ve Çevresine Geldiği..... 78
Şekil 3.42 : Deneklerin Galata Bölgesine Hangi Araçlarla Ulaşım Sağladığı 78
Şekil 3.43 : Deneklerin Hangi Saatlerde Daha Çok Bölgeyi Kullandığı..... 78
Şekil 3.44 : Galata Bölgesindeki Sorunlar Nelerdir?..... 79
Şekil 3.45 : Galata Denince Aklınıza Neler Geliyor?..... 80
Şekil 3.46 : Galata Denince Aklınıza Neler Geliyor? (özet eğerlendirme) 80
Şekil 3.47 : Bu Çevrede Tahrip Olmuş veya Yok olmuş Eserler Hakkında Bilginiz? 80
Şekil 3.48 : Bu Çevredeki Tarihi Kent Surlarının Varlığından Haberdar mısınız?... 81
Şekil 3.49 : Bu Çevredeki Tarihi Kent Surlarının Yerini Biliyor musunuz?..... 81
Şekil 3.50 : Galata Kent Surlarının Görünürlüğünün Artması Sizce Çevresel Kalitenin Arttırılmasında Etki Eder mi? 81
Şekil 3.51 : Galata Surları Sizce Nasıl Değerlendirilmeli? 82
Şekil 3.52 : Sizce Tarihi Eserlerimiz Yeteri Kadar Korunuyormu? 82
Şekil 3.53 : Sizce Tarihi Eserlerimizin Korunması Görevi Kimindir?..... 82
Şekil 3.54 : Galata Surları ve Kullanıcı Farkındalığı Anketi Çapraz Sorgulama..... 84
Şekil 3.55 : Avrupa'nın Farklı Kent Surlarının Koruma/Kullanma/Sergileme Örnekleri..... 93
Şekil 3.56 : Galata Kent Surlarının Korunmasına Yönelik Öneri Çalışma Akış Planı 94

KENT SURLARININ KENT DOKUSU ve KENTSEL YAŞAMLA ETKİLEŞİMİ: GALATA KENT SURLARI ÖRNEĞİ

ÖZET

Kentlerin tarihsel gelişim sürecine referans veren yapılar, kentin geçmişi ile geleceği arasında bağ kuran kimlik öğeleridir. Savunma faktörünün önemli olduğu dönemlerde yapılmış olan kent surları, o dönemdeki kentin sınırlarını ifade etmesi yönüyle kent tarihi açısından önem taşımaktadır.

Günümüze dek ulaşan sur kentleri "surları tamamen korunmuş, kısmen korunmuş ve korunamamış" olmak üzere üç farklı nitelikte saptanabilir. Günümüzde oldukça az bir kısmının ayakta olduğu tespit edilen Galata Tarihi Ceneviz Surları, içinde yer aldığı kentsel çevredeki mevcut dokunun değişim ve gelişmesinde etkili olmuş, kentsel belleğin oluşmasında ve yaşatılmasında önemli ölçüde yönlendirici bir rol üstlenmiştir. Kentsel dokuda özellikle son yüzyılda gerçekleşen imar müdahaleleri, Galata Surları'nın önemli ölçüde tahrip olmasına neden olmuştur. Tüm bu olumsuz gelişmelere rağmen surlar bir takım izler bırakmıştır.

Bu çalışmada, tarihi çevre içinde kent surlarının önemi ve bu eserlerin yeniden değerlendirilmesi konusuna odaklanılmaktadır.

Tezin amacı, içinde yer aldığı tarihi kent dokularını vurgulayan kent surlarının, günümüz kent yaşamı ile bütünleştirilmesi, kent dokusu içinde görünürlük kazanması ve vurgulanmasının nasıl sağlanacağının tartışılması ve bu konuda öneriler geliştirilmesidir. Tezin hipotezi; tarihi kent dokuları içindeki kent surlarının ortaya çıkarılması, eğer kaybolmuşsa izlerinin belirtilmesi ve çevresi içinde vurgulu biçimde ifade edilmesi, o çevreye sosyal, ekonomik ve mekânsal açıdan katkı sağlayacak ve kent belleğinin güçlenmesine yardımcı olacaktır" ifadesiyle tanımlanmıştır. Tarihi eserlerin ortaya çıkarılması, yaşatılması ve çevresi içinde vurgulanması; kentsel kaliteyi artırmak için potansiyel taşıyarak, kentin devamlılığına, anlaşılmasına ve yerel kültürel kimliğinin yaratılmasına katkıda bulunacak mimari ve kentsel tasarım yaratıcılığına yeni fırsatlar sunacak ve kent merkezinin yeniden canlandırılması ve yenilenmesinde rol oynayacaktır.

Ortaya konan amaç doğrultusunda tezin hazırlanmasında veri toplama yöntemi olarak, literatür araştırması, eski harita arşivleri taranması yapılmıştır. Tezde, anket, arazi tespitleri ve gözlem teknikleri ile veri analiz ve çözümleme yöntemleri kullanılmıştır.

Sonuç olarak çalışmada, Galata kent Surları ve çevresinde yapılan tespit ve anket çalışmalarına bağlı olarak, tarihi kent dokularının en önemli elemanlarından biri olan kent surlarının ortaya çıkarılmasının, eğer kaybolmuşsa izlerinin belirtilmesinin ve çevresi içinde vurgulu biçimde ifade edilmesinin, çevreye sosyal, mekânsal açıdan katkı sağlayacağı ve kent belleğinin güçlenmesine yardımcı olacağı kanıtlanmıştır.

Tezin Birinci Bölümü olan giriş bölümünde çalışmanın amacı, yöntemi ve kapsamı belirtilmiştir.

İkinci bölümde; tarihsel süreç içinde kent surlarının gelişim süreci, kent dokuları üzerindeki etkileri ve süreç içinde öneminin nasıl azalmış olduğu konuları üzerinde durulmaktadır. Avrupa'da sur kentleri incelenerek korunma durumuna göre sınıflandırılma yapılmıştır.

Üçüncü bölümde, Türkiye'deki koruma anlayışı incelenmiş, Galata kentsel dokusunda yer alan kent surlarına yönelik tarihsel gelişim süreci ve özellikle surlar ve çevresinin fiziksel durumunun tespitiyle ilgili analitik çalışmalar ve ortaya çıkan sonuçlar değerlendirilmiştir.

Dördüncü bölümde, Galata Surları ve yakın çevresinde kullanıcı farkındalığı araştırması ve sonuçları ortaya konarak değerlendirilmiştir.

Sonuç bölümünde ise, tez sonuçlarına yer verilmekte ve Galata Surlarının İstanbul tarihi kent merkezinin temel bileşenlerinden birisi haline getirilmesi ve kent yaşamıyla bütünleştirilmesine yönelik ilkeler ve öneriler ortaya konmaktadır.

INTERACTION OF CITY WALLS WITH URBAN PATTERN AND URBAN LIFE : THE CASE OF GALATA CITY WALLS

SUMARY

In the present day, the protection, maintenance and sustainability of historical and cultural assets are acknowledged as the essential path lead to preservation of the assets. But the methods of preservation are still controversial. Nevertheless the concept of not only the protection but the adaptation of the assets to daily life and exhibition of them is widely being recognized.

The balance of preservation/utilization/sustainability is acknowledged as an important policy and as the individuals experience the positive effects of this policy on their daily lifes, the success of the policy is established. The integration of historical assets to actual life, the accessibility of the assets and adequate ways of launching these assets are contributing to the public consciousness. It has been widely recognized that the preservation of public places as a combination of social, cultural, geographical and economic relations from different historical eras within sustainable social-economic environment provides a higher success rate.

The area preservation provides an universal privilege. The protection of historical area and historical assets is a contemporary will and develops accordingly with the contemporary social culture. It does not only aim to transfer of ancient cultures to the future generations. It is very basics of life that the collection of past events is a fundamental source of future. To sustain a prosperous nation it is necessary to integrate the cultural identities of the nation with the new cultural areas.

Rather than cities being historical, it is more crusial to preserve the history. The cultural and historical assets are now accepted as world heritage.

In Turkey, as in many other developing countries, historical buildings are seen as “a problem” as opposed to civic improvement and considered to be “an issue to overcome” even though there is an increasing number of endeavor for the protection of them and urban persistence on an international platform and common sense to bring them into urban life. Worldwide studies of protection have been successfully carried out recently, especially thanks to the support and pressure of international establishments. However, the urban areas and civil engineering samples are not protected well enough and even some memorial structures such as city walls that reflects the history of the cities with its identity and limits have been destroyed due to “development”. One of the obvious examples to this adverse phase is the recent situation of the Walls of Galata that has taken many roles in İstanbul’s historical development process. This dilapidate presents the recent attitude of Turkey to protection. Therefore, the protection conscience and studies have been observed not

to reach the expected level even though there is the feeling of general awareness towards protection issues.

The structures, which addresses the historical development process of cities, are elements, which link the past and the future of the cities. The city walls, built during the eras in which the defence factor was important, have great importance by means of city history, because it expresses the borders of the city.

The walls, which had, remain until today can be determined in three categories as "completely preserved", "partly preserved" and "non-preserved". Historical Genoese Walls of Galata, of which a very little part had remain until today, had had great effect on the transformation and the development of the urban environment in which it exists, and had taken a directive role in constitiution and preservation of urban memory. Construction interventions, which have been done during the last century, caused dramatic destructions to the Galata Walls. In spite of all the negative developments, there are some marks left from the Walls.

This study focuses on the importance of city walls in historical environment and reuse of these historical artifacts.

The aim of the thesis is the integration of the city walls, which emphasize the urban fabrics it have taken part in, to today's urban life, gaining them visibility in urban fabric, arguing how to emphasize them and developing proposals in this manner. The hypothesis of the thesis is defined as; "the emphasize to the Walls in urban fabrics and if lost, the reveal and the expression of them, will contribute to that environment in social, economical and spatial means and will help the urban memory to strenghten." The reveal the revitalization of historical artifacts and emphasize to them will play great role in urban continuity, urban understanding, providing new opportunities to the architectural and urban design creativism which will contribute to the creation of local cultural identity and the revitalization and the renewal of the urban city centre.

In the direction of the aim of the thesis, literature search and historic maps search have been determined as the methods of data collecting. In the thesis, survey, land studies and observation methods and data analyzing methods are used.

In this study, inside the Galata walls and its surroundings that were selected for experimental study field, in order to determine the physical features of the area and the walls, a study has been run in within structural scale in urban scale. In addition to that, people were surveyed in order to determine the people's awareness about Galata walls. The datas that were achieved were presented in a presentation with the methods of grafical show on the maps and survey analysis.

In this thesis, relationships between the city walls that are located and protected in different levels in Europe and the cities that include these historical structures are mentioned. Also among cultural and historical artifacts, especially monumental artifacts that are actually city walls and its effects on daily life are presented.

In the example of Galata walls, the answers that are about saving and protecting the historical artifacts which are destined to be destroyed were searched.

As a result, in this study, it is proved that to emphasise the city walls, which are one of the most important components of the urban fabrics, to reveal them, if lost, and the expression of them in harmony with the surrounding environment, will contribute to

its environment in social and spatial means and will help urban memory to strenghten.

In the first chapter of the thesis, the purpose of the study, its method and scope were presented. It was also explained why this subject has been chosen and the limits of field of study were described.

In the second chapter; the function of the city walls and its period of change, historical development and evolvement of protection sensibility in Europe were discussed. Several examples from Europe which are about city walls and protection sensibility were analysed. Ferrara/Italy which has a protected city walls was analysed. For the blasted city walls, Barcelona/Spain and for partly protected city walls, Lisbon-Alfama/Portugal was analysed.

In the third chapter of the thesis, the situation of protection sensibility in Turkey was discussed. Within this scope, the condition of Galata and city walls in Turkey was presented. In addition, in the urban texture of Galata, the current condition and the protection sensibility of the city walls were addressed. The change of Galata walls, current protection of it and decisions that were taken according to master plan were analysed.

The analysis of Galata walls and its land use of surroundings, structural conditions analysis and survived Galata walls analysis were done.

In the fourth chapter, a research has been done about the awareness of Galata walls. The consideration of people who were surveyed about Galata walls, their sense of protection, awareness about the walls has been analysed.

In the final chapter, the study has been analysed with the examples from around the world in order to point out the effect of the city walls on urban texture. In addition to this, adviced protection methods are included in the final chapter.

1. GİRİŞ

Günümüzde tarihi ve kültürel varlıkların korunması, yaşatılması ve gelecek kuşakların da kullanımına aktarılması, koruma konusundaki temel ve ortak görüş olarak benimsenmektedir. Tarihi ve kültürel varlıkların korunmasına yönelik yöntemler ise her dönemde olduğu gibi tartışma konusu olmaya devam etmektedir. Ancak çağdaş koruma anlayışında tarihi eserlerin sadece korunması değil, günlük hayata adapte edilmesi, sergilenmesi ve yaşatılması görüşü ağırlık kazanan koruma yaklaşımıdır.

Koruma/kullanma/yaşatma dengesi önemli bir politika olarak benimsenmiş, bireyler bu eserlerin korunmasındaki projelerin olumlu etkisini günlük yaşamlarında görmeye başladığında koruma politikalarının başarı sağladığı anlaşılmıştır.Tarihi eserlerin günlük yaşama entegrasyonu, erişilebilir olmaları, uygun bir biçimde tanıtımı ve sergilenmesinin kamu bilincinin oluşmasında önemli katkısı olduğu düşüncesi ortaya çıkmıştır. Farklı tarihi dönemlerin ve sosyal, kültürel, coğrafi, ekonomik ilişkilerin oluşturduğu bir bütün olarak kentsel alanların korunması, kültürel ve tarihi değerler ile birlikte sosyo-ekonomik niteliklerin de korunması kapsamında başarı şansının daha yüksek olduğu fikri yaygınlaşmaktadır.

Tarihi çevre korumanın evrensel bir statüsü vardır.Tarihi çevre ve tarihi yapı koruma temelde çağdaş bir kültürel istektir ve toplum kültürünün çağdaşlaşmasına paralel olarak gelişir.Kültür mirasını korumak sadece geçmiş değerlerin gelecek kuşaklara tanıtılmasını amaçlamaz.Geçmişin birikiminin geleceğin yaratılmasında en önemli kaynak olması yaşamsal bir zorunluluktur. Kişilikli bir toplum olarak gelişebilmek için ulusların kültürel kimliklerini yeni yaşam çevreleriyle entegre etmeleri gerekmektedir (Kuban, 2000: 25).

Kentlerin ne kadar tarihi olduğundan daha çok, bu tarihe nasıl sahip çıkıldığı önem kazanmaktadır. Kentlerin sahip olduğu tarihi ve kültürel değerler artık tüm dünyanın ortak mirası olarak kabul edilmekte ve koruma konularında uluslararası çabalar ve baskılar ön plana çıkmaktadır. Kentlerin kimliğini, belleğini, kültürünü ifade eden bu

eserler ortaya çıkarıldıkları, sergilendikleri ve yaşatıldıkları sürece o kente ve dünya ortak kültür mirasına katkı sağlamaktadır.

Kentsel dokuda Sanayi Devrimi ile başlayan, 19. ve 20. yüzyıl'da hızlanarak devam eden gelişim ve değişim süreci, kentlerin fiziksel ve sosyal yapısında çok önemli farklılaşmalara neden olmuştur. Günümüzde tarihsel dokuya sahip olan yerleşimler, süreç içinde çağdaş koşullara, fiziksel yapısını koruyarak uyum sağlayabildikleri oranda kimliklerini sürdürebilmektedirler.Koruma anlayışının gelişim süreci içinde tek yapı ölçeğinden tarihi kentsel bölgelere doğru genişlemiş olması, bu tarihsel kent dokularının öneminin daha da artmasına neden olmuştur. Tek yapı olarak korunması öngörülen surlar, dini yapılar, kamu yapılarıyla birlikte kentlerde koruma yaklaşımlarına meydanlar, sokaklar ve sivil mimarlık örneklerinin oluşturduğu kent dokusunun da katılmasıyla, bu tek eserler kentlerin kimliğini belirleyen ve vurgulayan elemanlar olarak daha geniş bir anlam kazanmıştır.

Uluslararası platformda tarihi eserlerin korunması, kent sürekliliği ve ortak hafızası konusunda bu eserlerin kentsel yaşama kazandırılması yönünde artan bir çabaya rağmen, Türkiye'de birçok gelişmekte olan ülkede olduğu gibi bu eserlerin kentsel gelişmenin önünde bir "sorun" olarak algılandığı ve "aşılması gereken bir konu" olarak değerlendirildiği görülmüştür. Son yıllarda özellikle koruma ile ilgili uluslararası kuruluşların baskıları ve destekleriyle, tüm dünyada başarılı koruma çalışmaları gerçekleştirilmektedir. Buna rağmen Ülkemizde korunacak kentsel bölgeler ve sivil mimarlık örnekleri gereği gibi korunmamakta, hatta kente kimlik veren ve tarihi kent dokularının sınırlanmasında ve algılanmasında oldukça etkili anıtsal eserlerin başında gelmekte olan kent surları gibi "anıtsal korunacak eserler" bile "gelişme" uğruna tahrip edilmeye devam etmektedir. İstanbul'un tarihsel gelişim süreci içinde çok önemli bir rol üstlenmiş olan Galata Surları'nın mevcut durumu bu olumsuz sürece gösterilecek en belirgin örneklerden birisidir. Galata Kent Surları'nın büyük ölçüde tahrip edilmiş olması, Türkiye'deki yakın geçmişteki koruma anlayışını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, ülkemizde koruma konusunda bir bilinçlenme olduğu hissediliyor olsa da, Surların mevcut durumu gözönünde bulundurulduğunda, bu bilincin ve çalışmaların istenilen düzeye ulaşmadığı görülmektedir.

1.1 Tezin Amacı

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra gözlemlenen, özellikle büyük kentlere yönelik hızlı nüfus artışı ve ekonomik baskılar, kentsel gelişmeyi ve arazi kullanım kararlarını ve değerlerini etkisi altına almıştır.Bu sürecin tarihsel kent dokularına yansıyan yönü, bu bölgelerin gün geçtikçe harap olması veya karakterini yitirmesidir. Arazi değerlerinin kullanıcılar veya mülk sahipleri üzerinde oluşturduğu baskılar sonucunda kasıtlı veya kasıtsız insan hataları, bilinçsiz veya güdümlü imar hareketleri ve doğal felaketlerin yarattığı tahribat, Galata Surları gibi pekçok tarihi ve kültürel değerin giderek azalmasına ve tahrip edilmesine neden olmuştur. Galata Surları bu "kentsel gelişme" adı altında yürütülen politikalar nedeniyle büyük ölçüde tahrip edilmiş, kısmen ayakta kalan bölümler dışında korunamamıştır.

Bu tezin amacı, kentsel alan içinde kalmış olan tarihi yapıların en önemlilerinden olan kent surlarının günümüz kent yaşamı ile bütünleştirilmesi, kent dokusu içinde görünürlük kazanması ve öneminin vurgulanmasının nasıl sağlanacağının ortaya konması ve bu konuda öneriler geliştirmesidir. Bu doğrultuda tezde, Avrupa'da belirli bir sistematik çerçevesinde sur kentleri tartışılarak, mevcutta oldukça tahrip edilmiş ve kısmi bölümleriyle ayakta duran Galata Surları'nın nasıl ön plana çıkarılacağı, kentsel yaşama katkılarının neler olabileceği ve bunun nasıl başarılabileceğine yönelik önerilerin ortaya konması hedeflenmiştir.

Bu amaç doğrultusunda tezin temel hipotezi "Tarihi kent dokularının en önemli parçalarından olan kent surlarının ortaya çıkarılması, eğer kaybolmuşsa izlerinin belirtilmesi, çevresi içinde vurgulu biçimde ifade edilmesi, o çevreye sosyal, ve mekânsal açıdan katkı sağlayacak ve kent belleğinin güçlenmesine yardımcı olacaktır."İfadesi ile tanımlanmıştır.Ayrıca bu eserlerin ortaya çıkarılması; kentin devamlılığına, anlaşılmasına ve yerel kültürel kimliğinin yaratılmasına katkıda bulunacak mimari ve kentsel tasarım yaratıcılığına yeni fırsatlar sunacak, kent merkezinin yeniden canlandırılması ve yenilenmesinde rol oynayacaktır.

1.2 Yöntem

Tezin hazırlanmasında veri toplama yöntemi olarak, literatür araştırması, eski harita arşivleri taranması yapılmıştır. Tezde; anket, arazi tespitleri ve gözlem teknikleri ile veri analiz ve çözümleme yöntemleri kullanılmıştır.

Çalışmada, deneysel çalışma alanı olarak seçilmiş olan Galata Surları ve yakın çevresinde, bölgenin ve surların genel fiziksel özelliklerinin tespiti için kentsel ölçekten bina ölçeğinde tespit çalışmaları yapılmıştır.Bunun yanı sıra Galata Surlarına yönelik kullanıcıların farkındalığını değerlendirmek üzere bölgede anket çalışması ve gözlemler yapılmıştır.Çalışma kapsamında elde edilen veriler, haritalar üzerinde grafik gösterim, anket dökümü ve bunların değerlendirilmesi yöntemleriyle sunulmuştur. (Detay için bkz bölüm 4)

1.3 Çalışmanın Kapsamı - Sınırlar

Her ülkenin kendine özgü yasal sistemi, kontrol mekanizmaları, mülkiyet özellikleri, vizyonu, yaklaşımları ve kültürel yapısı vardır.Bu konulardaki farklılıklar her alanda olduğu gibi, kentsel alanlardaki tarihi eserlerin korunması ve yaşatılmasına yönelik yaklaşımlardaki farklılıkların da en önemli belirleyicileridir.

Bu tezde, Avrupa'dan farklı ülkelerdeki benzer özellikler gösteren ve farklı düzeylerde korunmuş "kent surlarına" yönelik, içinde yer aldıkları kentlerle ilişkileri, anlamları ve kentlerine katkıları ortaya konmaktadır. Ayrıca, tarihi ve kültürel eserlerin özellikle anıtsal eserler olan kent surlarını korunması ve kentsel gündelik yaşama katılması için günümüzde yapılan çalışmalar irdelenmektedir.Galata Surları örneğinde, yok olmaya yüz tutmuş anıtsal eserlerin geri kazanılmasında, yaşatılmasında veya kalan kısımların değerlendirilmesi konularında uygulanacak ilkeler ve bu ilkeler doğrultusunda tarihi kent surlarının nasıl değerlendirilebileceği sorularının cevabı aranmaktadır.

Bu çalışma kapsamında, Avrupa örneklerinden surların bütünüyle korunduğu, kısmen korunduğu ve korunmadığı kent örnekler incelenerek, kent surlarının günlük yaşama nasıl dahil edildiği incelenerek değerlendirilmiştir.Bu kentlerdeki surların

korunması durumundan çıkarılacak sonuçların Galata Surları için kullanılabilir olup olmadığı sorgulanmıştır.

Tezin birinci bölümünde; çalışmanın amacı, yöntemi ve kapsamı ortaya konmakta, çalışma konusunun ve alanının neden seçildiği açıklanmakta ve çalışma alanı sınırları tarif edilmektedir.

İkinci Bölümde; kent surlarının işlevi ve değişim süreci, tarihsel gelişimi, Avrupa'da koruma anlayışının gelişmesi ele alınmıştır. Kent surları ve koruma anlayışına Avrupa'dan örnekler incelenmiş; büyük ölçüde korunmuş kent surlarına örnek olarak Ferrara/italya, büyük ölçüde tahrip olmuş kent surlarına örnek olarak Barcelona/İspanya incelenmiştir. Kısmen korunmuş kent surlarına örnek olarak da Lisbon-Alfama /Portekiz incelenmiştir.

Tezin üçüncü bölümünde Türkiye'deki koruma anlayışının ve bu çerçevede kent surları ve Galata Surlarının durumu ortaya konmaktadır. Bu bölümde ayrıca Galata kentsel dokusunda kent surlarının mevcut durumunun analizi yapılmış ve korunma durumu irdelenmiştir. Tarihsel süreç içinde Galata Surlarının değişimi, günümüzde Galata Surları'nın korunma durumu ve imar planlarıyla alınmış kararlar incelenmektedir. Galata Surları ve çevresi arazi kullanımı analizi, yapısal durumu analizi, ayakta kalan Galata Surları'na yönelik tespitler yapılmaktadır.

Dördüncü bölümde Galata Surları kullanıcı farkındalığı araştırması yapılmıştır.Anket yapılan deneklerin Galata Bölgesi ile ilgili değerlendirmeleri, koruma bilinci, surlara yönelik farkındalık ve algılanabilirlik sorularının yanıtları değerlendirilmektedir.

Sonuç bölümünde ise, yapılan çalışmanın, alanda yapılan çalışmanın sonuçları ve dünyadan örnekler birlikte değerlendirilerek, kent surlarının kentsel doku üzerindeki etkileri ve korunmasının önemine yönelik irdelemeler ve önerilere yer verilmektedir.

2. TARİHSEL SÜREÇTE KENT SURLARININ İŞLEVİ VE DEĞİŞİMİ

Tarihsel süreç içinde kent surları, inşa edildikleri ilk dönemlerde dış dünyadan gelen veya gelmesi olası saldırılara karşı kenti savunmak amacı ile düşünülmüştür. Kent surları gelişen teknolojiye de paralel olarak, özellikle 19. Yüzyıl sonrasında koruma ve savunma amacını yitirmiştir.Günümüzde kent surları, ayakta kalabildikleri oranda çoğu zaman çağdaş kent dokusu ile tarihi kent dokusu arasında fiziksel bir sınır oluşturmuştur.Bu bölümde tarihsel süreç içinde sur kentlerinin ortaya çıkışı, gelişmesi ve önemini yitirmesi dönemleri ele alınarak, kent surlarının kentteki fiziksel, sosyal ve ekonomik rolü ve önemi üzerinde durulmaktadır.

2.1 Sur Kentlerinin Tarihsel Gelişim Süreci

Kentlerin varoluşunun ve biçimlerinin farklılaşmalarının birçok nedeni vardır. Kentlerin kurulduğu tarihin ve coğrafyanın özellikleri, kentin tarihsel gelişim süreci, barındırdığı fonksiyonlarla ilişkilendirilerek açıklanabilir. Kentler ilk kuruldukları tarihlerden itibaren yönetim, depolama, ticaret ve imalat fonksiyonlarının merkezi olarak biçimlenmiştir. Çevresel alanlarda üretilen tarımsal artı ürünün bu kentsel alanlarda işlenmiş ve dağıtımı yapılmıştır. Kentler aynı zamanda uzak yerlerden gelen malların yerel ürünler ile değiştirebileceği pazaryerleri çevresinde gelişmesini sürdürmüştür. Tarih boyunca kentler, ulaşım yollarının kesişme noktalarında veya malların ulaşım araçlarını değiştirdiği nehir ve deniz kenarlarında kurulmuş, yamaç ve tepelere kurulmuştur.Nerde kurulursa kurulsun savunma faktörü her zaman önemli olmuştur.Bu nedenle savunma amacı ile etrafı surlarla çevrilmiştir.(Lewis Mumford, 1961). Savunma amacı ile inşa edilen kent surları, gereğinde çevresel alanlarda yaşayan kırsal nüfusa yönelik, hem birlik sağlamak hem de savaşlarda en az insan kaybı için tasarlanmıştır. Kentler, kentsel form olarak planlı veya kendiliğinden gelişmiş bir yapı sergilemiştir (Kostof; 1993). Her iki durumda da, büyük çevre duvarları yağmacı ordulara karşı savunma için inşa edilmiştir. (Şekil2.1, .Şekil 2.2). Gelişen teknolojiye dek yüzyıllar boyunca kent surları bu amaca hizmet etmiştir. 20. Yüzyıl başlarına kadar kent surları yeni teknolojik gelişmelere rağmen

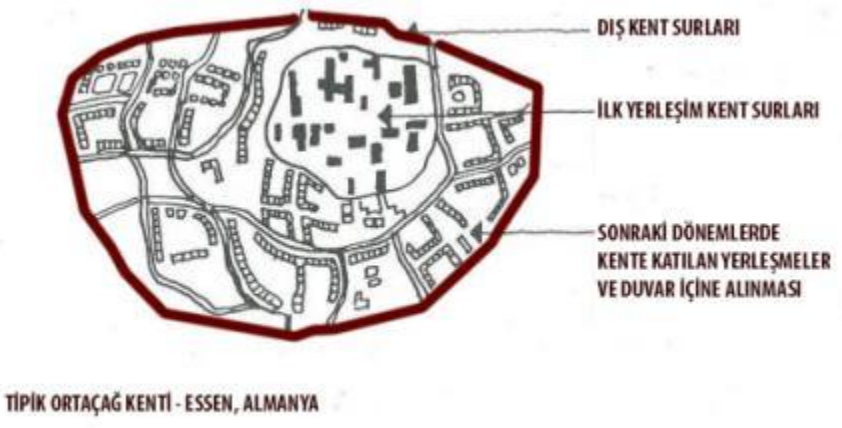
bu fonksiyonunu kısmen de olsa devam ettirmiştir (Bacon, 1962; Gallion, Eisner, 1957).

Ortaçağ'a kadar Sur Kentleri: İlk dönemlerden modern zamanlara kadar kent surları, ait oldukları kentlerin biçimlenmesinde önemli bir rol üstlenmişler, dönemlerine göre kentlerin fonksiyonel veya görsel etkin öğelerinden birisi olmuştur. M.Ö. 8000 li tarihlere dayanan Jerico ve Çatalhöyük gibi ilk yerleşim birimlerinin de duvarlarla çevrili olduğu saptanmıştır. Çatalhöyük'Te, ortak hareket ve savunma amacıyla yapıların bitişik düzene yönlendirilmesi ile ortaya çıkan sağır dış duvarlar ilk savunma duvarı olarak gösterilebilir. Ortak yararlar için alınmış ve herkesin katılımıyla gerçekleşmiş olan bu karar kent surlarının oluşumunun ilk örneğidir (Hammond, 1972; Nauman, 1991; Kostof, 1991; Aktüre, 1994). Kent olarak farklı foksiyonlara sahip olan Sümer Uygarlığının Uruk kenti (M.Ö. 4000), bilinen en eski surla çevrili kenttir (Frankfort, Henri, 1970).M.Ö. 2500 lü yıllarda Asurlar yerleşmelerini biçimlendirirken aynı yöntemi kullanmıştır, bu kentlerin en önemlilerinden olan Nineveh (Ninova) da surlarla çevrilmiştir (Banister Fletcher, 1996).M.Ö. 3500 lerde İndüs Vadisi yerleşmelerinin bazılarının surlarla çevrili olduğu saptanmıştır (Mohenjo Daro). Coğrafi konum olarak, Mezopotamya'ya yakın topraklarda, Nil Nehri vadisinde gelişen Mısır Uygarlığında M.Ö.3000 yıllarında inşa edilmiş olduğu bilinen Kahun ve El Amarna kentleri de surlarla çevrelenmiştir (Sjoberg,1960; Childe,1983; Gardiner, 1983; Özdeş, 1984; Vallbelle, 1992). M.Ö.2000 yıllarında imparatorluk haline gelmiş Hitit Uygarlığında, yerleşim için yüksek yerler seçilmiş ve kentin çevresi, savunmada kolaylık sağlayan yüksek ve sağlam taş duvarlarla çevrelenmiştir (Mumford, 1938, Lampl, 1968; Schimer, 1982; Nauman, 1991; Aktüre, 1994).

M.Ö. 8.yüzyılda Yunanlılar Ege Havzası ve etrafındaki coğrafyada, engebeli arazi koşullarını değerlendirerek "şehir-devlet"leri kurmuşlardır. Ege Denizi'nin engebeli doğal yapısı fiziksel biçimlenmedeki en önemli etmenler olmasına rağmen kent duvarları tüm kentlerin en belirleyici elemanı olmaya devam etmiştir (Mumford, 1938; Bacon, 1962; Wycherley, 1967; Ünsal,1967; Kostof,1991).

Ortaçağ'da Sur Kentleri: 6.-10. Yüzyıl Erken Ortaçağ kentlerinde kilise, manastır veya kale baskındır.Koruyucu önlemler için, yerleşimler tepe üstleri veya adalarda düzensiz araziye oturtulmuştu.Kilise meydanı bir pazar yeri haline gelmiştir, yollar genellikle Kilise meydanından yayılmaktadır.Planlama, düşmanları şaşırtmak için

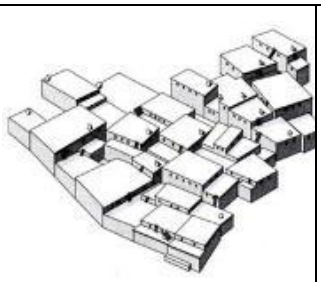
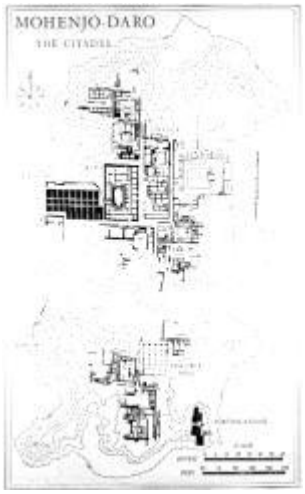
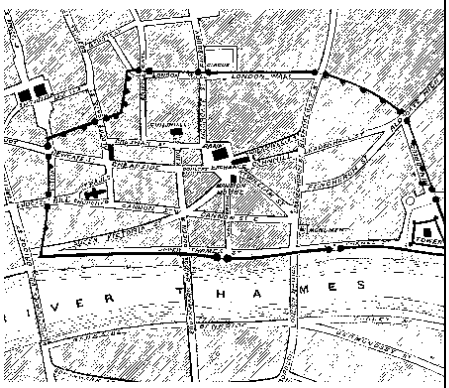
düzensiz organik dokudadır. Ortaçağ kentlerindeki en önemli ortak özellik ise koruma, savunma elemanı olarak duvar ve hendek ile çevrili olmasıdır (Norman Pounds, 2005) (Şekil 2.1.). Barutun bulunması, top ve mancınığın gelişmesi savunmaya ağırlık verilmesine neden olmuş, bu nedenle surlara ek olarak yüksek burçlar, hendekler ve ileri karakollar inşa edilmiştir.

Şekil 2.1 : Tipik Ortaçağ Şehri Örneği - İç Kent Surları ve Dış Kent Suru.

Rönesans Döneminde Sur Kentleri: 15. Yüzyılda ateşli silah teknolojisindeki gelişmelere paralel olarak, daha güçlü mühendislik yapıları olarak tasarlanmıştır. Ayrıca topçu ateşlerine karşı daha fazla savunma alanı elde edebilmek amacıyla yıldız biçimli duvarlara da rastlanmaktadır. (Bacon, 1962). 15.-16. Yüzyıl Rönesans döneminde mimarların sistematik çalışmalarıyla kentler biçimlenmeye başlamış, estetik ve fonksiyon kentin biçimlenmesinde ön plana çıkan kaygılar olmaya başlamıştır.Yeni inşaat teknikleri kullanılarak güçlendirilen kent surları, fonksiyonel gerekliliğin yanı sıra estetik kaygılarla da önemini korumuştur (Aldo Rossi, the architecture of the city, 1984).

Sanayi Döneminde Sur Kentleri, 18.-19.yüzyıl Kent Surlarının Önemini Yitirmesi: Sanayi Devrimiyle beraber teknolojik gelişmeler ve icatlar, üretim türü ve işçi-işveren ilişkilerini etkilemiştir. Yeni hammaddeler, yeni enerji kaynakları ve yeni üretim türüne hizmet eden mekanik kuvvet, insan gücünün yerini almaya başlamıştır (Osborn, 1942). Köklü ve hızlı gelişmeler, kentlerin fiziksel yapısında da değişiklikler meydana getirmeye başlamıştır. Kentler ve kentlerin sosyal yapısı, çoğunlukla ekonomik ve teknolojik faktörlerin etkisi altında şekillenmiştir.

		
İlk Yerleşmeler: Catal Hoyuk M.Ö. 6000-5900	Mezopotamya (Sümer Uygarlığı): Uruk M.Ö. 4000	Asur Uygarlığı: Nineveh M.Ö. 2500
		
İndüs: Mohenjo Daro M.Ö. 2600	Mısır Uygarlığı: El Amarna M.Ö.3000	Hitit Uygarlığı: Hattuşaş M.Ö.3000
		
Yunan Dönemi: Milet M.Ö. 494	Roma Dönemi: Londra M.S. 190-225	Rönesans: Palmanova 1600

Şekil 2.2 : Tarihsel Süreç İçinde Farklı Uygarlıklara Ait Sur Kentleri.

Kentler, Sanayi Devrimi'nde, kurulmuş oldukları tarihlerden o döneme kadar olandan daha fazla değişim göstermiştir. Teknolojik buluşlar savunma sistemlerini değiştirmiş, kentler için savunma faktörü ortadan kalkmış, surlar savunma işlevini kaybetmeye başlamıştır. Sanayi Devrimi'nin simgelerinden olan demiryolu ve otomobil, mal taşıma fonksiyonunun yanısıra yolcu taşıma fonksiyonunun öne çıkmasıyla kentlerin duvarların dışına taşması daha da kolaylaşmıştır.Çalışan kesim, kent merkezine ve aynı zamanda çalışma alanlarına yakın kalabalık bölgelerde yaşamaya başlamıştır. Benzer olarak telgraf ve telefon tarafından sağlanan hızlı iletişim, önceleri çok yavaş olan kentsel faaliyetleri daha geniş bir alan üzerinden surların ötesine dağıtmaya olanak vermiştir (Mumford L., 1961). Bu dönemde kent surlarının, önceki dönemlerdeki savunma fonksiyonu işlevi en düşük düzeye inmiş, eski kent ile yeni yerleşmeleri birbirinden ayıran simgesel bir eleman haline dönüşmeye başlamıştır (Morris A.; 2013).

Sanayi Devrimi sonrasında kent surları, etkisini fonksiyonel olarak büyük ölçüde yitirmiş olmasına rağmen fiziksel olarak hala ayaktadır.2. Dünya Savaşı sırasında kent duvarları, daha önceki dönemde yaşamış olduğu fonksiyonel eskime ve buna bağlı kısmi yıkımlardan sonra, ilk büyük ölçekli fiziksel yıkımla karşı karşıya kalmıştır. Savaş teknolojilerindeki gelişmeye paralel olarak çok güçlü yapılar olmasına rağmen kent duvarları büyük ölçüde tahribata uğramıştır. Savaş sonrası dönemde ise kent surlarının tahribatına ekonomik değişim politikaları ile devam edilmiş, bu dönemlerde başlayan "buldozing" yıkıp yeniden inşa etme hareketi ile, kent merkezlerinde yeni ofis binaları, alış veriş merkezleri, kongre merkezleri, oteller vb. yapılara yer açmak için kent yenileme programları hayata geçirilmiştir (Lozano,2003)

Kent merkezleri, otomobilin yaygınlaşmasıyla ivme kazanan banliyölere göç dalgasıyla yayılmaya başlamış, bu durum metropol ötesinde yeni bir kentleşme akımını doğurmuştur.Birçok büyük kent geleneksel kent merkezlerine odaklanmaktan vazgeçmiştir.Çeperlerde oluşan yeni kent merkezleri günlük gereksinimlere yanıt verir şekilde tasarlanarak nüfusları kendine çekmeye başlamıştır. Eski metropoller çok merkezli kentsel bölgeler haline gelmiştir (Doxiadis, 1966; Lozano, 2003). Bu durum özellikle Avrupa ve Orta Doğu kentlerinde tarihi kent merkezleri üzerinde çok büyük baskılara neden olmuş, kent

yenileme çalışmaları tarihi kent surlarının tahrip edilmesine neden olmuştur (Aston, S.; Kim, K. 2008).

Kent surlarının ve tarihsel eserlerin tahribatına planlı ve yönetimlerin eliyle gerçekleştirilen bazı imar çalışmaları da neden olmuştur. 19. Yy.ın ikinci yarısından itibaren tarihi kent merkezleri köhneleşmiş alanlar olarak görülmektedir. Avrupa'da geliştirilen imar hareketleri ve düzenlemeleri, eskimiş olan bu kent parçalarının temizlenmesine odaklanmaya başlamıştır. Bu dönemlerde ve takip eden yıllarda birçok tarihi kent, kent duvarlarının yıkımı, yeni meydanlar ve caddeler açılması anlamına gelen yenileme süreçlerine tanık olmuştur (Bandarin, F.; Oers, R.; 2012). Ancak, hiçbir yenileme projesi, Baron Haussmann'ın Paris'te 1850-70 yılları arasında uyguladığı "Les grands travaux" kadar etkili olmamıştır. Haussmann planları yerel durumlara yönelik değil, onun yerine, yüksek gelirli ve orta gelirli sınıflar için yeni konut ve ticari alanlar geliştirmek, modern yaşamın taleplerine (özellikle trafik) yanıt vermek için ve özellikle 1848 ayaklanmasından sonra kentin sıkı askeri kontrolünü kolaylaştırmak için tüm kenti büyük ölçüde yeniden tasarlamıştır(Pinon, 2002).

Gelişmekte olan ülkelerde bu değişim hareketi daha farklı, hızlı, kısa sürede ve ağırlıklı olarak ekonomik ve fonksiyonel baskılara bağlı olarak gerçekleşmiştir. Gelişmiş ülkelerde uzun sürelere yayılan kentleşme süreci, gelişmekte olan ülkelerde çok kısa zaman aralığına sıkışınca, tarihsel kent merkezleri çok ağır bir tahribat yaşamıştır. "Haussmannian model" 17.yy da Londra, 18. Yy. da deprem sonrası Lizbon, 20. Yy. Savaş sonrası Berlin'deki değişikliklerin yöntemi olurken, 1870'den sonra başkent Roma'nın tarihi merkezi planlaması, Kahire, Tahran, Sofya ve Istanbul'un yanısıra Akdeniz ülkelerinin birçok başkentindeki planların esin kaynağı olmuştur (Bandarin, F.; Oers, R.; 2012).

Kent merkezlerinin içinde veya yakın çeperlerinde yer alan kent duvarları da bu süreci yaşamış olmasından dolayı aynı şekilde tahrip edilmiştir. Bu olumsuz koşullara karşı oluşan tepkiler, kalan tarihi eserlerin korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması gibi konuların gündeme gelmesine neden olmuştur.Ancak, "kültürel miras" ve "tarihi değerlerin korunması ve saklanması" kavramlarının geliştiği 1970'li yıllara dek, içinde kent surları gibi önemli eserlerin yeraldığı birçok tarihi ve kültürel eser kaybedilmiştir (Hall, P.; 2011).

2.2 Avrupa Koruma Politikalarının/Yaklaşımlarının Gelişmesi ve Kent Surları

Kentsel koruma, toplumsal duyarlılık, sivil geleneklere güzelliklere bağlı olarak kimlik ve övünmenin ön plana çıktığı modern zamanların bir yaklaşımdır.Kentsel koruma bilincinin ortaya çıkmaya başladığı zamanlar ise Avrupa'da ekonomik ve sosyal düzenin kurulmaya başladığı Fransız Devrimi sonrası, 19.yüzyıldır. Kültürel mirasa modern bakış açısının temeli tarihsel anıtların değerinin hatırlanmasına dayanır.'Miras' kavramının ortaya çıkması, modern ulus devletlerin kurulması ve kendi gelenekleri ve kimlikleri tanımlamak için duyulan gereksinimle yakından ilgilidir. 19.yüzyılda Avrupa'da gelişen milliyetçilik akımları da, bir bakıma, koruma çabalarını desteklemiştir. Ulus devlet olma özellilerini yeni kazanan Avrupa ülkeleri; tarihi mirası uluslarının kurulmasını meşru kılacak önemli bir destek aracı olarak görmüşlerdir.Bu dönemde, koruma konusunda bilimsel tartışmalar yoğunlaşmış ve arkeolojik kazılar yapılmıştır.Ancak, koruma yine de önemli yapılar ölçeği ile sınırlı kalmıştır. Hatta bu yaklaşım abartılarak, anıt niteliğindeki bu tek yapıların çevresinin yıkılıp boşaltılmasına kadar götürülmüştür. Böylece, anıtın daha da görkemli bir şekilde ortaya çıkartılması hedeflenmiştir.Bu tutum genelde, belirli dönemlere ait çevresel değerlerin yitirilmesine neden olmuştur.Uzunca bir dönem, koruma anlayışı tek yapıların korunması ölçeğinden öteye geçememiştir (Kiper, P.; 2004).

Ondokuzuncu ve Yirminci yüzyıllar, 'tarihsel anıtlar'ın ulusal kimlikleri oluşturmak için bir araç olduğu yıllardır.Bu önemli akım, tarihsel kentlerden ziyade daha çok geçmişin tekil anıtlarına yoğunlaşmıştır. On dokuzuncu yüzyıl boyunca ve yirminci yüzyılın büyük bir kısmında, kentlerle ilgili kamu politikalarında devletin güçlerinin temsili esas olarak hedeflenmiş, ulaşım sistemleri, kamusal alanlarda, yerleşim ihtiyaçlarını iyileştirme, modernizasyon, gelişmekte olan üst ve orta sınıflar ve çalışan sınıfların barınma koşullarının iyileştirilmesi konuları ön planda tutulmuştur. Modern anlamda tarihi kent ve onun elemanları bir miras kategorisi olarak ondokuzuncu yüzyılın sonlarına doğru ve yirminci yüzyılın ilk yarısında tanımlanmıştır.Avrupa'da plancılar ve mimarlar için tarihi kentlerin korunması yirminci yüzyılın ikinci yarısında birincil konu haline gelmiştir.'Romantik' akım esas olarak Sanayi Devrimi'nin getirdiği modernleşme ve yıkıma karşı bir duruştu. Kentsel korumayla ilgili bir teori üretmemişken, ulusal sınırların ötesinde tarihi kenti "ortak miras" gören vizyonunun gelişmesine katkıda bulunmuştur (Hobsbawm, E. J.; 1992).

İkinci Dünya Savaşı'nda yıkılan tüm alanlar yeniden inşa edilerek, ulusal kimliğin korunması amacı ile kültürel eserlere yönelik koruma çalışmalarına hız verilmiştir Kültür mirasının korunması ve yeni kentlerin geliştirimesi arasında Modernizmin yarattığı kırılma tarihi kentin korunması üzerinde ciddi bir etkisi olmuştur. İkinci Dünya Savaşının hem öncesinde hem de sonrasında anıtların korunmasına yönelik ilkeler belirlenip yasal düzenlemeler hazırlanmış, koruma enstitüleri kurulmuşken diğer yandan tarihi birçok tarihi bölgenin "planlı" olarak yokedilmesi sonucunu doğurmuştur(Council of Europe, 1963) (Council of Europe, 2000).

Modern bina türleri ve teknolojileri savaş sonrası yeniden yapılanma, ekonomik genişleme, acil ve kapsamlı ihtiyaçlar ile başa çıkmak için uygun görülmüştür. Bu durum ulusal ve uluslararası düzeyde koruma hareketini başlamasına, kurumların kurulmasına ve operasyonel uygulamaların tanımlanmasına yönelik koruma hareketinin büyümesine neden olmuştur.Birçok ülkede, mevcut tarihsel dokuların çağdaş yaşama entegre edilmesi için, yeni mevzuatlar ve yeni tedbirler getirilmiştir.Kültürel mirasın tüm insanlığın ortak mirası olduğu fikri çeşitli ülkelerde seslendirilmeye başlamıştır. 1964 yılında yayınlanan "Tarihi Anıtların ve Yerleşmenin Korunması Onarımı için Uluslararası VenedikTüzügü" bu çabaların en önemlilerinden birisidir. (http://www.icomos.org/venicecharter2004/turkish.pdf).

Bu Tüzükte "Tarihi anıt kavramı sadece bir mimari eseri içine almaz, bunun yanında belli bir uygarlığın, önemli bir gelişmenin, tarihi bir olayın tanıklığını yapan kentsel yada kırsal bir yerleşmeyi de kapsar. Bu kavram yalnız büyük sanat eserlerini değil, ayrıca zamanın geçmesiyle kültürel anlam kazanmış daha basit eserleri de içine alır" ve "Anıtların korunması ve onarımı için, mimari mirasın incelenmesine ve korunmasına yardımcı olabilecek bütün bilim ve tekniklerden yararlanmalıdır" şeklinde koruma ile ilgili sonraki yıllara ışık tutacak tanımlar yapılmıştır. Avrupa Konseyi 1970'lerde "tarihi değerler uluslararası çabalarla korunabilir" düşüncesi ve inancıyla, "1975 Uluslararası Mimari Miras Yılı Koruma Kampanyası" kitleleri motive etmeyi amaçlamıştır. Korunması gereken eserlerin korunmasına yönelik ekonomik, sosyal ve yasal sorunlar üzerinde düzenlenen toplantılarla çözümler aranmıştır.Planlama için ekonomik ve sosyal veriler değerlendirilirken, tarihsel, arkeolojik, mimari alanların korunması kapsamında, tarihi kent dokusunun yeniden canlandırılması-koruma "bütünleşik koruma" yaklaşımı benimsenmiştir (Council of Europe, 1975). Leonardo Benevolo gibi mimarlar ve plancılar önderliğinde bu

ilkelerin somut koruma uygulaması Bologna ve diğer birçok tarihi kentler için hazırlanan planlarla 1979 yılında önemli sonuçlar doğurmuştur.Bu yaklaşım tarihsel doku koruma ve yenileme süreçleri kararlarını yönlendirmede son derece etkili olmuş ve büyük ölçüde planlama ve yapı dönüşüm sürecinin yönetimi için bir temel olarak kullanılmıştır. Maurice Culot ve Leon Krier çağdaş gelişmelerin getirdiği tarihi kentin imhasını eleştirmiş ve geleneksel kentten esinlenen stillerin kullanımının desteklemiştir (Culot, M; Krier, L.; 1988). Culot, tarihi merkezleri imhaya karşı aktif bir hareket geliştirmiştir.Krier, tarihi kentlere müdahale için geleneksel yeni planların geliştirilmesinde mimarlık dili yanı geleneğe geri dönüş için entelektüel bir çerçeve oluşturmuştur (Jencks, C.; 1988).

20. Yüzyılın son çeyreğinde gelişen ve yaygınlaşan koruma, kontrol ve uygulama kriterleri, bunları benimseyen ve uygulayan birçok ülkede büyük ölçüde benzerlikler göstermektedir. Koruma çalışmalarında ortak kararlar dizisi şöyle özetlenebilir:

(German Commission for Unesco, 1980; Fielden, M., 1985; Clarke, R. G., 1987; Chapman C, 1987):

- Korunması tespit edilen eserlerin tescil işlemlerinin tamamlanması için bilimsel bir araştırma ekibinin oluşturulması
- Koruma, planlama ve organizasyonel entegrasyonun oluşturulması için devlet kurumlarının oluşturulması
- Koruma alanlarını ve korunacak eserleri içeren yasal düzenlemelerin yapılması
- Mevcut eserlerin ve alanların korunması ve iyileştirilmesi için özel geçiş dönemi yasalarının planlamayla bütünleştirilmesi
- Mevcut eserlerin ve alanların korunması ve iyileştirilmesi için, yerel yönetimler tarafından restore veya satın alma amacıyla merkezlerin oluşturulması, onay sürecinin hızlandırılması ve parasal kaynak sağlanması.
- Korumaya olanak sağlayan gelir getirici faaliyetlerden turizmin teşvik edilmesi
- Ülke ve bölge kalkınma politikalarının korumayla bütünleştirilmesi
- Söz konusu bölgelerdeki halkın çalışmalara katılımının sağlanması.

Kültürel mirasın korunması ile ilgili olarak, Avrupa Konseyi, sürdürülebilir bir kalkınma çerçevesinde kültürel miras yönetimi ile ilgili bir metodoloji kurmak adına

"Avrupa Kıtasında Sürdürülebilir Mekansal Gelişimi için Yol Gösterici İlkeler" hazırlanmıştır. Rehberde sürdürülebilir kalkınma ve miras ile ilgili aşağıdaki temel hususlar vardır (Council of Europe, 2002):

- Sürdürülebilirlik kavramı, kültürel ve doğal mirasın güncel gereksinim ve isteklere uyum sağlama kapasitesine dayanmaktadır.
- Sürdürülebilir kalkınma, kültürel ve doğal mirasın tüm özgünlük ve çeşitliliği ile gelecek nesillere bırakılmaları amacıyla ihtiyatlı bir yönetim politikası uygulanması anlamına gelir. Çok sıkı koruma tedbirleri önemlinin önemli bir etkisi olamayacağı örneklerden görülmektedir. Sürdürülebilir kalkınma ideali, gelecek nesillere çağdaş çalışmalar ile zenginleştirilmiş bir mirası bırakma telkin eden yaratıcı bir tutum olmalıdır.

Bu anlamda, mirasın korunması artık sıradan bir amaç olarak kendi başına ele alınamaz. Günümüzde sürdürülebilir kalkınma, toplumun ekonomik, sosyal ve çevresel düzeylerde somut bir global hedef ortaya koymak için gerekli bir araç olarak tanımlanmaktadır. (Council of Europe, 2002).Sonuç olarak, günümüz kent planlama bakış açısıyla tarihi eserler aşağıdaki başlıklarda fırsat olarak algılanmaktadır. Tarihi ve kültürel taşınmaz varlıklar;

- Yerel kentsel kaliteyi artırmak için potansiyel taşımaktadır.
- Kentin devamlılığına, anlaşılmasına ve yerel kültürel kimliğinin yaratılmasına katkıda bulunacaktır.
- Kente yatırım çekecek mimari ve kentsel tasarım yaratıcığına yeni fırsatlar sunacaktır.
- Sorunlu kentsel alanları kimlikli mekânlara dönüştürme potansiyeli taşımaktadır.
- Kent merkezinin yeniden canlandırılması ve yenilenmesinde rol oynayacaktır.

Kapsamlı bir bakış açısıyla, kentsel anıtsal eserler, tarihi kentlerde sürdürülebilir kentsel gelişme için olanaklar sunar.Kentsel anıtsal eserler üzerinde son yıllarda özellikle üzerinde durulan konu bu eserlerin çağdaş kentsel yaşam içindeki işlevleri, içerdikleri anlamları ile kentsel yaşamdaki kullanımlarının ve değerlendirilmelerinin ne şekilde olması gereğidir. Güncel tartışmalar ve yayınlarda en fazla kullanılan kavramlar (Cohen, N. 2001);

- Erişilebilirlik (accessibility): Eserlere ulaşılma durumunun olanakları,
- Birlikte Yaşama (cohabitation): Yeni dahi olsa kentsel yerleşmelerin bu eserlerle birlikte yaşaması veya birlikte olması,
- Geliştirme (enhancement): Eserlerin değerini, cazibe veya çekiciliğini arttırma, iyileştirme,
- Kullanma (exploitation): Arkeolojik eserlerden yararlanma, kullanma,
- Ortaklık (incorporation): Bütünün diğer elemanlarıyla tutarlı bir biçimde arkeolojik eserlerin birlikteliğinin oluşturulması,
- Bütünleşme (integration): Eserlerin ait oldukları kapsam içinde birlikte değerlendirilmesi,
- Sergileme, tanıtım (presentation): Eserlerin sergilenme ve sunuş yöntemleri,
- Yerinde Koruma (preservation in situ): Eserlerin bulundukları ortamlarda korunması.

Yukarıdaki ilkelerden görüldüğü gibi özellikle kent surları gibi anıtsal eserlerin korunması ve kent hayatına katılması geniş kapsamlı etkileri ve birlikte çalışma gerektiren bir süreçtir.Bu süreç özelikle 21.Yy.başından itibaren Avrupa ülkelerindeki kentlerde bütçeler ayrılarak sürdürülmektedir. Canterbury City Walls (2008), Kent (England,2005), Derry City Walls (Kuzey İrlanda, 2005), Dublın Cıty Walls (2008), Kılkenny Cıty Walls (2005), Worcester City Walls, (Hereford, İngiltere, 2007), Rothenburg (Almanya), Limerick City Walls, (İrlanda, 2008), vb gibi Avrupa'da birçok sur kenti bu paralelde korunmaya çalışılmıştır. 21. Yüzyılda yenilikçi koruma anlayışına örnek olarak Dublin Kent Surlarının korunmasıyla ilgi yapılan çalışma aşağıda ana başlıklarıyla irdelenmektedir. Dublin'in seçilme nedeni büyüklük olarak bahsi geçen kentlerin en büyüğü olması, Galata Kent Surlarının yeraldığı bölgedeki benzer merkezi fonksiyonlara sahip kent merkezine sahip olması ve en yakın tarihli ve kapsamlı bir çalışma olmasıdır.

2.3 Avrupa'da 21 yy. Kent Surları Koruma - Yönetim Planı Yaklaşımına Örnek- Dublin Kent Surları Koruma ve Yönetim Planı

Dublin Kent Meclisi ile Tarihi Miras Meclisi 2003 yılında Dublin Kent Surları Koruma Planın hazırlanması için komisyon kurmuştur. Yönlendirme grubu (Steering

Comittee) olarak görev yapan bu grubun aktif katılımı ve danışma süreci Planın geliştirmesi açısından hayati, merkezi bir rol üstlenmiştir. Aynı zamanda paydaşlarla yapılan toplantılar ve tartışmalar da önemli adımlar olmuştur.

Yönlendirme grubu derleme sürecinde birçok kez bir dizi danışman ekibi ile bir araya gelmiş ve taslak planın hazırlanması sırasında kritik noktalarda eleştiri ve rehberlik sağlamıştır. Plan ve taslak plan hazırlama sürecinde paydaşlarla kamuya açık ve şeffaf birçok görüşmeler yapılmıştır (Conservatıon and Management Plan Dublın Cıty Walls And Defences, Ed: Margaret Gowen, 2004).

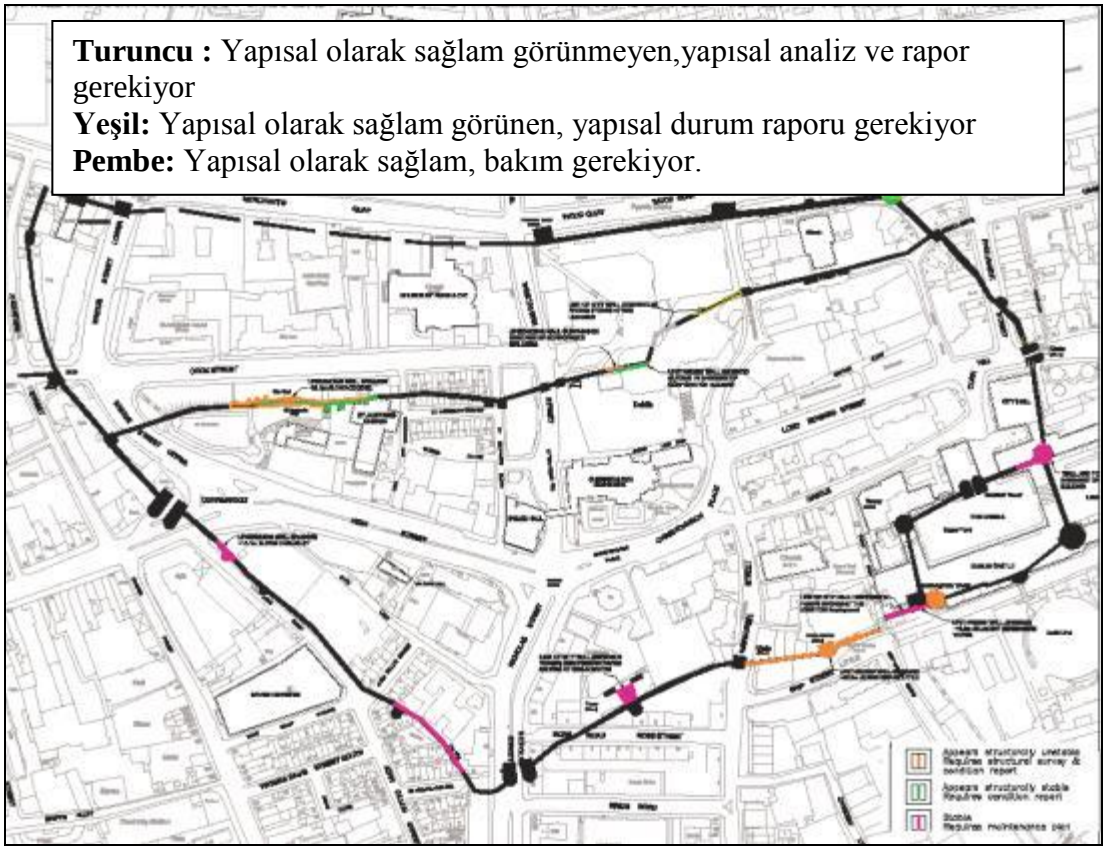
Dublin Kent Surları Koruma Planı Metodolojisi; koruma planı, anıt veya yerin şimdi ve gelecekte korunmasına rehberlik edecek politikaları ortaya koyar ve koruma planı uygulama süreci temelinde; korunacak anıt veya yerin sorunlarının kaynağının tespit edilmesi, korunacak anıt veya yerin ve yakın çevresinin değişim veya gelişim sürecinin potansiyel etkisinin değerlendirilmesi ve bu süreçlerin gelecekteki etkilerini de değerlendirerek koruma yönünde önerilerde bulunmak ve sürecin iyi yönetilmesinde yatar.

Dublin'in Kent Surlarının korunmasıyla ilgili olarak ortaya konan bu metodolojik plan yaklaşımı, mevcut surların kopuk olduğu ve kırıkların olduğu kısımlarındaki fiziksel sorunların analiz edilmesi, mevcut surlar ve çevresi kapsamında gelişmenin kontrol edilmesi ve ve gelecekteki gelişmelerin tanımlanmasıyla ilgili konuların ve hassas ve kırılgan bölgelerin ve kısımların tanımlanması, tarihi kent merkezi açısından potansiyel faydaların anlaşılması yoluyla bu eserlerin halka sunumu yasal prosedürü kamu kurumlarıyla ilişkiler ve kentin yeniden yapılanmasına yönelik fırsatların tanımlanması ve karma anıtların korunması için kurumlar ve paydaş gruplara yardımcı olmak için planlama, geliştirme kontrol ve yönetim çerçevesini geliştirmeyle ilgili politikaların belirlenmesi konularında önemli ölçüde yardımcı olmuştur.

Koruma planı esas itibariyle bir eylem planı değildir. Dublin Kent Surları çalışması anıtların uzun vadede kamuya sunulmasında ve kimliğin oluşturulmasında veya düzeltilmesine yönelik stratejilerin formule edilmesiyle ilgili önerileri sunmakta; ayrıca, modern kentin karmaşık ve uzun vadede oluşmuş doku ve plan biçimi içinde eski kent bölgesinin daha fazla anlam kazanmasına yönelik stratejik planlama çerçevesinin hazırlanmasında yardımcı olmaktadır.

Dublin Kent Surları Koruma Planın Amacı ve İlkeleri; plan ile, kentin tarihi çekirdeğinin uzun vadeli biçimlenmesine odaklanarak, surların biçim ve uyumunu koruma altına alarak, surları tarihi kent merkezinin temel bileşenlerinden birisi haline getirmek amaçlanmıştır. Plan İlkeleri; Dublin Kent Surlarının tarihsel ve kültürel önemini vurgulayarak, başkentin en önemli sivil anıtlarından biri olarak tanımlamak, kent surlarının, kentin doku ve kimliğinin önceki ve sonraki dönemlerini de dikkate alan toplumca tanınmasını kolaylaştırmak için yollar önermek, kent duvarlarının dokusunun korunmasında, saklanmasında, tamir edilmesinde ve yönetilmesine yönelik politikalar ortaya koymak şeklinde belirlenmiştir. Ayakta kalan duvarların ayarlanmasında oranlarının ortaya konmasına yönelik koruma ve sunma ilkelerini ve zeminde kalan veya sağlam duran kent surlarına erişimi sağlayacak ve onları teşhir edecek yöntemleri önermekte ve yeraltındaki kalıntıların, tarihi kent merkezinin ve kent surlarının modern gelişme içinde kimlik oluşturmada önemli rol üstleneceğini kabul etmektedir.

Koruma Planı hazırlanması sürecinde, Dublin Gelişme planındaki koruma politikaları ve ilkeleri dikkate alınmıştır. Koruma Planında ortay konan politikalar üst plan kararları ile bütüncül olarak geliştirilmiş ve formüle edilmiştir.

Şekil 2.3 : Dublin Kent Surlarının Ayakta Kalan Kısımları.

Dublin Kent Surları Koruma Politikaları; planda ortaya konan politikalar, ayakta kalan tarihi eserlerin koruma ve bakımının gerçekleştirilmesi için toplumsal bilincin yaygınlaştırılmasına önayak olurken, Dublin kent surlarının tarihsel önemini ortaya koyan genel bilgilendirmeyi desteklemek ve bu konudaki çalışmaları teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Politikalar aynı zamanda, kent surlarının çevresel alanlarıyla ve yapılarla bütünleşmenin sağlanması ve bağlantının kurulması için mekanizmalar önermektedir.

Politika 1: Sözkonusu bölgenin Tarihi bütünlüğünün korunması ve kaybedilmemesi; Dublin kent surlarının işlev ve öneminin vurgulandığı bir kimliğin, kentin bu kısmının imarı ve gelecekteki planlamasının odağında yeralması; kent surlarının bütünleşmiş ve bütüncül yapısının vurgulanması, anımsatılması; ayakta kalan veya yeraltındaki kent surlarının, vurgulanması ve kentli nüfusun tarihsel bilincine katkı yapması amacıyla önemlidir.

Şekil 2.4 : Solda; Kaybolan Kent Surlarının Kaldırımda Izlerinin Gösterilmesi. Sağda; Kent Merkezinde Binalar Arasında Kalan Surlar Ve Araştırma Kazılarından Görüntüler.

Politika 2: Ayakta kalan kent surlarının bakımı, tamiratı ve korunması, yeraltındakilerin ise sergilenmesi; Tüm eserlerin korunması çalışmalarının bilimsel

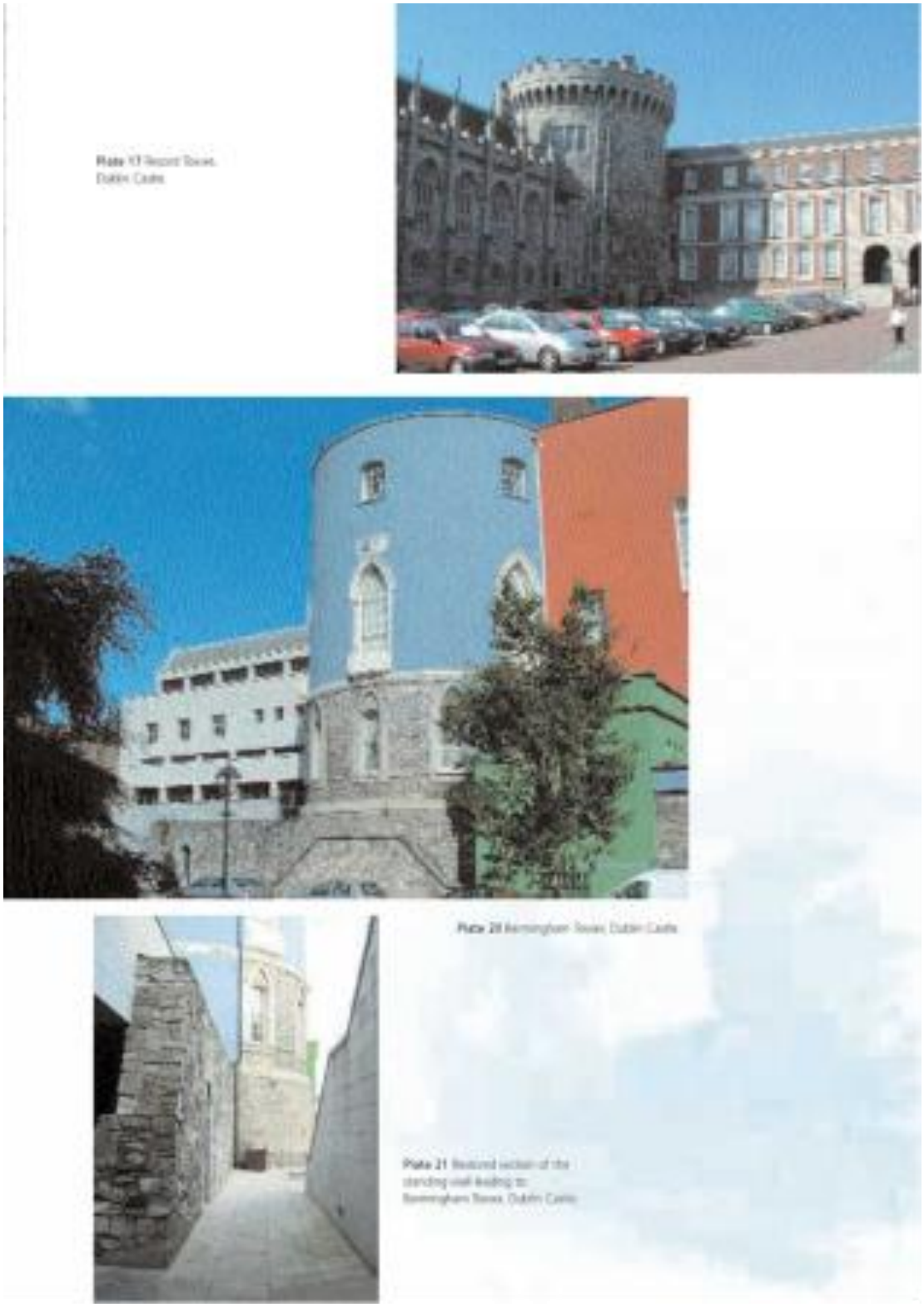
ve yasal gerekliliklere uygun olarak yürütülmesini sağlanarak, tarihi dokunun bozulmasına ve bütünlüğün azalmasına neden olabilecek müdahale ve eklemelerden kaçınılmalı, tüm müdahale çalışmalarından once, eserlerin anlaşılmasına yönelik yapılmış olan ön inceleme ve araştırmaların çok net ve anlaşılır olmasına özen gösterilmelidir.

Politika 3: Bilgilenme, bilgilendirme, kayıt altına alma ve araştırma-inceleme; Kent surları ile ilgili tüm arkeolojik kazı raporlarının kopyaları ve tüm mevcut ve koruma müdahalelerinin mevcut kayıtları dâhil, gelecekteki araştırma kayıtları için GIS bağlantılı tek bir özel arşiv oluşturmalı; kent duvarları ve tarihi çekirdek ile ilgili tarihsel ve arkeolojik araştırmalar kayıt altına alınmalı ve kamuya sunulmalıdır.

Politika 4: Okunabilirlik, Erişim ve Sergileme; Tabela, bilgi panoları, yayınlar, broşürler ve haritalar arasındaki bağlantıları kurmak için bir uyumlu ve tutarlı bir grafik tasarım kullanarak sur kenti için desteklenebilir bir kimlik ('marka') oluşturulmalıdır. Özellikle sur kentine giriş kapılarını ön plana çıkaracak veya görünür yapacak çalışmaların üzerinde ağırlıklı olarak durulmalıdır. Sur kentini yaya dolaşmayı teşvik edecek aksların yaratılması, turist gezi rotalarının belirlenmesi ve kamuya sunulan eserler için özel bilgi panoları geliştirilmelidir.

Politika 5: Uygulama, Yönetim ve İzleme;, Dublin Kenti Kalkınma Planı ile burada ortaya konan politikaların entegrasyonu aranmalıdır. Bu koruma planından çıkan politikaları gerçekleştirmek, eylem planlarına destek ve fon sağlamak için merkezi yönetim ile politika geliştiren diğer paydaşlarla ortaklıklar aranmalıdır. Eski Kent Merkezi ve Kent Surları çerçevesinde bir marka ve yeni bir kimlik ve geliştirmeli, sokak peyzajı ve kapılar öne çıkarılmalı, özel sokaklar için yenileme çalışmaları, ziyaretçi noktaları vb konularda fikir ve tasarım yarışmaları yapılmalıdır. Kısa vadeli, orta vadeli ve uzun vadeli odaklı planlama ve eylemlerin, aşamalı bir program aracılığıyla, Koruma Planı'nın politikaların uygulanmasına yardımcı olmak için bir Yönlendirme Grubu oluşturulmalıdır.

Görüldüğü gibi, Avrupa'da 21. Yy. yaklaşımı kent surlarının sadece bir fiziksel öge olarak korunmasını değil, çevresiyle birlikte, yaşayan bir kentsel eleman olarak yönetim planlarını da kapsayacak şekilde ele alan bir bütüncül çalışma olarak görmekte ve uygulamaktadır. Dublin örneği diğer örneklerle örtüşmekte ve kent surlarının korunması konusunda bu kapsamlı bakış açısı ön plana çıkmaktadır.

Şekil 2.5 : Dublin Kent Surları Koruma Planı Kapsamında Yapılan Çalışmadan Örnekler.

2.4 Türkiye'de Koruma Anlayışının Gelişmesi Çerçevesinde Kent Surları

Tarihi eserlerin, mimari mirasın korunması gereğinin ağırlık kazanması ve ilk kez bu eserlerin imar planları yapımı sırasında korunmalarının tartışılması Atatürk Dönemine rastlamaktadır. 1930 yıllarından sonra eski eser anlayışı içine taşınmazların da girmesiyle koruma anlayışı genişlemiştir. Bu dönemde ülke genelinde 3500 eser uzmanlar tarafından saptanmıştır (Tekeli, 1998). Cumhuriyet dönemini takiben 1930'lu yıllarda başlayan kurumsal yapıda oluşturulmaya çalışılan sistem, bu dönemin kent yönetimi ve kent planlaması konusundaki yaklaşımını 1980'li yıllara ve hatta daha sonrasına kadar taşıyıcı niteliktedir. Kentsel korumaya karşı ilk gerçek yaklaşım 23 Temmuz 1932'de onaylanan H. Jansen'in hazırladığı Ankara İmar Planında görülmüş; imar planı raporunda Ankara kalesinin ulusal yaşamın simgesi sayılarak korunması ve etraftan kolaylıkla algılanabilmesinin gereği savunulurken; 1937 yılında kale ve çevresi ilk kez protokol alanı olarak koruma kapsamına alınmıştır. (Dinçer, Akın, 1994).

1948 yılında çıkartılan 5237 sayılı "Belediye Gelirleri Kanunu" ile Belediyenin gelirleri arttırılmaya çalışılması hedeflenmiş ancak, kentlerdeki büyük dönüşüm karşısında Belediye gelirleri de yeterli olamazken tarihi çekirdeğe sahip kentlerdeki hizmet ve planlama çalışmaları dönüşümü karşılamaktan uzak kalmıştır. Bu da kentlerde gecekondu ve yap-satçı üretimi hızlandırarak tarihi kentleri tahrip etme sonucuna zemin hazırlamıştır (Tekeli, 1998).

1956 tarihli imar yasasındaki kimi hükümler ve 1951 tarihli GEEAYK (Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu) yasası dışında, cumhuriyetin ilk temel düzenlemesi 1973 tarihindeki Eski Eserler Yasasıdır. Devlet yasaklayıcı görünümünün yanı sıra eski eser sahiplerine bazı ayrıcalıklar tanımakta ve çeşitli organları ile yardım yapmayı benimsemektedir (Madran, 1989). Bu yasaya göre:

- Eski Eser devlet malıdır.
- Korunması gerekli "eser" kavramı tek yapı ölçeğinin dışına çıkmış, yapıların bir araya gelerek oluşturdukları arazi parçalarının da koruma konusu olduğu benimsenmiştir.
- Koruma olgusunun süreci oldukça netleşmiştir.

- Kültür varlıklarının bakım ve onarımından sorumlu kuruluşlar net olarak belirlenmiştir.

1960'lı yılların sonundan itibaren kentsel ölçekte koruma sorunu, ilgili yasalarda yer almaya başlamış ve bu yasalarda 1964 yılında yayınlanan Venedik Tüzüğünün Türkiye'deki ilk etkilerine de rastlanılmış bulunmaktadır. Uygulamalarda ise, mevcut plan uygulamalarına devam edilirken, anıtsal yapıların tespit ve tescil işlemleri ancak 1970'lerden sonra olmuştur (Kejanlı, 2007).

1982 Anayasa'sının 63. Maddesi; Devletin tarih ve tabiat varlıklarının ve değerlerinin korunmasını sağlayacağı, bu amaçla destekleyici ve teşvik edici tedbirler alacağı belirlenmiştir. Bu amaçla kentsel koruma çalışmalarında yetersiz kalan 1710 sayılı Eski Eserler Kanunu,21 Temmuz 1983 yılında yürürlükten kaldırılmış, yerine 2863 Sayılı "Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu yürürlüğe girmiştir. Korumanın özellikle kentsel korumanın bir planlama olgusu olduğu ve planlamanın yapım değerlendirme ve onama sürecini belirleyen hükümler yasanın olumlu yönleridir (Madran, 1989).

1983 tarihinde yürürlüğe giren 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu Türkiye'de kentsel koruma boyutundaki yasal çerçeveyi oluşturmaktadır. Yasanın amacı; "korunması gerekli taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili tanımları belirlemek, yapılacak işlem ve faaliyetleri düzenlemek, bu konuda gerekli ilke ve uygulama kararlarını alacak teşkilatın kuruluş ve görevlerini tespit etmektir." Yasanın Kapsamı; "korunması gerekli taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili hususları ve bunlarla ilgili gerçek ve tüzel kişilerin görev ve sorumluluklarını kapsar." 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 6. Maddesinde "Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlığı" olarak nitelenen Surları da içeren varlıklar, Koruma amaçlı İmar Planı, Yönetim Planı ve Yenileme Projeleri şu şekilde tanımlanmaktadır:

"(1) (Değişik:14/7/2004 – 5226/1 md.)"Kültür varlıkları"; tarih öncesi ve tarihi devirlere ait bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan veya tarih öncesi ya da tarihi devirlerde sosyal yaşama konu olmuş bilimsel ve kültürel açıdan özgün değer taşıyan yer üstünde, yer altında veya su altındaki bütün taşınır ve taşınmaz varlıklardır".

"(8)(Ek:14/7/2004 – 5226/1 md.) "Koruma amaçlı imar planı"; bu Kanun uyarınca belirlenen sit alanlarında, alanın etkileşim-geçiş sahasını da göz önünde

bulundurarak, kültür ve tabiat varlıklarının sürdürülebilirlik ilkesi doğrultusunda korunması amacıyla arkeolojik, tarihi, doğal, mimarî, demografik, kültürel, sosyo-ekonomik, mülkiyet ve yapılaşma verilerini içeren alan araştırmasına dayalı olarak; hali hazır haritalar üzerine, koruma alanı içinde yaşayan hane halkları ve faaliyet gösteren iş yerlerinin sosyal ve ekonomik yapılarını iyileştiren, istihdam ve katma değer yaratan stratejileri, koruma esasları ve kullanma şartları ile yapılaşma sınırlamalarını, sağlıklaştırma, yenileme alan ve projelerini, uygulama etap ve programlarını, açık alan sistemini, yaya dolaşımı ve taşıt ulaşımını, alt yapı tesislerinin tasarım esasları, yoğunluklar ve parsel tasarımlarını, yerel sahiplilik, uygulamanın finansmanı ilkeleri uyarınca katılımcı alan yönetimi modellerini de içerecek şekilde hazırlanan, hedefler, araçlar, stratejiler ile planlama kararları, tutumları, plan notları ve açıklama raporu ile bir bütün olan nazım ve uygulama imar planlarının gerektirdiği ölçekteki planlardır. Yasanın getirdiği önemli yeniliklerden birisi de "Yönetim Planı"dır".

"(11) (Ek:14/7/2004 – 5226/1 md.) "Yönetim planı"; yönetim alanının korunmasını, yaşatılmasını, değerlendirilmesini sağlamak amacıyla, işletme projesini, kazı planı ve çevre düzenleme projesi veya koruma amaçlı imar planını dikkate alarak oluşturulan koruma ve gelişim projesinin, yıllık ve beş yıllık uygulama etaplarını ve bütçesini de gösteren, her beş yılda bir gözden geçirilen planlardır".

5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Yasa 16.06.2005 tarihinde kabul edilmiş olup, 05.07.2005 tarih 25866 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Yasanın amacı;"..... yıpranan ve özelliğini kaybetmeye yüz tutmuş; kültür ve tabiat varlıklarını koruma kurullarınca sit alanı olarak tescil ve ilan edilen bölgeler ile bu bölgelere ait koruma alanlarının, bölgenin gelişimine uygun olarak yeniden inşa ve restore edilerek, bu bölgelerde konut, ticaret, kültür, turizm ve sosyal donatı alanları oluşturulması, tabiî afet risklerine karşı tedbirler alınması, tarihi ve kültürel taşınmaz varlıkların yenilenerek korunması ve yaşatılarak kullanılmasıdır."

"Madde 3-…….. Yenileme projeleri, uygulama alanı içerisinde bulunan taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının rölöve, restitüsyon, restorasyon projeleri ile onarılacak veya yeniden inşa edilecek yapıların imar mevzuatında öngörülen projelerinden oluşur".

Bu yasayla yerel yönetimlere, merkezi yönetimle koordineli önemli kaynaklar sağlanmış, özellikle Galata Surları gibi yokolmaya yüz tutmuş eserlerin temizlenmesi, gün ışığına çıkarılması, etrafının açılması konusunda yetki ve kaynak aktarımı sağlanmıştır. Ancak uygulamada Yasanın uygulanması ve bu eserlerin güncel yaşama kazandırılmasına yönelik çalışmalar izlenememektedir.

Görüldüğü gibi Kültür ve Tabiat varlıklarını koruma konusunda ortaya konan yasal Mevzuat oldukça kapsamlı yönetmeliklerle desteklenmiştir. Ancak uygulama, maddi yetersizlikler, koruma bilincinin düzeyi, kurumlararası ilişkilerdeki kopukluk, onarımda ve kentsel merkezdeki imar baskıları gibi nedenlerden dolayı gereği gibi gerçekleşmemektedir.

2.5 Kent Surları ve Koruma Anlayışına Avrupa'dan Örnekler

Çalışmanın bu kısmında Avrupa'da sur kentlerinden farklı özellikler gösteren örnekler incelenmektedir. Avrupa kentlerinin büyük bir bölümünde bulunan kent surlarına örnek olarak seçilen yerleşmeler, surların korunmuş olduğu, kısmen korunmuş olduğu ve korunamamış kent surları olarak kategorize edilmiştir.

Büyük ölçüde korunmuş kent surlarına örnek olarak Ferrara- İtalya, büyük ölçüde tahrip olmuş kent surlarına örnek olarak İspanya'daki Barselona kent surları seçilmiştir. Kısmen korunmuş kent surlarına örnek olarak Portekiz-Lisbon Alfama Surları seçilmiştir.

2.5.1 Büyük Ölçüde Korunmuş Kent Surlarına Örnek - Ferrara / İtalya

Ferrara İtalya'nın Emilia-Romagna bölgesinde aynı ismi taşıyan Ferrara kent merkezi olan ve Adriyatik kıyısına 1 saatlik uzaklıktaki tarihi kenttir. Kentin alanı 2.631,12 km² olup il nüfusu 2012 itibariyle yaklaşık 360.000 kişidir. Kent karayolu ile, dahil olduğu bölge olan Emilia-Romanga merkezi Bolonya'nın 50km kuzey-kuzeybatısında ve Roma'nın 448 km kuzeyindedir. Po Nehri ana akımından 5km kuzeyinde bu nehrin bir değişik dalı olan Po di Volonte adlı akarsu kıyısında konumlanmıştır.

2.5.1.1 Surların Tarihçesi

Ferrara kent surları, Ortaçağ döneminde savunma duvarları olarak inşa edilmiş, askeri teknolojideki ilerlemelere ayak uydurmak için yüzyıllar boyunca değişime uğramıştır. Ferrara surları yapısal olarak 4 farklı dönemde inşaa edilmiştir. (A.Furini, vd;2013):

- Kuzey bölgesinde, 1493 ve 1505 yılları arasında inşa edilmiş duvarlar; Biagio Rossetti tarafından tasarlanmıştır.
- Doğu kısmını oluşturan duvarlar; 1512 ve 1518 arasında Duke Alfonso I d'Este adına inşa edilmiştir.
- Güney kısmını oluşturan duvarlar; 1575 ve 1585 yılları arasında Duke Alfonso II d'Este, adına inşa edilmiştir.
- 1608 ve 1618 arasında Papa Paul V adına yapılmış duvarlar, Papalık Devletlerinin Ferrarayı ilhak etmesinden sonra inşa edilmiş ve kent surlarının en güney kısmını oluşturmaktadır

Papa döneminde(1598 – 1796 yılları arasında ve tekrardan 1814 ile 1859 yılları arasında) ve Napolyon döneminde de(1796 – 1814 yılları arasında) değişiklikler yapılmıştır (Pini D; 2011).

Şekil 2.6 : Solda ; Ferrara Kent Surlarından Bir Görünüş. Sağda ; Ferrara Surlarında Ayakta Kalan Bir Giriş Kapısı.

Batı duvarları kaleye çok yakın olduğu gerekçesi ile özellikle Fransızlar tarafından tahrip edilmiştir. 1859' da sardunyalılar kentin kontrolünü ele geçirmiş ve kaleyi yerle bir ettmişlerdir. Sadece Santa Maria and San Paolo'nun kale burçlarına zarar verilmemiştir. Duvarlarda yapılan daha sonraki değişiklik ile kent merkezine erişimin kontrol altına alınması (geçitleri bölerek ve şehire giriş noktalarına ücretli gişeler koyarak) ve 2. Dünya Savaşında kent nüfusunun korunması amaçlanmıştır.

Şekil 2.7 : Ferrara Kenti ve Surların Inşa Edildikleri Dönemler (Pini D; 2011).

2.5.1.2 Surların Korunması Ve Yaşatılmasına Yönelik Uygulamalar

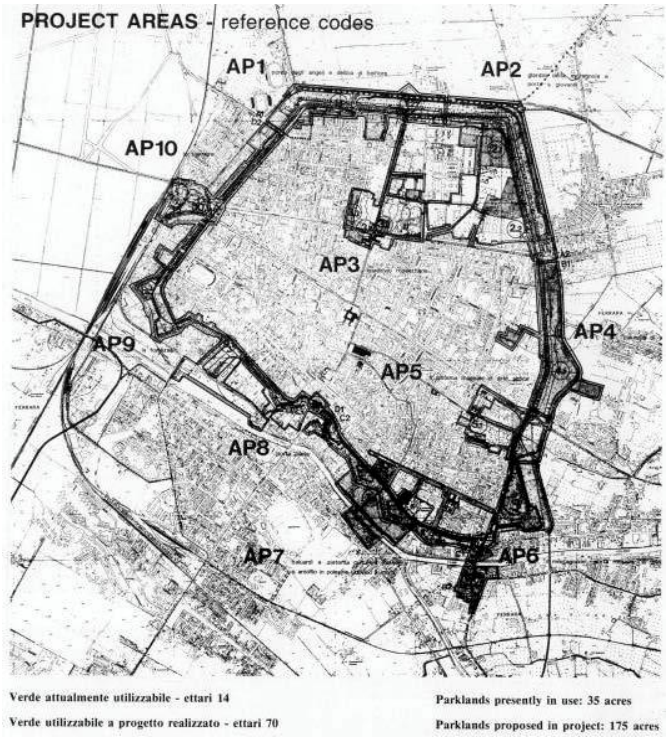
UNESCO 1995 yılında Ferrara'yı planlı Rönesans Şehri olması, kentsel dokusunun oldukça korunmuş olması nedeniyle "ayakta kalan evrensel bir değer" olarak "Dünya Miras Listesi"ne dahil etmiştir. Ayrıca Ferrara'nın sonraki dönemlerde kent planlama ve kentsel tasarım çalışmalarının gelişmesinde önemli katkıları olmasının da önemi vurgulanmıştır. Miras ve bu mirasın korunması ve yüceltilmesi bir kültürel ve sosyal değer olarak kentsel çevreyi ve yaşam kalitesini artırmak için bir araç olarak görülmektedir. Bu amaçla 1975 yılında ferrara'nın korunması ve geliştirilmesi için Ferrara master planı hazırlanmış ve uzun soluklu olarak uygulanmıştır (Pini D; 2011).

Şekil 2.8 : Ferrara Master Plan (Pini D; 2011).

Bu planla, mimari ve kentsel mirasın korunması, bir hizmet ve kültür merkezi olarak tarihi kentin işlevsel rolünün geliştirilmesi ile bütünleştirilmiştir. Kent surlarını da içine alan anıtsal eserler ve kentsel dokuya yönelik koruma politikaları ve programları önerilmiştir.

1987 Yılında hazırlanan "Progetto Mura" (Duvarlar Projesi) Kent Surları'nın restorasyonu ve bitişik tarihi binaları ve peyzaj alanlarının rehabilitasyonu ile "kültürel tesisler" için (üniversite, müze, sergi merkezleri, festivaller, kültürel etkinlikler ve eğlence için alanlar) bir sistemin geliştirilmesini önermektedir. Proje, Ferrara'yı önemli kültürel etkinliklerin ve kültürel turizmin belirgin mekanlarından birisi haline getirmeyi amaçlayan "kültürel endüstri" olarak adlandırılan bir gelişmeyi vurgulamaktadır (Pini D; 2011).

Şekil 2.9 : 1987 Yılında Hazırlanan "Progetto Mura" (Duvarlar Projesi).

Son yıllarda korunmuş olan bu kente yönelik birçok proje geliştirilmiş, özellikle kentte artan insan ve trafik yoğunluğunu ve bu yoğunluğun kültürel eserler üzerindeki baskıyı azaltmaya yönelik kentsel yenileme, dönüşüm ve koruma projeleri ağırlık kazanmıştır (Pini D; 2011).

Şekil 2.10 : Surlar Boyunca, Kentin Otopark Imkanlarını Artırmak Için Kentsel Dönüşüm ve Koruma Projelerinden Örnekler, 2006.

2.5.2 Büyük Ölçüde Tahrip Olmuş Kent Surlarına Örnek: Barcelona/ispanya

Barselona, 2012 yılı sayımına göre 1.621 milyon nüfusu ve 101.9 km2 yüzölçümüyle İspanya'da Katalonya Özerk Topluluğu ve Barselona ilinin merkezi ve İspanya'nın ikinci büyük kentidir. Ülkenin kuzeydoğusunda, İspanya-Fransa sınırının 150 km güneyinde yer alır.

2.5.2.1 Surların Tarihçesi

Barselona'nın ilk temelleri M.S. 1. Yy da Romalıların Taber Dağı cıvarında kurmuş olduğu küçük bir koloniye dayanmaktadır. Bugün Tarragona olan Terraco kentinin kurulumu da bu bölgeden olmuştur. Katalonya'da kurulan diğer tüm Roma kentleri Terraco hariç küçük ama çevredeki tüm yerleşimlerle güçlü bağlantıları olan kompakt yerleşimlerdi. Çevresel alanlarda yapılan bazı kazılardan bronz çağına tarihlenen ve Barcino olarak adlandırılan yerleşimin kalıntıları da bulunmuştur. Ancak yine de, ilk Roma Sur kalıntıları, Barcino'nun ilk çekirdeğinin düzlük alanda kurululduğunu göstermektedir. IV ve XIII yüzyıl arasında Romalılar tarafından kurulan çekirdek ile kent takviye edilerek genişleme süreci başlamıştır. Birçok siyasi ayaklanma, Moorish, İspanyol tehditlerinden sonra feodalizmin desteğiyle ve gelişen denizyolu ticaretiyle pozisyonunu politik, dini ve ticaret merkezi olarak güçlendirmiştir. XIII yüzyılın sonunda, Santa Maria del Mar Bazilikasını korumak amacıyla ikinci surlar inşa edilmiştir. Barselana Ortaçağ'da kurulmuş olduğu alanda, uzun bir durgunluk dönemi sırasında, karmaşık düzeni kontrol altına almak için yapılan girişimlerle birlikte sınırlarına dek büyümüştür. Roma kenti dışında inşa edilen yeni evlerin ve Raval alanının ekili alanların etrafında kurulan duvarlarla XIII Yüzyıl duvarları üçüncü bir uzantı eklenmiştir (F. Barrabés, 2010).

1714 askeri işgalinden sonra Barcelona, sıkı kontrol edilen ve hala duvarlarla çevrili bir yerleşmeydi. Bu dönemde bu kent duvarların içinde El raval ve La rambla mahalleleri gelişmiş ve ana caddeler neoklasik cepheler ve binalarla süslenmiştir. 1812 yılında yeni Cadiz Anayasanın ilanından itibaren 1873 Cumhuriyeti'ne kadar Barselona, İspanya'nın bütününde hissedilen çeşitli sosyal ve siyasal ayaklanmaları yaşamış, birçok ayaklanma, grev ve bombardımanlarla karşılaşmıştır (F. Barrabés, 2010).

Şekil 2.11 : Barselona Kenti 3. Dönem Kent Surları.

Surların içine sıkışıp kalmış olan kentin sanayi ve ticari gelişimi; Amerika ile olan ticaretin artması ve endüstri devriminin İspanya'ya ilk olarak Barselona'da başlamış olması nedeniyle, bu yıllarda ivme kazanmıştır. Bu gelişme, artan nüfusun kentsel ihtiyaçları yanı sıra, özellikle sınırlı alan içinde kalmanın yarattığı sorunları da beraberinde getirmiştir. Nüfus artışı o yıllarda oldukça hızlı gerçekleşmiştir. 1800 yılında nüfusu 115.000 olan kentin 1900 yılındaki nüfusu 500.000'e ulaşmıştır. Artan nüfus ve sosyal çöküntü (fuhuşun hızla artışı, hırsızlık, gasp, cinayet, tecavüz vakalarındaki artış vb.) ve benzeri sorunların yarattığı baskıların sonucu olarak, 1850'li yıllarda, yeni bir kent planı yapılması ve yeni yerleşim alanları açılmasına yönelik bir planlama yarışması düzenlenmiştir. Bu yarışma sonucunda, Katalan bir inşaat mühendisi olan Cerda'ya 1853 yılında yaptırılan plan, bugünkü Barselona'nın temel yapısını oluşturan bir plan olmuştur. Söz konusu plan ile kentin surları yıkılarak, kent boş alanlara doğru geliştirilmiştir (Monclus, 2006). İzleyen dönemlerde nüfus artışı ise hızlanarak sürmüştür. 1900'de 500.000 olan nüfus 1930'a gelindiğinde 1.000.000'a yaklaşmıştır.

http://www.barrabesmil.net/PROJECTS/bcnSquare/barcelona-a-city-shaped-by-history/.

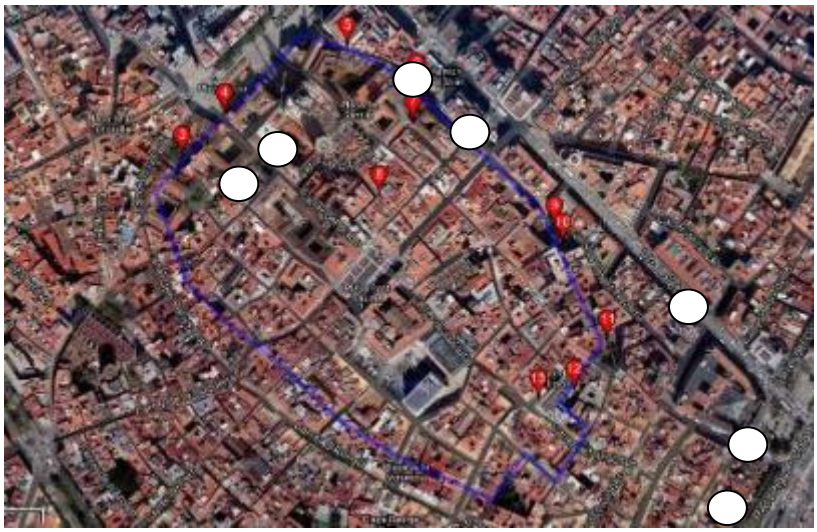
2.5.2.2 Surların Korunması ve Yaşatılmasına Yönelik Uygulamalar

Kent, "Eixample" olarak adlandırılan Cerda'nın planı ile surların yıkılması ve kentin tüm düzlüğe yayılması kararları ile 19. yüzyıla kadar duvarlar içinde kalmıştır. Barcelona Roma Surlarının yaklaşık üçte biri korunmuş olup günümüzde kuzey ve doğu duvarları hala ayaktadır (Y. Demirtaş, 2006).

Şekil 2.12 : Şekil 2.11. Barselona Kenti "Eixample" Cerda'nın planı (1853) (Barrabés, 2011).

En belirgini ve gözle görülen değişiklik de hala kısmen ayakta duran kent surlarının tahrip edilmesi olmuştur. Bu yıkımla kent dışarıya doğru yayılmış ve yakın kasabaları da içine alarak genişlemiştir. Eski kent çevresinde konut yerleşim alanları ve büyük sanayi siteleri ile çevrilmiştir. 1270 metre çevreye sahip olan Roma Surları Kent içinde zor da olsa takip edilebilmektedir. Surlardan geriye kalan kısımlar korunmakta ve sergilenmektedir. Ayrıca daha önceki dönemlerde ortaya çıkan surlar ve parçaları da bir müzede koruma altına alınarak sergilenmektedir (F. Barrabés, 2010). .

Şekil 2.13 : Barselona Roman Sur Şehri ve Ayakta Kalan Kısımları.

Şekil 2.14 : Solda; İlk Roma Kent Surları ve 2. Surların Kulesi. Sağda; M.S. 1. yy Roma surları Pati Llimona Kültür Merkezi içinde sergilenmektedir.

Şekil 2.15 : 15. Yy. Roma Kent Surları Kullanılarak 14. Yy. da Yeniden Inşa Edilen Kent Surları Kalıntısı.

2.5.3 Kısmen Korunmuş Kent Surlarına Örnek – Lizbon / Alfama

Alfama Bölgesi, Lizbon merkezinde yeralmaktadır. Lizbon'un en eski yerleşim bölgesidir. Sao Jorge Kalesinden Targus Nehrine doğru aşağı doğru uzanan yamaçta konumlanmıştır. Arapçada Al-hamma'dan türetilen Alfama, çeşmeler ve banyolar demektir. Iberia yarımadası İslam işgali sırasında, Alfama Baixa mahallesi batıya uzanan kentin en büyük bölümü haline gelmiştir. Alfama Bölgesi balıkçıların yoğun yaşadığı ve halkının genel olarak düşük gelirli gruplardan oluşan bir mahalle olarak ününü bu güne kadar devam ettirmiştir. 1755 Lizbon Depremi başkent boyunca büyük hasara neden olurken, Alfama dar sokakları ve kompakt dolambaçlı dokusuyla bu depremden daha az hasar ile kurtulmuştur.

Şekil 2.16 : Alfama Bölgesi ve Çevresi.

2.5.3.1 Surların Tarihçesi

Tarih öncesi zamanlardan beri modern Lizbon bölgesinde insan yaşamı vardır, bunun nedeni yerleşmenin coğrafyasıdır. Antik kent, Atlantik Okyanusu'ndan Tagus Nehrine yaklaşık iki mil bir mesafede düz bir alan üzerinde yerleşmiştir. En eski yerleşim yeri olan ve bugün Baixia olarak bilinen bölgede, topografyanın izin verdiği ölçüde iç nehir boyunca genişletilmiş ve kent büyümüştür. Kent, yedi tepe üzerine inşa edilmiş ve topoğrafik koşullar kentin gelişimini şekillendirmiştir. Ortaçağ döneminde, çevreleyen engebeli bir topografyaya sahip ve Kıta Avrupasına göreuzak konumda bir yer olması nedeniyle savunması kolay ve nispeten huzurlu bir yer olmasına olanak sağladı. Zamanın Kıta Avrupası kentlerinde olduğu gibi kent duvarlarla çevrilmişti. M.S. 419'a tarihlenen en eski sur, 37 dönüm büyüklüğünde Baixia Mahallesini içine alan bir bölgeyi kapsıyordu. Bu duvarların İslam

Döneminde, modern inşaat teknikleri ve malzemeleri kullanılarak Vizigotlar tarafından inşa edildiği düşünülmektedir.

Şekil 2.17 : Alfama Bölgesi ve Surlar -1761 (Lizbon Belediye Arşivi, 2011).

Roma, Barbarlar ve İslam Dönemi; 500 yılında Vizigotlar ve arkadan 700 yılında Arapların istilaları ile nüfus yapısı oldukça değişmiştir. Surların içine çekilen içerdeki nüfus zengin toprak sahipleri ve tüccarlardan oluşan, Afrika ve Asya limanlarında ticaret yoluyla son derece zengin bir kent haline gelmiştir. Müslüman Lisbon, Hristiyanların ısrarlı kuşatmaları ile 1000 yılında Castile tarafından işgal edilmiştir. Lizbon o tarihlerde Afrika'nın tümü ve Avrupa'nın büyük bir bölümünün en zengin ticaret merkezi olmuştur(Associacao Arquitectos Portugueses; 1987; Byrne, Gonçalo, 1987; Joel; 1979).

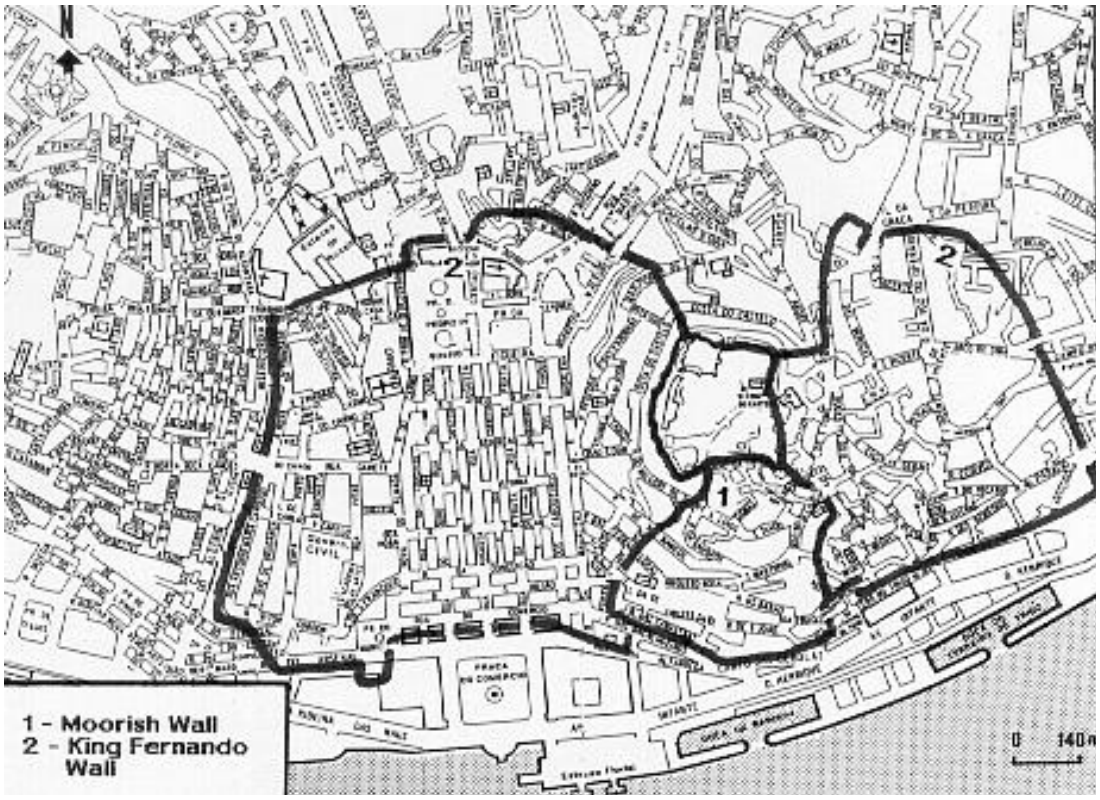
Hanedanlıklar Dönemi; 1147'de, İlk Portekiz kralı olan D. Afonso Henriques şehri istila etti. Hıristiyan yardımıyla Lizbon duvarları ötesine genişletti. Geçmişten kalan kenar mahalleler Baixa ve Alfama bu sınırların içine alındı. Portekiz kralı D.Fernando, Castile'nin (İspanya) tehditlerine karşı 1373-75 yılları arasında "Cerca Nova" (yeni sur)'u inşa etmiştir. Yeni surlar 254 dönümlük bir alanı içine alacak şekilde inşa edilmiştir. Bir gözlemci, 38 kapılı, 77 kule tarafından korunan duvarlar içinde 25 kilise olduğunu ve yönetim altında şehre bağlı 240 kasabanın olduğunu kaydetmiştir. (Gutkind, 1969; Associacao Arquitectos Portugueses; 1987; Byrne, Gonçalo, 1987).

1755 depremi Sonrası, gelişme sürecinin başladığı yılı işaret eder. Deprem ve ardından çıkan yangınlar tüm sokakların üçte ikisini harap etmiş, mevcut yirmi bin konutun üç bin tanesi yıkılmıştır. Deprem tüm kent merkezini (Baixa), Kale bölgesini ve Carmo'yu etkilemiştir. Bunlar kentin en yoğun kentsel alanlarıdır. Lizbon tarihi kent duvarları 1755 depremi ve sonrasındaki tsunamiden büyük ölçüde etkilenmiştir. Çok az kısmı ayakta kalmıştır.(Kozak, 1998).

Şekil 2.18 : Lizbon'da Deprem Sonrası Planlı Gelişen Bölge - Tahrip Olan Tarihi Kent Surları ve Korunan Tarihi Doku (Lizbon Belediye Arşivi, 2011).

Depremi takiben pragmatik bilimselliğin hakim olduğu ve tüm dünyada yakından takip edilen bir şehircilik çalışması başladı. 1755-1776 yılları arasında King D. José'nin başbakanı Pompal markizinin liderlik ettiği çalışmalar mimar ve mühendislerin yardımlarıyla sürdürülmüştür (Mullin, John K.1992). Plan yenilikçi bir yaklaşımla ele alınmış, düzgün hizalanmış sokaklar ve mimari yaklaşımların ön planda tutulduğu, sismik aktivitelere dayanıklı inşaat kurallarına dikkat edilen, kentsel dokuda simetrinin hakim tema olduğu bir plan geliştirilmiştir bu gelişme esnasında kalan surlarda büyük ölçüde tahrip edilmiştir. (Associacao Arquitectos Portugueses; 1987; Joaquim Rodrigues Dos Santos, 2010)

Şekil 2.19 : Moorish ve King Fernando duvarlarının günümüz Lizbon'u haritasındaki konumu (Lizbon Belediye Arşivi, 2011).

2.5.3.2 Surların Korunması Ve Yaşatılmasına Yönelik Uygulamalar

1933-1974 arası hakim olan yeni devlet rejimi Portekizdeki tarihi eserlere acil müdahale düşüncesi ortaya çıkmıştır. Oliver Salzanın yönetiminde olan bu rejimde malzeme restorasyonu, ulusal yenileme gibi sloganlar oluşturularak bir dizi tarihsel ve ideolojik eseri koruma ve ortaya çıkarma hareketi başlamıştır. Bunun sonucunda milliyetçi bir değer olarak görülen savunma yapılarının (kale ve kent surlarının) yeniden yapma, restorasyon, tamirat ve görünürlüğünü arttırma işlemleri başlamıştır.

Lisbonda Sao Jorge kalesi ve depremden daha az etkilenen kale etrafındaki ilk surlardan kalan parçalar restorasyon yenileme ve temizleme işlemi görmüştür. Surların görünürlüğünün artması o dönemde kentsel planlama sürecinde kısıtlayıcı unsurları ayakta tutmuştur. Sao Jorge kalesini çevreleyen kent dokusu ayakta kalan kent surlarının dış sınırlarına kadar korunmuştur.

Şekil 2.20 : S. Jorge Kalesinin 1940lardaki Çalışmalardan Önceki Durumu Ve Sonrası (Kaynak: IHRU).

Şekil 2.21 : Tarihi Alfama Bölgesi Kent Dokusu (2011).

Organik dokusu, 2-3 katlı taş bina yoğunluğu ve dar sokakları ile yeni planlı kent ile karşılaştırınca daha da belirgin bir çekirdek haline gelmiştir. Lizbon Surlarının, şehri en dıştan sınırlayan kısımları tamaman yıkılmış olsa da, kale kısmını çevreleten ve eski kent dokusunu da içine alan kısım büyük ölçüde korunmuştur (Pais, 2009).

Şekil 2.22 : S. Jorge Kalesi ve Çevresinde Ayakta Kalan Surlar (2014).

2006 tarihinde, Conselho Nacional de Cultura (Ulusal Kültür Konseyi) São Jorge Kalesi ve duvarların geri kalanını da özel koruma bölgesi olarak tanımlanmış, IGESPAR tarafından desteklenen çalışmalar, 2011 tarihinde başlatılmıştır.

Şekil 2.23 : Alfama-Lizbon Kent Surlarının Korunmuş kısımı (2013).

Kent surları ve çevresinde günümüzde yenileme, bakım ve yenileme çalışmaları sürdürülmektedir (Architect JLCG Arquitectos, Lisbon, Portugal, Structural engineers José Pedro Venâncio, Paulo Mendonça, Landscape architect João Gomes da Silva;2013) .

Şekil 2.24 : Kent Surları ve Çevresinde Yürütülen Çalışmalardan Örnek.

2.5.4 Bölüm Değerlendirmesi

İlk dönemlerde dış dünyadan gelen veya gelmesi olası saldırılara karşı ilk önlem olarak düşünülen kent duvarları, teknolojideki gelişmelerle önemini kaybetmiştir. Kent duvarları Ortaçağ Döneminde dahageliştirilmiş, Rönesans Döneminde en ileri düzeyde teknikler kullanılarak inşa edilmeye devam edilmiş, tüm bu dönemler boyunca fonksiyonel ve zaman zaman da estetik kaygılarla önemini korumuştur. Sanayi Devrimi ile beraber artan nüfusun talebini karşılamak amacıyla geleneksel üretim türünü değiştirmek için gerekli olan yoğun üretim teknolojisinin tarıma da girmesiyle, eski kentler duvarların ötesinde yayılmak zorunda kalmıştır. Dolayısıyla bu dönemlerde kent duvarları fonksiyonel olarak etkisini tamamen yitirmiştir. Kent merkezleri, 1920lerde hızlanan ve otomobilin yaygınlaşmasıyla ivme kazanan banliyölere göç dalgasıyla terkedilmeye başlanmıştır. Bu durum kent merkezleri ötesinde yeni bir kentleşme akımını doğurmuştur. Birçok büyük kent geleneksel kent merkezlerine odaklanmaktan vazgeçmiştir. Bu durum özellikle Avrupa ve Orta Doğu kentlerinde tarihi kent merkezleri üzerinde çok büyük baskılara neden olmuş, yenileme çalışmaları tarihi kent merkezlerindeki içinde kent surları da olan tarihi ve kültürel eserlerin yok olmasına neden olmuştur.

Gelişmekte olan ülkelerde çok hızlı ve kısa dönemlere sıkışan kentleşme süreci tarihi kent merkezlerinin daha hızlı ve bilinçsizce, plansız bir biçimde tahrip olmaktan kurtulamamıştır. Kent merkezlerinde yer alan kent duvarları da bu süreci yaşamış olmasından dolayı aynı şekilde tahrip edilmiştir. 1950lerden sonra bu yıkım sürecine karşı oluşan tepkiler, kentlerde kalan tarihi eserlerin korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması gibi konuların gündeme gelmesine neden olmuştur. “Kültürel miras” ve “tarihi değerlerin korunması ve saklanması” kavramlarının geliştiği 1970’li yıllara dek gelişerek yaşanan bu süreç, arada birçok kültürel ve tarihi eserin yokolmasını engelleyememiştir.

21. yy başlarında Avrupa Konseyi mirasın korunması artık sıradan bir amaç olarak kendi başına ele alınamayacağını, sürdürülebilir kalkınmanın bir parçası olarak, toplumun ekonomik, sosyal ve çevresel düzeylerde somut bir küresel hedef ortaya koymak için gerekli bir araç olarak tanımlayarak bu konunun önemini vurgulamıştır.

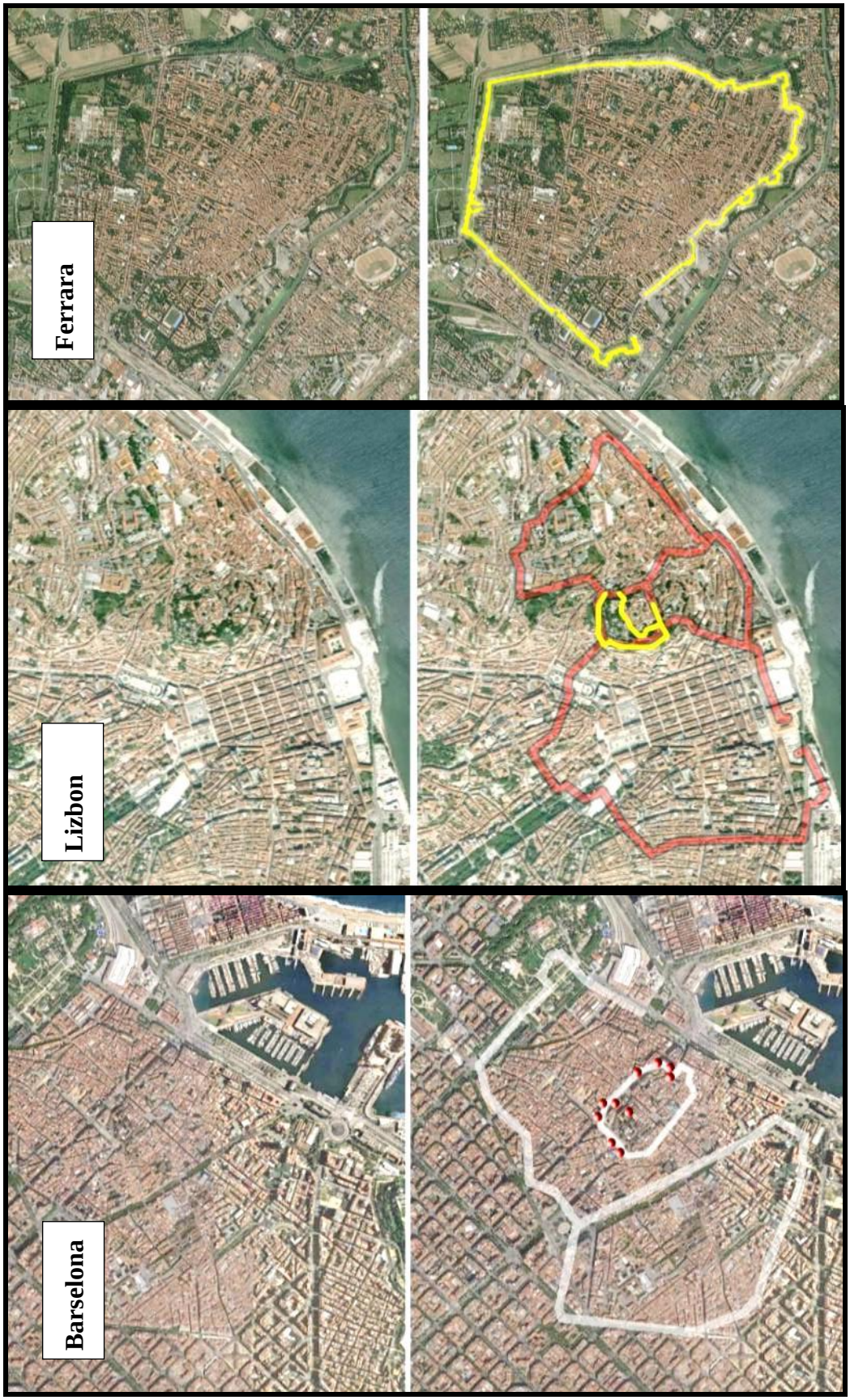
Avrupa'da incelemesi yapılan, birçok Sur kentlerinden ortaya çıkan bazı sonuçları sıralamak gerekirse;

- Kent ülkenin önemli ekonomik ve gelişme merkezi ise ve özellikle 1900'lü yılların ilk yarısında bu sürece maruz kalmış ise kentlerin büyütülmesi için planlı olarak surlar tahrip edilmiştir.
- Yerleşme alanı içinde kalmış olan kent surları 20. Yy ın ikinci yarısına kadar olan süreçte tahrip edilmiştir.
- Daha çok anıtsal özellik gösteren kapı veya kuleler korunmaya alınmıştır.
- Özellikle 20. Yy'ın son çeyreğinde kent surlarının önemi anlaşılmış ve Avrupa Konseyi ve Unesco'nun da destekleriyle yaygın olarak kent kimliği elemanları olarak koruma çalışmalarına başlanmıştır.
- Güney Avrupa ülkelerinde kalkınmışlığa ve ekonomik gelişmişliğe paralel olarak kent surları, kuzey Avrupa ülkelerinden daha az korunmuştur.
- Özellikle İngiltere, Almanya ve İrlanda'da 2000'li yılların başından itibaren kent surları için koruma ve yönetim planları hazırlanmıştır.

Avrupa'da sur kentlerinin korunma durumuna göre üç örnek daha detaylı incelenmiştir. İncelen sur kentlerinden Ferraya bakıldığında eski kent dokusu bütün surları ve anıtsal eserleri ile birlikte korunmuş ve çevrede gelişen yeni kent dokusu ile farklılık oluşturarak algısını daha da arttırmıştır. Ayrıca tarihi kent merkezindeki yapılarda kültür fonksiyonun artırılması planlanarak, bölge turizm açısından daha da etkili hale getirilmiştir. Lisbon'a bakıldığında ise depremlerin etkisi ile yıkılan dış surlar ile etki alanındaki kent dokusu tamamı ile değişmiş olsa da kale ve çevresinde korunan ilk surlar yeni kent ile sınır oluşturarak eski kent dokusunun korunmasını sağlamıştır. Kentin bütününden kolaylıkla ayırt edilebilen Alfama bölgesi kentin tarihini yansıtması özelliği ile kentin çekim merkezi halini almıştır. Barcelona'da surlar büyük ölçüde tahrip olmasınave kentin eski kent dokusununda izleri takip edilmemesine rağmen, korunmuş olan anıtsal kapılar ve bazı sur parçaları sergilenmekte kentin önemli referans noktaları olarak yaşamaktadır.

	Şehrin Nüfusu	Surların İnşa Yılı	Surların Korunma Durumu	Mevucut Tarihi Kent Dokusu	Surların Korunması ve Yaşatılmasına Yönelik Uygulamalar	Surlarin Uzunluğu	Surların Tahrip Dönemleri ve Sebebleri
Büyük Ölçüde Korunmuş Kent Surlarına Örnek - Ferrara	360.000	1493-1618	Korunmuş	Korunmuş	-1975 master plan -1987 progetto mura(duvarlar projesi) -1995 unesco-dünya miras listesi -2006 kentsel yenileme-koruma projesi -2011 kent surlarını lazerle tarama	9.3 km	Batı kısmı 17.yy da Fransızlar tarafından yıkılmış Fakat Daha sonra farklı dönemlerde yeviden inşa edilmiş
Büyük Ölçüde Tahrip Olmuş Kent Surlarına Örnek : Barcelona	1.621.000	1.yüzyıl 13.yüzyıl	az korunmuş	Korunmuş	Restorasyon çalışmaları – 1960lar Müzede sergileme -1980 ve sonrası Yerinde sergileme -	1.27 km	1812 Savaşı 1853 Planlı gelişme
Kısmen Korunmuş Kent Surlarına Örnek – Lizbon	564.657	419 1373-1375	Kısmen korunmuş	Korunmuş	1933-1974 ulusal restorasyon akımı 2006-2011 Conselho Nacional De Cultura (ulusal kültür konseyi) ve IGESPAR(koruma kurulu) Restorasyon	2,1 km	1722 depremi 1755-1776 Planlı gelişme

Şekil 2.25 : Kent Surları ve Koruma Durumuna Avrupa'dan Örneklerin Karşılaştırması.

Şekil 2.26 : Barselona Lizbon ve Ferrara Kent Dokuları ve Surların Korunma Durumlarının Karşılaştırılması.

3. GALATA BÖLGESİ VE GALATA KENT SURLARI

İstanbul'un tarihsel gelişim süreci içinde çok önemli bir rol üstlenmiş olan Galata Surları'nın mevcut durumunun tespiti koruma konusunda Ülkemizin hangi noktada olduğuna dair önemli bir bulgu olacaktır. İstanbul'a kimlik veren etkili anıtsal eserlerin başında gelmekte olan kent surları gibi "anıtsal korunacak eserler"in bile korunamamış olması bu olumsuz duruma gösterilecek en belirgin örneklerden birisidir.

3.1 Galata Bölgesi ve Galata Kent Surları Tarihsel Gelişim Süreci

İstanbul'da M.Ö. 8. ya da 7. yüzyılda Megaralılar Ege ve Marmara kıyılarını izleyerek Boğaz'ın girişine ulaşıp büyük olasılıkla eski Trak yerleşmesinin üstüne yerleşmişlerdir. İstanbul yarımadasının, Megaralı kolonistlerden çok önce çeşitli devirlerde iskân edilmiş olduğu kesin olarak bilinmektedir (Genim, 2004). Ayrıca Marmaray kazıları sırasında Yenikapı'da ortaya çıkan bulgulardan, İstanbul'un Neolitik Döneme kadar uzandığı tespit edilmiştir. Galata bölgesi, Megara kolonisinin boğaz girişindeki Akra'da kurulmasından önceki yerleşmelerden biridir (Kuban, 2004). Byzantion kentinin karşısında Haliç'in girişinde kurulan bu bölgeden ilk olarak Sykai diye bahsedilmiştir. Bu yerleşmenin adı Yunanca incir kelimesinden gelmektedir ve antik kaynaklara göre bu tepeler incir ağaçlarıyla kaplanmıştır (Eyice, 1969). Sykai yerleşiminin etrafı I.Konstantin (324-337) tarafından bir sur duvarı ile kuşatılmış, II. Theodisius (408–450) devrinde ise, kentin bölgeleri düzenlendiğinde Sykai da kentin sınırları içine alınmıştır (Eyice, 1969). Surlar Haliç ve Boğaz ağzı kıyılarında kenti çevirmiş, karadan gelecek tehlikeye karşı da Azapkapı, Şişhane ve Tophane'yi kuşatan bir kara suru, kıyıdaki duvarlar ile birleşmiştir. Galata Surları İmparator I. Iustinianus döneminde (527–565) yenilenmiştir (Müller- Wiener, 2001). 529 yılında hazırlanan yeni kent düzenleme çalışması Notitiaurbis Constantinopoleos'ta kentin 14 Regio'sundan 13. Regio'sunun bu bölge olduğu belirtilmektedir. Haliç'le eski kentten ayrılmış olan 13. Regio eski Grek dilinde

Karşıdaki Sykai'da anlamında Peran en Sykais şeklinde anılmıştır (Eyice, 1994; Gyllius, 1997).

Prokopios'un (1994) kentteki Justinianus dönemi yapılarını anlattığı eserinde Sykai bölgesinden bahsetmiştir. Bölgenin idari yönetim bölümlerinden birine girmesiyle ismi biraz Latinleştirilerek Regio Sycena adını almıştır (Arkan, 1998). İmparator I. Justinianos 528'de bölgeye kendi adını vermiş, Justinianapolis diye anılan bu bölgenin adı Galata olarak yerleşmiştir (Eyice, 1994).

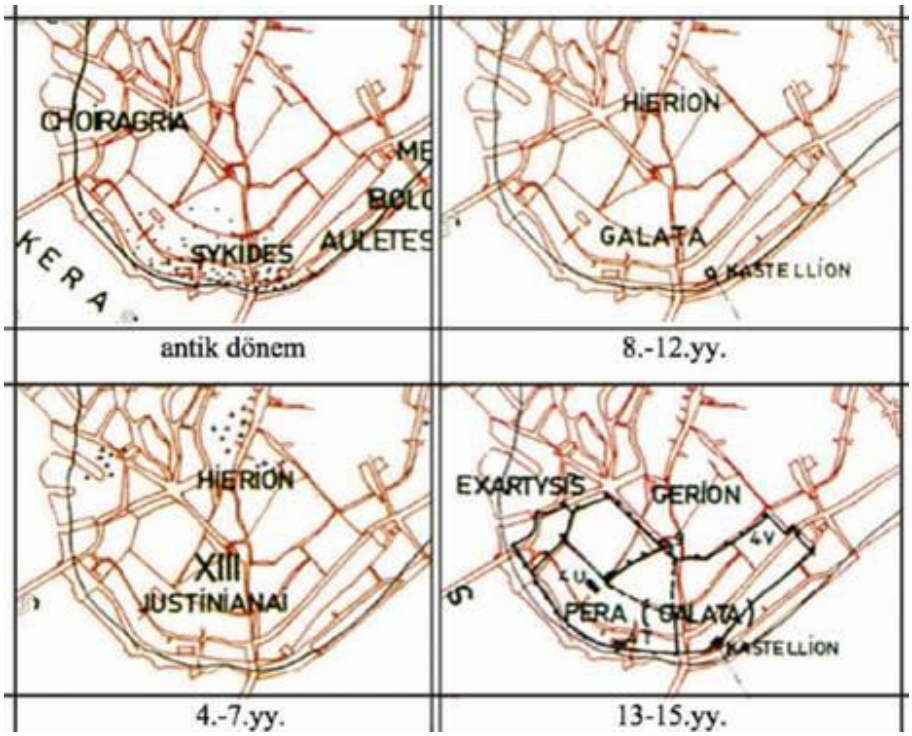
10. yüzyıldan başlayarak özellikle Cenevizliler, Venedikliler, Pisalılar, Amalfililer gibi İtalyan kolonileri kentte bazı imtiyazlar edinmeye başlamışlar, kente yerleşmeye başlamışlardır (Çelik, 1996). Venediklilere Galata'da üç adet iskele tahsis edilmiştir. Böylece Galata üzerinde ticaret yapan ilk topluluk Venedikliler olmuştur. Cenevizliler Haçlı istilalarıyla 13. yüzyılda Galata'ya yerleşmeye başlamışlardır (Eyice, 1994). Kentin Latinlerden geri alındığı zaman (13.yy.) Galata'ya Cenevizliler, Venedikliler ve Pizalılar yerleştirilmiştir (İncicyan, 1956). 1260 yılında Bizans Galata'yı yeniden ele geçirmiş, buradaki surları yıktırmıştır (Müller-Wiener, 2001).

1261 yılında Cenevizliler ile yaptıkları bir anlaşma sonucu, Cenevizliler Galata'ya artık kesin olarak yerleşmeye hak kazanmışlardır (Hür, 1994). Kentin Haçlılardan geri alınmasına yardımcı oldukları için Galata bağımsız bir kent-devlet olmuştur ve bölgenin bütününe serbest ticaret ayrıcalığı tanındığı için Cenova'nın ticaret kolonisi haline gelmiştir (Kuban, 2004). Yapılan anlaşma ile Cenevizliler Bizans devletinde ticaret loncası, saray, kilise, hamam, fırın, ev, dükkân yapma hakkı elde etmişlerdir. 1303 yılında Bizans, Cenevizlilere Galata'da tanınan imtiyaz bölgesinin sınırlarını belirgin bir biçimde tespit etmiş, Ceneviz mahallesinin etrafını 60 arşınlık (50 m.) boş bir arazi ile çevirmiş, deniz ile Galata Hisarı arasında yapı yapılmasını yasaklamıştır. Cenevizliler de bölgelerini koruyabilmek için sadece bir hendek kazabilmişlerdir. Oldukça dar ve kıyıdaki bir sahadan oluşan bu bölge kıyı, Bankalar Caddesi, Karaköy Meydanı ve Kalafat yeri dörtgeninin içine tekabül etmektedir (Eyice, 1969).

Bölge sınırları saptanmış olan Cenevizlilerin sur yapmalarına önce izin verilmiş olmasına rağmen, 1304 yılında bu izin ortadan kaldırılmıştır (Müller- Wiener, 2001). Ancak Cenevizliler hendekleri denize kadar uzatmış, sınır boyunca aralıklarla

yüksek evler inşa etmiş, bu evlerin arasını duvarlarla doldurmuş, bina pencerelerini tuğlayla doldurarak birer mazgal haline getirmişlerdir (İncicyan, 1956). 1304 yılında çıkan yeni inşaat kurallarında, binalardaki yükseklik sınırlaması kaldırıldıktan sonra böyle bir uygulamaya gitmişlerdir (Çelik, 1996). Gyllius (1997).

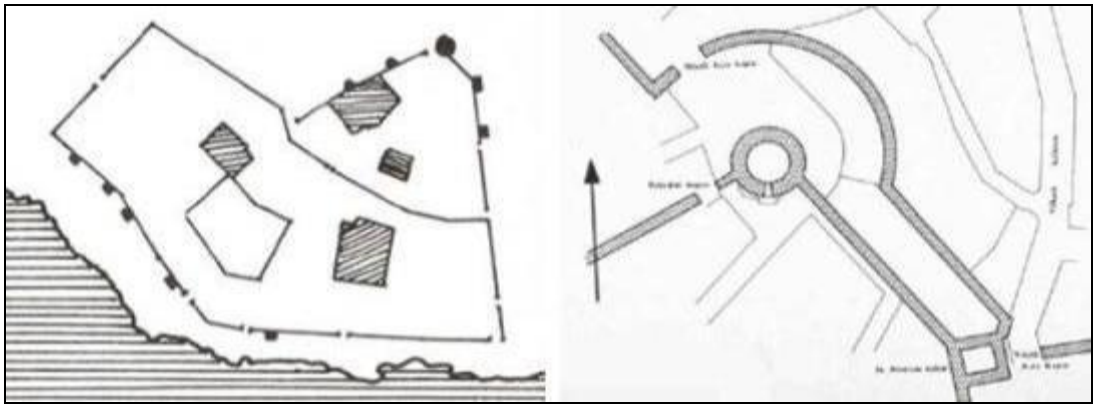
1315 yılında bir yangın sonrası bu surların denize bakan kısmı kısmen yenilenmiştir (Müller-Wiener, 2001). 1335'de meydana gelen diğer bir yangından sonra surlar yeniden inşa edilmiştir. Bu surlar üzerindeki en eski kapının 1335 tarihli ve bugünkü Azapkapı'nın doğusunda yer almakta olduğu bilinmektedir (Kuban, 2004). 1306 yılından itibaren Cenevizliler bölge sınırlarını arazi satın alarak genişletmiştir. Kaba yontulmuş taşlardan yapılmış surlar iç kısımlarda kemerlerle örülü payandalarla, dış kısımda ise 40–60 metre aralıklarla dörtgen kulelerle sağlamlaştırılmışlardır (Müller-Wiener, 2001).

Şekil 3.1 : : Galata Bölgesinin Farklı Dönemlerdeki Siyasi ve Fiziki Durumu (Müller-Wiener, 2001).

Cenevizlilerin bölgeleri, Cenova'dan her sene Bizans İmparatoru emrinde olmak üzere bir elçi olarak gönderilen Podesta denen bir vali ile yönetilmiştir (Hür, 1994). Ceneviz kolonisinin idare merkezi de 1315'te yanan ve 1316'da tekrar yapıldığı bilinen Palazzo del Commune yani Ceneviz Sarayı'dır (Eyice, 1994). Bu yapının ön kısmı 19. yüzyıl sonlarında Galata'daki caddelerin genişletilmesi çalışmaları sırasında kesilmiştir. Bugünkü Galata Kulesi 1349 yılından itibaren inşa edilmiştir

(Kuban, 2004). Kule yüksek kapısı, kapı üzerindeki tek penceresi ve zincirlerle asılmış ahşap köprüsüyle tam bir Ortaçağ yapısıdır (Eyice, 1969). Kuleyle birlikte kulenin her iki tarafından başlayarak hem dörtgen hem de yuvarlak kulelerle sağlamlaştırılan yeni surlar inşa edilmiş, var olan surlar da genişletilmiştir (Müller-Wiener, 2001). Kıyıda Azapkapı-Karaköy arasında uzanan ve arkadan Voyvoda Caddesi'ne paralel olarak giden bölge 1303-1316'da ilk surla çevrili alan olduktan sonra surların ikinci gelişim alanı da 1349'da St. Paulus – San. Domenico Kilisesi'nin (Arap Cami) doğusundaki alanı da içerecek şekilde Galata Kulesi'ne dek uzanan bu bölge olmuştur (Akın, 2002).

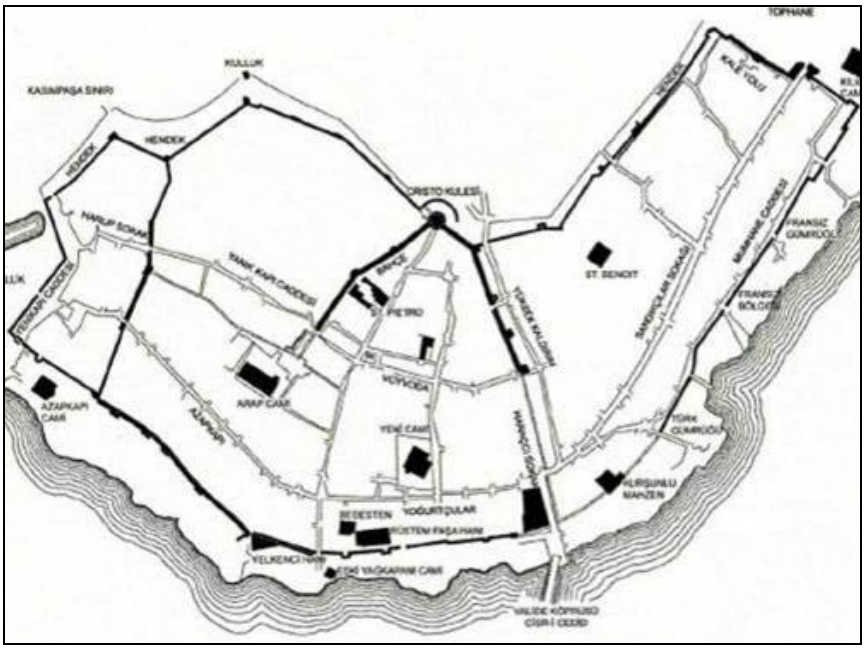
Şekil 3.2 : Cenevizlilerin 2. İmtiyaz Bölgesinin Sınırları ve Kule Etrafındaki Surlar (Eyice, 1969).

Eski kentin kuzeyindeki bir bölüm dördüncü bölge olarak kulelerle güvenli hale getirilmiş bir surla çevrilmiştir. Böylece dördüncü bölgenin surları Galata Kulesi önünde yapılan yuvarlak bir ön surla önceden yapılmış surlara bağlanmıştır(Müller-Wiener, 2001). Böylece 1387'de sur içine alınan St. Paulus-San Domenico Kilisesi ile Galata Kulesi aksının batısındaki alan Azapkapı'ya kadar uzatılmıştır (Akın, 2002).

1397 tarihli beşinci gelişim sürecinde, bölgenin batısındaki Azapkapı Camisi'ne dek uzanan kısım bölgeye katılmıştır (Akın, 2002). Ancak 1399'da 1.Bayezid'in kenti kuşatmaya çalışması sırasında bu surların yapımı 1435'e kadar devam etmiştir. 15.yy. başında hemen fetih öncesine tarihlenen altıncı gelişme doğu yönündedir (Akın, 2002). Kentin doğusundaki Rum ve Ermenilerin yoğun yerleştiği bu bölge 250 m. genişliğinde, 500 m. uzunluğunda bir sur dizisiyle eski kente bağlanmıştır. Bu surun yapım süreci kuşatma zamanları hız kazansa da 1404'ten 1447'ye kadar devam etmiştir. 1430 ile 1452 arasında eski dış surlar, PodestaMaruffo sayesinde

kulelerle sağlamlaştırılıp kısmen yükseltilmiştir. 1446 yılında Galata Kulesi de böyle bir onarım geçirmiştir (Müller-Wiener, 2001).

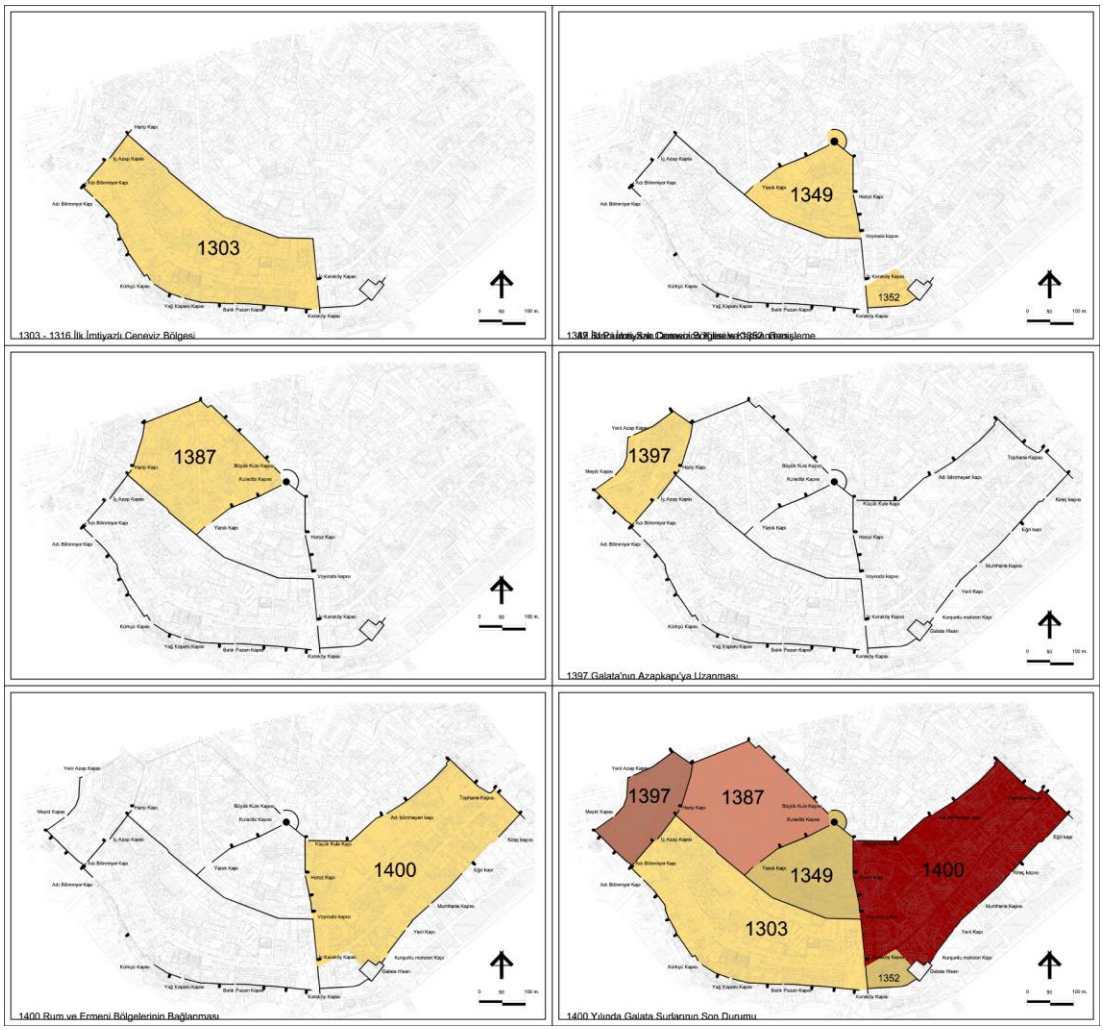
Yaklaşık 2 m. kalınlığında olan Galata Surları'nın çevresi 2800 m.'yi bulmakta, 37 hektarlık bir alan kaplamaktadır (Eyice, 1969, Gyllius, 1997), Galata'nın surla çevrili olan çevresinin 4400 yüz adım uzunluğunda olup; genişliği ise yere göre değişmiştir. Düzgün olmayan, çeşitli boylarda moloz taşla, iri taneli kumlu kireç harçla işlenmiş olan duvarlarda ayrıca Bizans dönemine ait taşlar da devşirme olarak kullanılmıştır (Launay, 1864). Galata Surları'nın dörtte birinin antik yapı kalıntısı da olan mermerle ve geri kalanının da orta büyüklükteki moloz taşlarla karıştırılarak inşa edildiğini ifade ederek, kalınlığının yaklaşık 3 arşın (2,25 m.) olduğunu bildirmiştir. Galata Surları bölgeyi Haliç ve Boğazda bulunan deniz surları ile, batıdan doğuya doğru Azapkapı-Şişhane-Galata Kulesi-Tophane hattındaki ana kara surları ile çevrelemiştir. Surların önünde 15 m. genişliğinde bir hendek bulunmaktadır; sur kapıları içerideki bölgeye hendekler üzerindeki ağaç köprülerle geçiş imkânı vermiştir (Eyice, 1969).

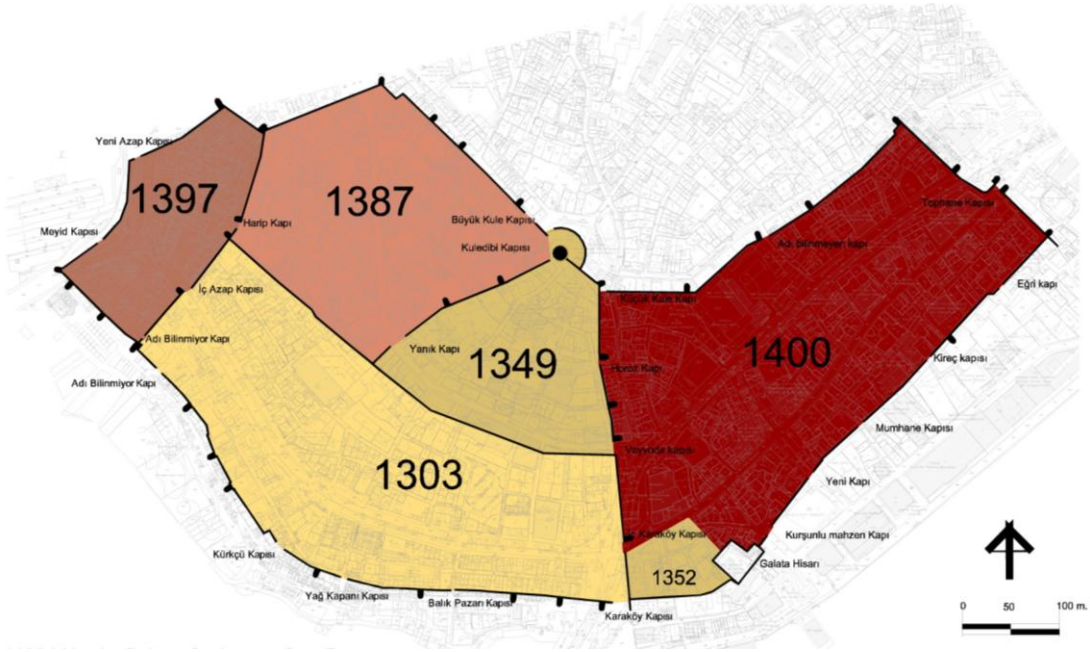
Şekil 3.3 : Marie De Launay'ın 1864 Tarihli Galata Surları Haritası (Eyice, 1969).

Sur kapılarının yanındaki önemli noktalarda veya farklı yönlerden gelen sur duvarlarının birleştiği yerlerde inşa edilen kulelerin hepsi aynı mimari özelliği göstermemektedir. Kulelerin bazıları dörtgen, bazıları ise hem dörtgen hem de dairesel plan özelliği taşımaktadır. Kulelerin içleri katlara bölünmüştür, üstleri de siper olarak kullanılan dişlerden oluşmaktadır (Arseven, 1989). Launay (1864), Ana

surun, Galata Kulesi olarak adlandırılan Büyük İsa (Christos) kulesi ile birlikte 24 kulesi olduğunu, Pera yönünde, önceleri surları çevreleyerek korunan ortalama 15 arşın (20 m.) genişliğinde ve o dönem neredeyse tamamı bozulmuş olan bir hendek bulunduğunu belirtmiş, deniz tarafındaki surlarda bulunan 12 kuleden her birinin aralarındaki uzaklık yaklaşık 44 arşın (33 m.) olduğunu bildirmiştir. Schneider-Nomidis'in (1944), Galata ile ilgili yayınlamış olduğu kitapta yer alan Galata Surları planında, toplam 41 adet kule görülmektedir. Bu kulelerin sayısının deniz tarafında 16 adet olduğu ve yaklaşık eşit aralıklarla yerleştirilmiş olduğu görülmektedir (Nomidis Haritası; 1944).

Şekil 3.4 : Sur Yapımı Altı Aşamada Tamamlanmış; 15. Yüzyılda Son Şeklini Almıştır.

Şekil 3.5 : Galata Surları'nın Çevrelediği Bölgeler.

İstanbul'un Osmanlı İmparatorluğu tarafından fethiyle, Galata Surları Fatih Sultan Mehmet tarafından sembolik olarak bir miktar alçaltılmış, ancak bütün olarak yıkılmamıştır. Ortaçağ'da savunma anlayışıyla yapılan Galata Surları, geç Osmanlı dönemlerinde bölgenin nüfusunun artmasıyla işlevi kalmamasına rağmen sıkışık kent dokusu içinde yapı aralarında olsa da ayakta durmaktadır. Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde bulunan belgelerde Galata Surları'nın yıkım süreci üç süreçte izlenebilmektedir (Okur,2011).

İlk yıkım dönemi, işlevsiz kalan, deprem ve yangınlar yüzünden hasar gören sur duvarları ve kapıları, hasarlı durumdayken yarattıkları tehlike ve oluşturdukları engel sebebiyle onarımlar geçirmiştir. 1766 yılında kentte meydana gelen büyük depremden hemen sonra, deprem nedeniyle hasar gören ve tehlike yaratan surların yıkılması gerekliliği gündeme gelmiş; mimarbaşının bu konuyla ilgili bir rapor hazırlayarak yıkım işlemlerini yapması istenmiştir. Bu rapor sayesinde 1766 depreminden, Haliç sahilinde bulunan Kürkçü Kapısı ile Azap Kapısı arasındaki duvarların hasar gördüğü öğrenilmektedir (Eyice, 1969).

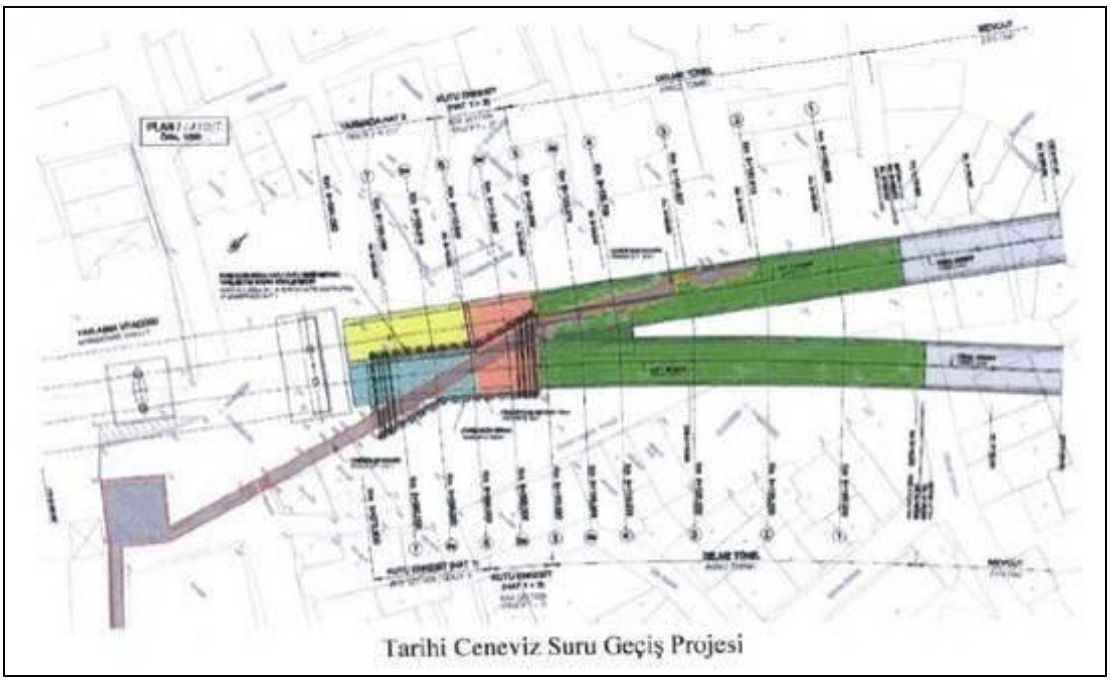
İkinci yıkım dönemi, Tanzimat sonrası batılılaşma hareketleriyle İstanbul ilk belediye örgütüne sahip olmuş; Galata bölgesi de 6. Belediye Dairesi'ne bağlanmıştır. 6. Daire 1858 yılından itibaren, Karaköy Meydanı'nın planlanması, bölgenin kamulaştırılması ve projenin uygulanması girişimlerinde bulunmuştur. Karaköy Kapısı'nın da bu projeyle birlikte yıkıldığı anlaşılmaktadır (Kuban, 1994).

6. Daire tarafından Galata Surları'nın 1863 tarihinde yapılar arasında sıkıştığı görülmüş, yer yer de işe yaramaz bir halde kalmaları yüzünden yıkılmaları istenmiştir. Diğer gerekçeler olarak da trafiği rahatlatmak, işlevsiz kalan surların ve hendeklerinin arazilerinin satılarak Avrupa'da yer alan apartmanlar gibi modern yapılar yapmak, gayrimüslim ve Levantenlerin oturduğu bu bölgeyi Avrupa'daki kentlerin görüntüsüne kavuşturmak gösterilmektedir. Surların ve hendeklerin yerlerine binalar yapılarak bölgenin imarının gelişebileceği ve sokakların genişletilebileceği öngörülmüştür. 6. Daire mühendisi olan Marie de Launay, surlarla ilgili bir çalışma ve harita hazırlamak üzere görevlendirilmiş; Launay, 3,5 km. uzunluğunda ve oldukça tahrip olmuş durumda olan surların yıkılmasıyla 10 dönümlük bir alanın trafiğe açılmış olacağını, surlar tarafından kapatılmış çıkmaz sokakların açılacağını, genişleyen yollar sayesinde sürekli meydana gelen yangınların daha kolay kontrol altında tutulacağını, uzun zamandır hazırlıkları devam eden araba yolları ile ilgili projenin faaliyete geçeceğini, Galata'daki liman bölgesiyle üst mahalleler arasındaki ticari etkinliğin artacağını bildirmiştir. Tüm bu kazanımlara rağmen, yıkımların Ceneviz surlarının bütünleyici parçaları olan tarihi belgeleri de ortadan kaldıracağı endişesini de dile getirmektedir (Eyice, 1969).

Dönemin vakanüvislerinden (resmi devlet tarihçisi) Ahmed Lütfi Efendi, dönemin tarihini anlattığı eserinin 1864–65 yıllarını aktardığı bölümünde, sur yıkımına şiddetle karşı çıkmaktadır. Ahmed Lütfi Efendi, kentleri bir haneye benzeterek sursuz kalan bir kentin, kapısız kalan bir haneye benzeyeceğini ifade etmekte, bu tür sebeplerle binlerce yıldır varlığını sürdüren surların yıkılmaması gerektiğini düşünmektedir. Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde incelenen belgelerde surlarla ilgili olan son süreçte ise, surların yıkım kararının alınmasından yaklaşık 30 yıl sonra Galata ve İstanbul surlarının tarihi eser oldukları kabul edilmiş; çok hasarlı ve neredeyse yıkılacak durumda olan sur duvarlarının yıkılmalarına, sadece iyi durumda olanların korunmasına karar verilmiştir. Bu yıkım işlemlerinin yapılmasından önce bu surların krokilerinin hazırlanması konusunda üst makamlarca birçok yazışma yapılmıştır. Ancak arşivde yapılan araştırmalarda bu krokilere rastlanılmamıştır. Galata Surları tescillenmediği dönemlerde bile tarihi değerleri nedeniyle bir miktar korunmaya çalışılmış; yapılacak yapıların sur parçalarına müdahale etmemesi, surlarla aralarında 1,5–3 m. mesafe bırakılması ve sura bakan cephelerin sağır olarak yapılması şartlarında inşaata müsaade kararları alınmıştır. 1858–60 tarihli

G.D'Ostoya haritasında, 1.dönem surlarının kuzey bölümündeki büyük bir kısım ile doğu bölümünün gösterilmediği tespit edilerek bu tarihe kadar surların büyük ölçüde korunduğu anlaşılmaktadır. 1905 tarihli Goad Haritasında, dış surların tamamına yakınının gösterilmediği görülmekte; böylece 1863 yılında alınan yıkım kararı sonrası aradaki bu 50 yıllık süreçte surların büyük ölçüde yıkıldığı sonucu çıkarılmaktadır. 1944 tarihli Schneider-Nomidis haritasında ise iç ve dış surlarda bir miktar daha yok olma durumu izlenmektedir (Ek A1,A2,1A3) Cumhuriyet dönemine gelindiğinde ise Galata Surları'ndan çok az kalıntı bulunmaktadır. Menderes döneminde yapılan istimlâklar ve geniş caddeler açılması için yapılan çalışmalar sırasında, bu yolların güzergâhlarında kalan diğer yapılar gibi Kemeraltı Caddesi üzerinde bulunan bir burç da tahrip edilmiştir. Cumhuriyet Dönemi içinde yaşanan tüm bu tahribatın ardından koruma anlayışının gelişmesi ve koruma bilincinin yerleşmesini takiben uzun süre bu eserlerin kalan kısımları dokunulmadan kendi haline bırakılmıştır (Okur, 2011).

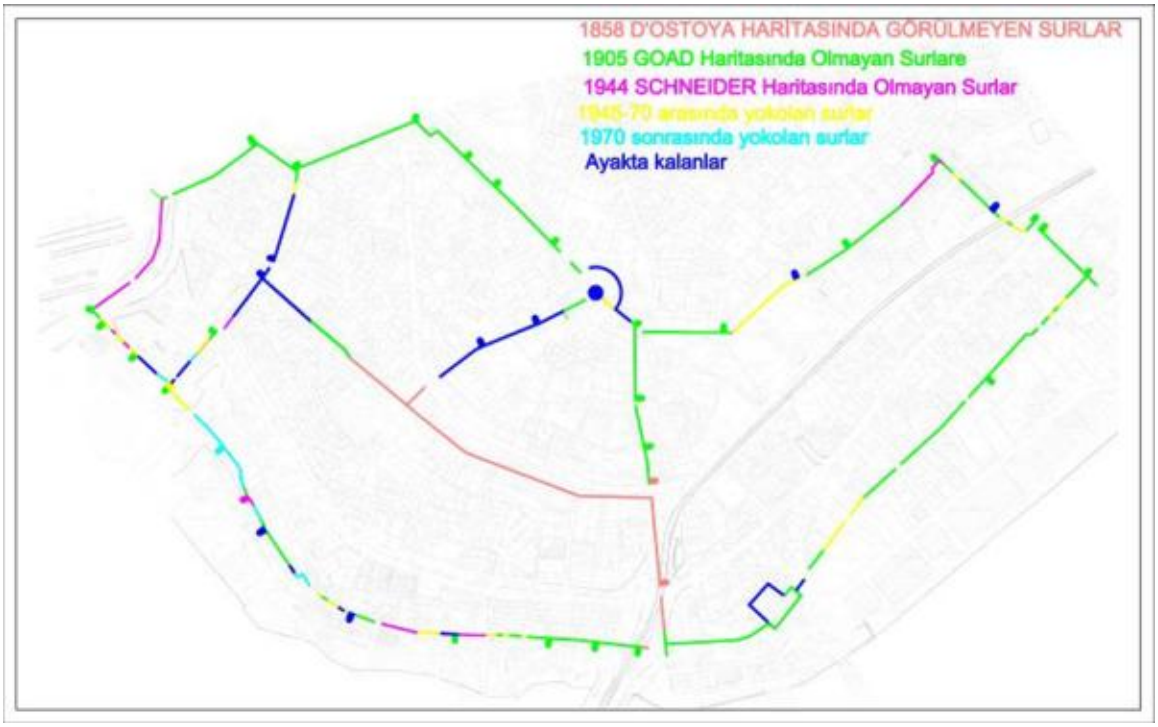
Son yıkım dönemi olan 20. Yüzyılın ikinci yarısından günümüze dek olan süreçte, kalan son sur parçalarına yapılan en son müdahale, inşaatı devam eden Haliç Metro Köprüsü ile gerçekleşmektedir. Köprünün karadaki kısmının, tarihî Ceneviz surlarının ayakta kalan kısmı olan ve üzerinde Ceneviz dönemi kitabesi taşıyan tarihî Harup Kapı'nın Haliç metro geçiş köprüsü yapımından sonra artık kapı olarak kullanılmasının zor olacağı tespit edilmiştir (Şekil 3.10).

Şekil 3.6 : Köprü Projesi ve Harup Kapı'nın Konumu (IBB, 2013).

Şekil 3.7 : Solda ; Harup Kapı İnşaattan Önceki Durumu. Sağda ; Harup Kapı İnşaattan Sonraki Durumu.

Şekil 3.8 : Galata Surları'nın Yıkılma Süreci.

3.2 Galata Surlarının Korunmasında Yasal Durum ve İmar Planları

21 Temmuz 1983 tarihli 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, kültürel ve doğal değerlerin korunması sorumluluğunu ağırlıklı olarak Koruma Yüksek Kurulu ve Koruma Kurullarına yüklemiştir. 2863 sayılı yasa ile koruma faaliyetlerinin kapsamı tek yapı ölçeğinden kentsel çevre boyutuna doğru genişletilmiş, 3386 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıkları Kanununda tek yapı ve

objelerin korunması ile ilgili ayrıntılı tanımlamalara yer verilmiştir. Yasada sit alanlarının kentsel ölçekteki bir planla korunacağı vurgulanmış olup bu planın da "Koruma Amaçlı İmar Planı" olacağı ifade edilmiştir (2863 Sayılı Yasa).

Bölgeye Yönelik Hazırlanmış İmar Planları

Tahrip edimiş olan surların parça parça kalan kısımları 1972-89 yılları arasında tescil edilmiştir Fakat bu süre zarfında herhangi kapsamlı bir bakım ve restorasyon çalışması yapılmamıştır (Akın, N., 2004). Farklı dönemlerde bölgeyle ilgili birçok imar planı hazırlanmış olsa da, Surların içinde yeraldığı Beyoğlu İlçesi'nin bu bölgesine yönelik olarak hazırlanmış ve onaylanmış en kapsamlı planlar 2009 yılında hazırlanmış olanlardır. Bunlar:

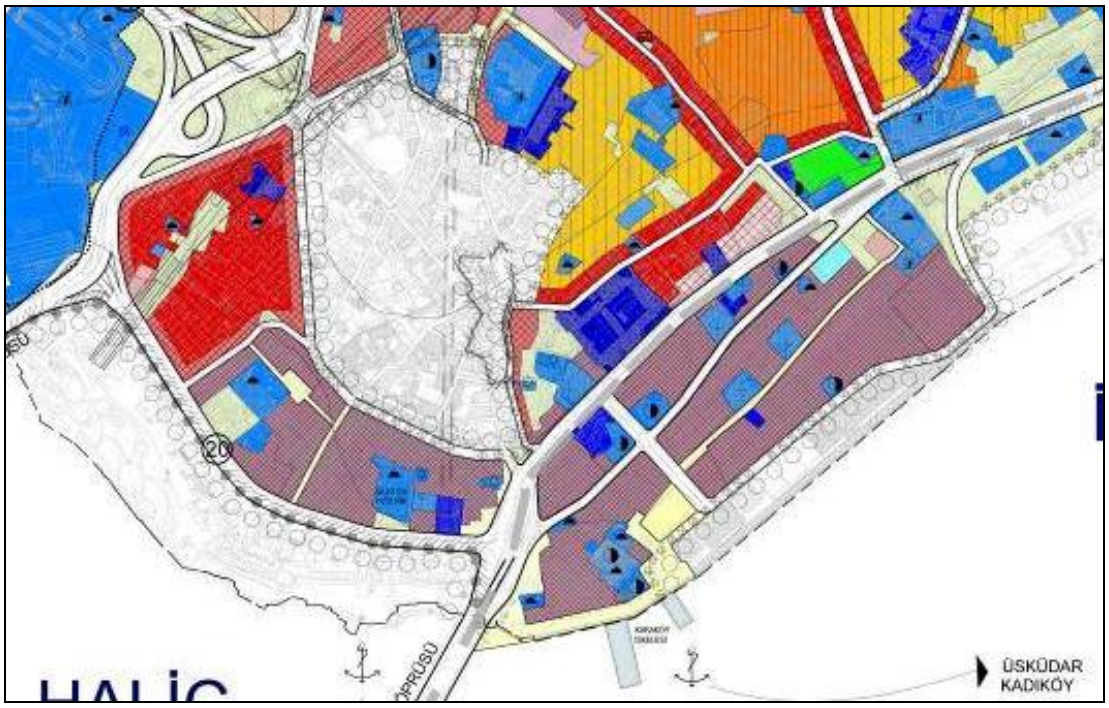
21.05.2009 tasdik tarihli Beyoğlu İlçesi Kentsel Sit Alanı 1/5000 Ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı:

21.05.2009 tasdik tarihli Beyoğlu İlçesi Kentsel Sit Alanı 1/5000 Ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı'nın I-Plan Genel Hükümleri Bölümünde aşağıdaki hükümler yeralmaktadır:

"II-A-2-3. Bu bölgelerde eski eserlerin korunması için, bu eserin restitüsyon ve restorasyonuna yönelik olanlar dışında herhangi bir kazıya izin verilemez. Galata ve Surları dışında kalan alanda, teknolojik yöntemlerden yararlanılarak bilimsel amaçlı arkeolojik tespitler yapılabilir.

II-A-2-4. Galata Kulesi ve Çevresi Turizm Merkezi Alan sınırı içinde Koruma Amaçlı İmar Planı Kararları ile bütünleşecek şekilde hazırlanacak plan ilgili Bakanlıkça 2634-4957 Sayılı Turizm Teşvik Kanunu çerçevesinde onanmadan uygulama yapılamaz.

II-A-2-5. Galata Surları; arkeolojik çalışma ile temizlenecek, peyzaj düzenlemesi yapılarak Galata Kulesi ile bir bütün olarak korunacaktır. Surların kültürel amaçlı kullanılması esastır. Sur duvarları, burçları, kapıları ile bir bütün olarak kültürel fonksiyonlara kavuşturulacak, çevresindeki yeşil alan, arkeolojik sergileme-park alanları, sergi-seyir terasları, tema parkları gibi fonksiyonlar ile bütünleştirilecektir. Surların kayıp kısımları ilgili K. ve T.V.K. Bölge Kurulu'nca onaylanacak Kentsel Tasarım Projeleri ile değerlendirilecektir".

Şekil 3.9 : 21.05.2009 tasdik tarihli Beyoğlu İlçesi Kentsel Sit Alanı 1/5000 Ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı (Beyoğlu Belediyesi, 2010).

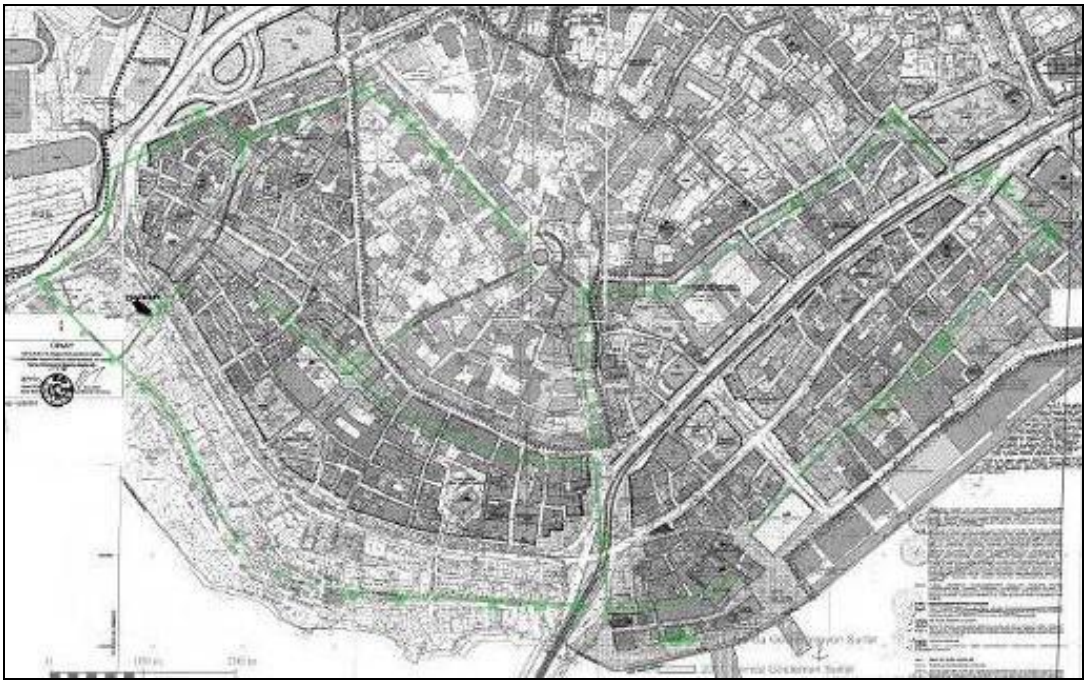
II-A-6-3.Galata Surları; arkeolojik çalışma ile temizlenecek, peyzaj düzenlemesi yapılarak Galata Kulesi ile bir bütün olarak korunacaktır. Surların kültürel amaçlı kullanılması esastır. Sur duvarları, burçları, kapıları ile bir bütün olarak kültürel fonksiyonlara kavuşturulacak, çevresindeki fonksiyonlar ile bütünleştirilecektir. Surların kayıp kısımları ilgili K. ve T.V.K. Bölge Kurulu'nca onaylanacak Kentsel Tasarım Projeleri ile değerlendirilecektir.

V-12. 1/1000 Ölçekli Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planlarında kara, deniz surları Beyoğlu Kentsel Sit Alanı K.ve T.V.Yeraltı ve Yerüstü Envanteri ve Mevcut ve Kayıp E.E.Araştırma Envanterinde yer alan mevcut veya kayıp kısımları ihya edilebilirliği ölçüsünde tamamlanarak planlara aktarılacaktır.

12.12.2010 onaylı 1/1000 Ölçekli Beyoğlu Kentsel Sit Alanı Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı

12.12.2010 onaylı 1/1000 Ölçekli Beyoğlu Kentsel Sit Alanı Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı Raporunda Surlarla ilgili olarak "plan özel hükümleri" kısmında "II-1. Kentsel Tasarım Alanları İle İlgili Hükümler" bölümünde aşağıdaki açıklama yeralmaktadır.

II-4-2. Envanterde yer alan Galata Surları; arkeolojik çalışma ile temizlenecek, peyzaj düzenlemesi yapılarak Galata Kulesi ile bir bütün olarak korunacaktır. Surlar, Sur duvarları, burçları, kapıları ile bir bütün olarak kültürel fonksiyonlara kavuşturulacak, çevresindeki yeşil alan, arkeolojik sergileme-park alanları, sergi-seyir terasları, tema parkları gibi fonksiyonlar ile bütünleştirilecektir. Kayıp Eser Envanterinde yer alan Surların kayıp kısımları ilgili Koruma Kurulu kararı ile yukarıda belirtilen çalışma yapılarak ihya edilebilir.

Şekil 3.10 : 12.12.2010 onaylı 1/1000 Ölçekli Beyoğlu Kentsel Sit Alanı Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı (Beyoğlu Belediyesi, 2010).

14.01.2011 tarih onanlı 1/5000 ölçekli Beyoğlu Perşembe Pazarı Kentsel Sit Alanı Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı

14.01.2011 tarih onanlı 1/5000 ölçekli Beyoğlu Perşembe Pazarı Kentsel Sit Alanı Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı'nda ise Surlara yönelik herhangi bir yaklaşım ortaya konmamıştır.

Şekil 3.11 : 14.01.2011 tarih onanlı 1/5000 ölçekli Beyoğlu Perşembe Pazarı Kentsel Sit Alanı Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı.

Yukarıda açıklandığı gibi yasalar ve yönetmelikler her türlü koruma yaklaşımına açıktır. Ancak hazırlanmış olan Koruma Amaçlı İmar Planlarında üst ölçekli planlama çalışmalarından kentsel tasarım çalışmalarına kadar, "Surların kayıp kısımları ilgili Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nca onaylanacak Kentsel Tasarım Projeleri ile değerlendirilecektir" şeklindeki açıklamalara rağmen "Eşsiz" kültür varlığı olan Galata Kent Surlarının kalan kısımları bile değerlendirilememektedir. Galata Surları üzerlerindeki ekonomik ve yeni yatırımların baskısıyla hergün kısım kısım yok olmaktadır.

3.3 Galata Surları ve Çevresi Fiziksel Çevre Analizleri

Galata Surlarının yeraldığı Galata Bölgesi, doğuda Azapkapı, batıda Tophane kuzeyde Galata Kulesi ve güneyde Karaköy arasındadır. (Şekil 3.1 ve 3.2). Beyoğlu İlçesi'nde yer alan bölge, geleneksel olarak ticaret, kamu kurumları ve kısmi konut alanından oluşmaktadır. Haliç ve Marmara Denizine kıyıları bulunmakta ve denizden kuzeye doğru Galata Kulesi'nin olduğu kesimde 50 m. kotuna kadar yaklaşık %12 eğimle yükselmektedir.

Şekil 3.12 : Beyoğlu İlçesi İçinde Galata Bölgesinin Yeri.

Çalışmanın bu kısmında Galata Surlarının içinde yeraldığı Galata Bölgesinde, Surların ve çevresinin günümüzdeki bina kullanımlarının, binaların fiziksel durumlarının tespitine yönelik analitik çalışmalar yapılmıştır. Ayrıca bölgedeki yaya ve taşıt ulaşımı ve özellikle ayakta kalmış olan surların yer tespiti ve fiziksel durumlarının tespitine yönelik incelemeler arazi çalışmaları ve görsel analizlerle ortaya konmuştur.

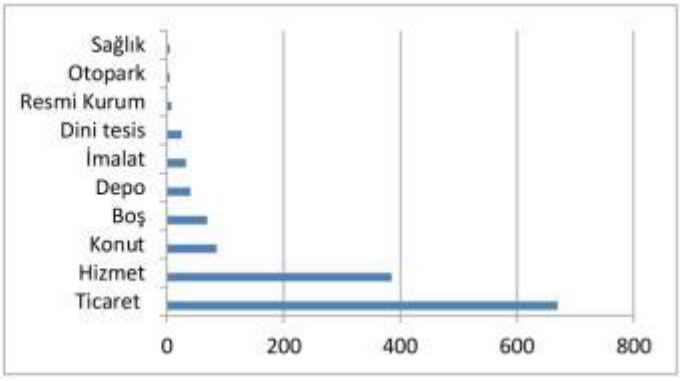

Şekil 3.13 : Galata Surları ve Çevresi Arazi Yapısı (Eğriler 5m'dir).

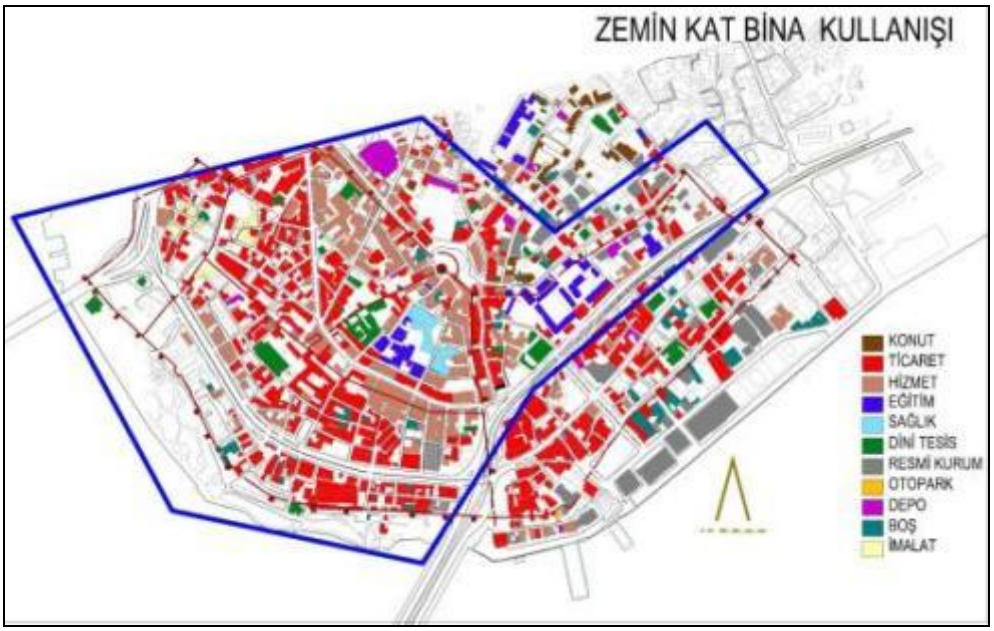
3.3.1 Galata Surları ve Çevresi Arazi Kullanımı Analizi

Galata Surları ve çevreleyen alandaki yapıların fonksiyonel dağılımı irdelendiğinde, ticaret, hizmet (ofis, lokanta, kafeterya, otel vb), kullanımların ağırlık kazandığı, bu iki kullanımın toplam binaların %80'ini oluşturduğu tespit edilmiştir. Zemin katlarda konut kulanımının oldukça düşük oranda kaldığı (6,42%), yaklaşık %8 in boş veya depo olarak kullanıldığı, kamusal kullanımların yaklaşık % 3 olduğu görülmektedir. Ancak kamusal kullanımlar adet olarak az olsa da, alan olarak oldukça büyük bir oranı teşkil ettiği haritadan da anlaşılmaktadır.

Ticaret	670	50,57%
Hizmet	385	29,06%
Konut	85	6,42%
Boş	69	5,21%
Depo	40	3,02%
İmalat	33	2,49%
Dini tesis	25	1,89%
Resmi Kurum	8	0,60%
Otopark	5	0,38%
Sağlık	5	0,38%
	1325	100%

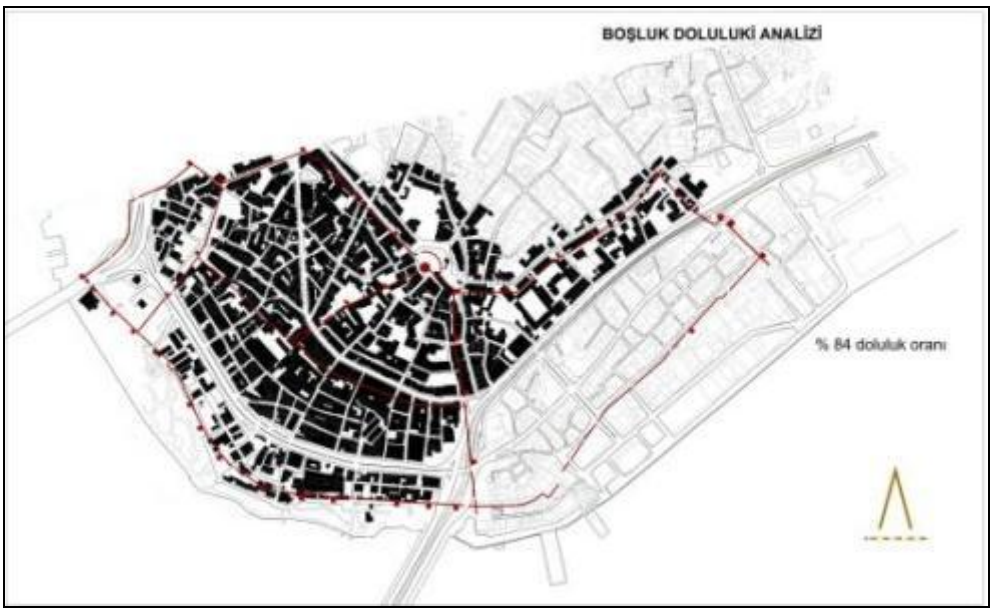
Şekil 3.14 : Galata Surları ve Çevresi Bina Zemin Kat Kullanım Oranları .

Şekil 3.15 : Galata Surları ve Çevresi Bina Zemin Kat Kullanımları.

3.3.2 Galata Surları ve Çevresi Yapısal Durumu Analizi

Galata Surları ve çevreleyen alandaki yapılaşma analizi irdelendiğinde oldukça yoğun bir yapılaşma olduğu ve dar sokaklarla çevrelendiği görülmektedir. Özellikle kamusal binaların bulunduğu parsellerde geniş boşluklar olmasına rağmen, konut ve ticaret kullanımlı binalarının çok sıkışık ve bitişik nizam yapılandığı görülmektedir. İncelelen alanda yapı adası bazında doluluk oranı ortalama %84 e denk gelmektedir.

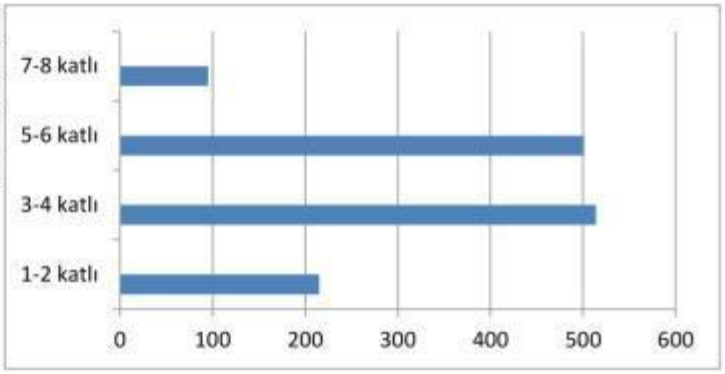

Şekil 3.16 : Galata Surları ve Çevresi Kentsel Doku Boşluk-Doluluk Oranı.

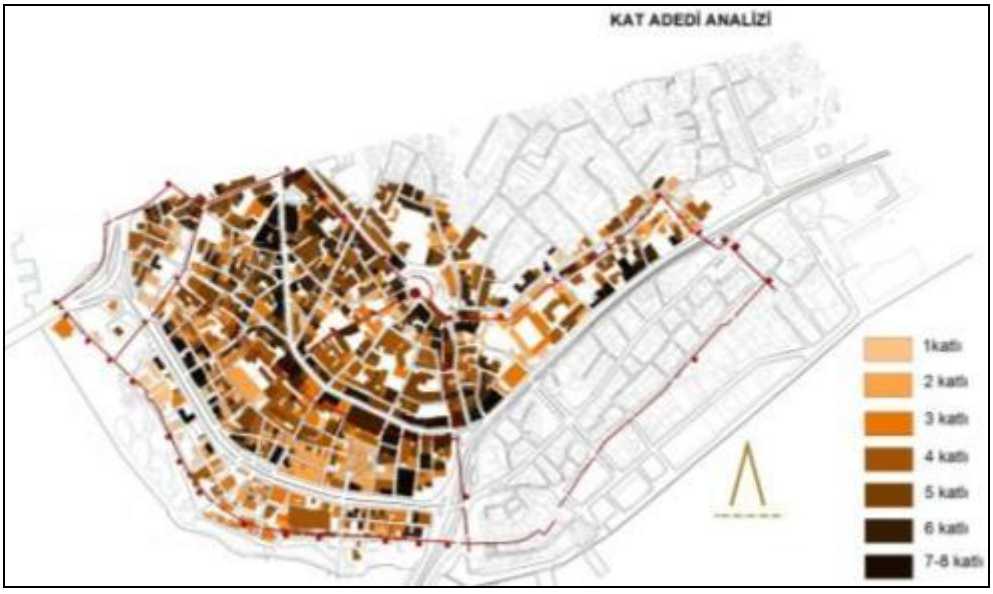
3.3.3 Galata Surları ve Çevresi Yapı Yüksekliği Analizi

Galata Surları ve yakın çevresindeki yoğun yapılaşmış alandaki binaların kat yükseklikleri 33-4 katlı ve 4-6 kat arasında yoğunlaşmaktadır. Toplam binaların %77'si 3-6 katlı yapılardan oluşmaktadır.

1-2 katlı	215	16%
3-4 katlı	514	39%
5-6 katlı	501	38%
7-8 katlı	95	7%
	1325	100%

Şekil 3.17 : Galata Surları Ve Çevresi Binaların Kat Adedi Dağılımı Tablosu.

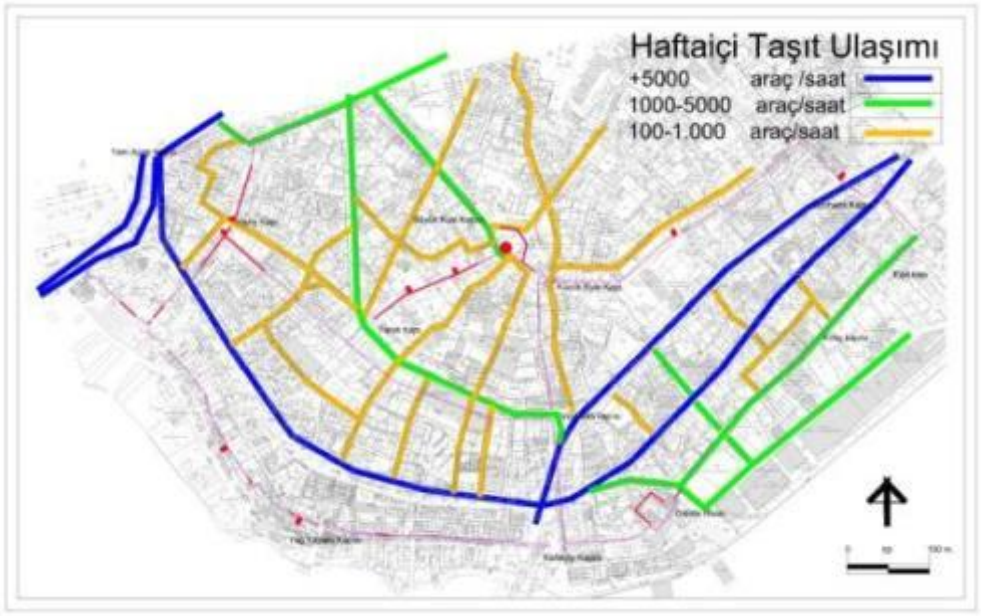
Şekil 3.18 : Galata Surları Ve Çevresi Kat Yüksekliği Analizi.

3.3.4 Galata Surları ve Çevresi Ulaşım Analizi

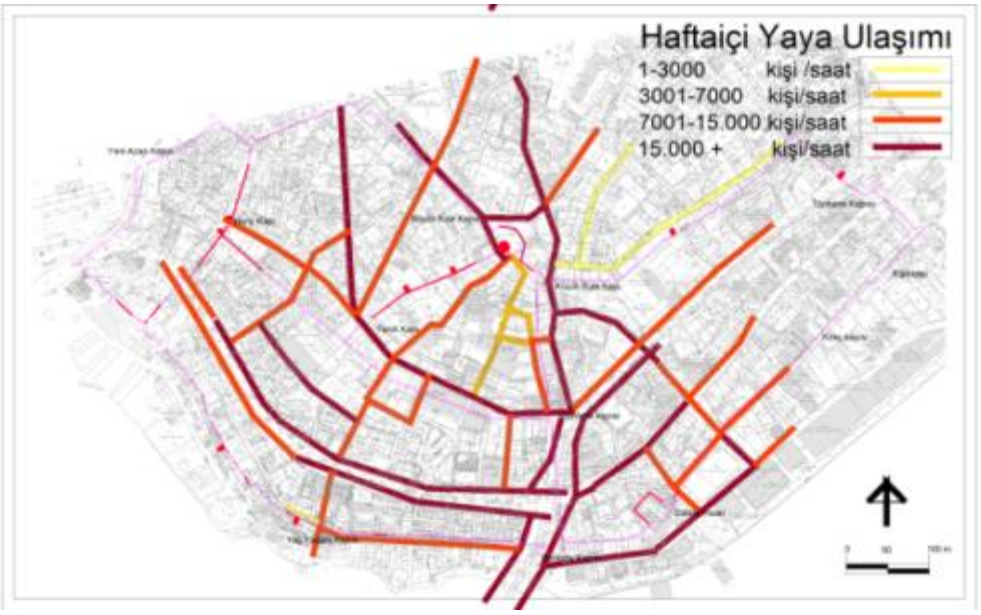
Galata ve çevresi ulaşım açısından irdelendiğinde çok yoğun bir yaya ve taşıt trafiğine maruz kaldığı görülmektedir. Özellikle dar ve dik sokaklar bölgeye ulaşımı zorlaştırmakta, bu dar sokaklardaki parklanma çok büyük sorunlara neden olmaktadır. Özellikle Bankalar Caddesi ve Tersane Caddesi çok yoğun bir taşıt trafiğine sahip olup, Galata Kulesi ve çevresindeki yaya yoğunluğu dikkat çekicidir.

Bölgenin güneyinden geçen Kemeraltı caddesinde taşıt yoğunluğu yoğun saatlerde 5000 araç/saat'i geçmekte, Bölge içinden gecen Bankalar Caddesi ise 5000

araç/saat'e çıkmaktadır. İnceleme alanı içindeki diğer taşıt yollarında ise saatte 100 ile 1000 araç geçmektedir. Yaya yoğunluğu ise galata Kulesi ve çevresinde yoğunlaşmakta saatte 7000 ile 15.000 kişi yoğunluğa ulaşmaktadır.

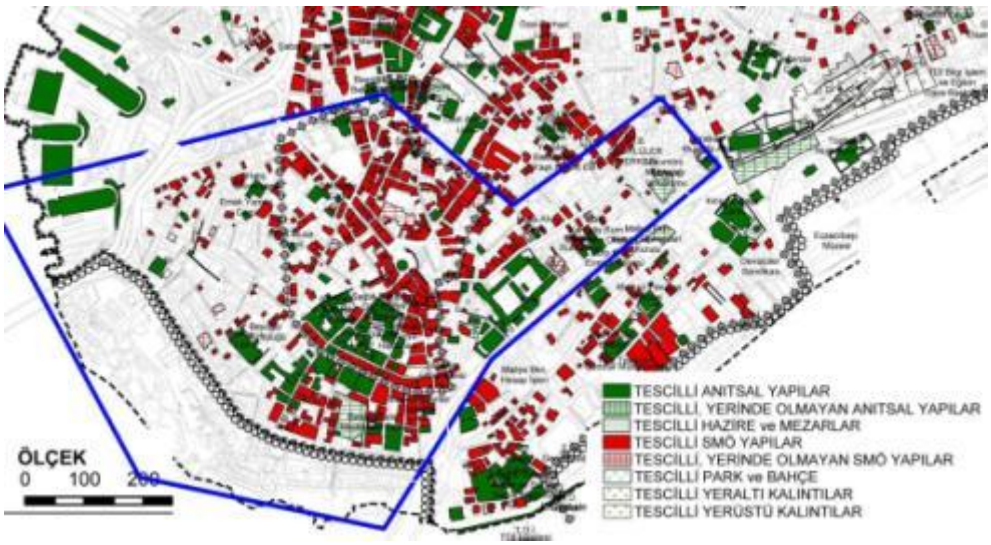
Şekil 3.19 : Galata Surları ve Çevresinde Taşıt Yoğunluğu.

Şekil 3.20 : Galata Surları ve Çevresinde Yaya Yoğunluğu.

3.3.5 Galata Bölgesi'ndeki Anıtsal Eserler ve Ayakta Kalan Galata Surları'na Yönelik Tespitler

Galata Bölgesi daha önceki bölümlerde de açıklandığı gibi tarihsel özelliği ile ön plana çıkmaktadır. Surların dışında önemli anıtsal korunması gereken kültür varlıklarının yanısıra dönemin sivil mimarlık eserlerini de barındırmaktadır. Kullanılan malzemenin taş olmasından dolayı günümüze dek korunabilmiş çok değerli eserler bulunmaktadır.

Şekil 3.21 : Galata Surları ve Çevresindeki Tescilli Anıtsal Eserler (Kaynak: Beyoğlu K. A. İ. P., 2008).

Galata Surları'nın büyük bir bölümü tahrip edilmiş olsa da günümüzede izleri ve parçalı da olsa bazı bölümleri hala ayakta durmaktadır. Şekil: ...de günümüzde ayakta kalabilmiş olan sur kalıntıları gösterilmektedir. Daha önceki bölümlerde de belirtildiği gibi, yerinde yapılan tespitlerde belirlenmiş olan sur kalıntıları galatada farklı mahallelerde ve birbirinden farklı durumlardadır. Orijinalinin toplam uzunluğu 4200 metre olan surların 395 metrelik bölümü kısmen korunmuş olarak izleri takibedilmektedir (% 9,4). Bu kalıntılar (Şekil 3.23);

(1) Arap Camii Mahallesi'nde 44 m. uzunluğunda kemer dizili bir sur duvarı, 28 m. uzunluğunda bir sur duvarı, farklı yapı adalarında yapı aralarına sıkışmış bazı duvar parçaları, kare planlı bir kule

(2) Emekyemez Mahallesi'nde yaklaşık 150 m.lik bir sur hattı, bir kule ile bir kapı

(3) Bereketzade Mahallesi'nde yer yer kesintiye uğrayan 200 m. uzunluğunda iki burçlu bir sur hattı

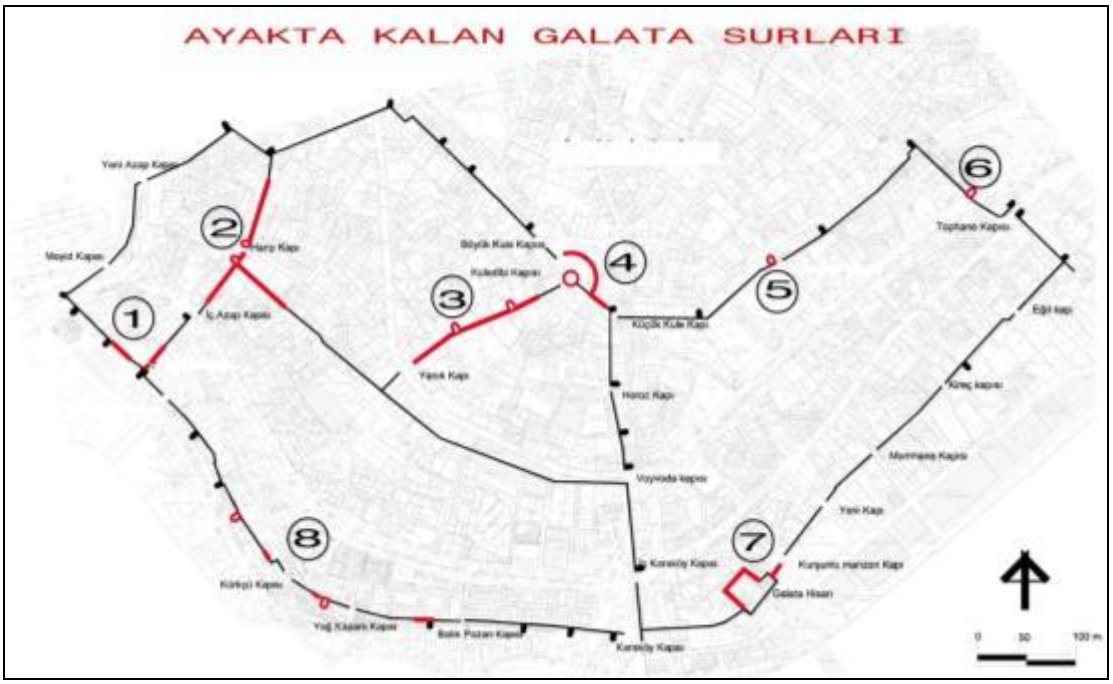
(4) Galata Kulesi ve etrafındaki çevre duvarlarının büyük bir kısmı

(5) Müeyyedzade Mahallesi'nde bir burç

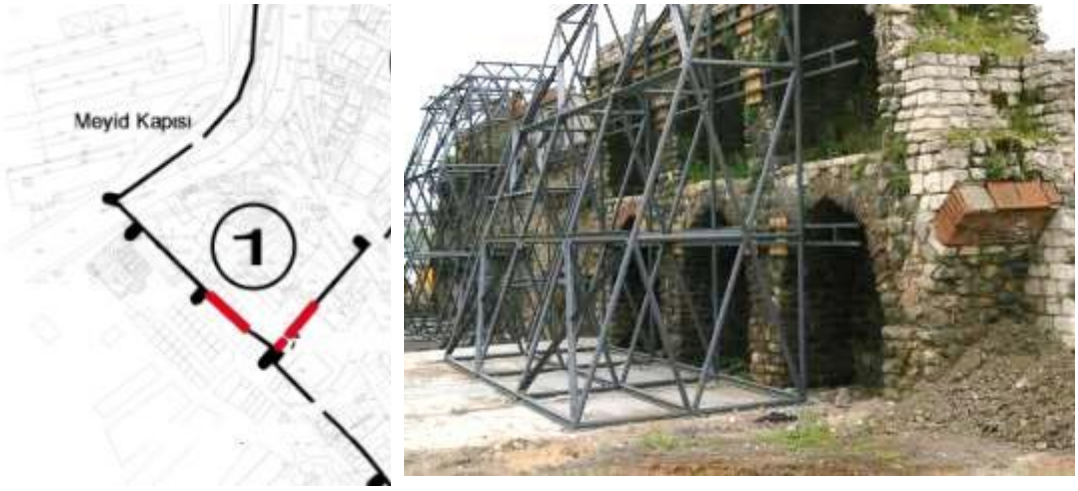
(6) Hacı Mimi Mahallesi'nde Kemeraltı Caddesi kenarında bulunan bir kule temeli

(7) Kemankeş Kara Mustafa Paşa Mahallesi'nde de Yeraltı Camii'ni çevreleyen Galata Mahzeni'ne ait sur duvarı

(8) Yemeniciler Sokak'ta farklı yapı adalarında yapı aralarına sıkışmış bazı duvar parçaları, kare planlı bir kule

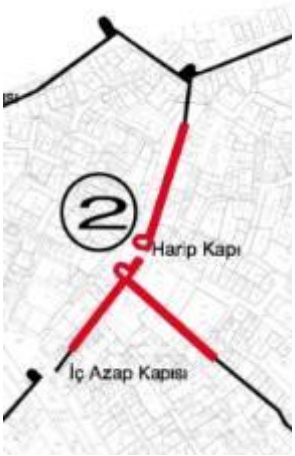
Şekil 3.22 : Galata Surları'nın Ayakta Kalan Kısımları.

Şekil 3.23 : Tersane Caddesi Üzerinde Yeralan Kemerli Duvar Parçası.

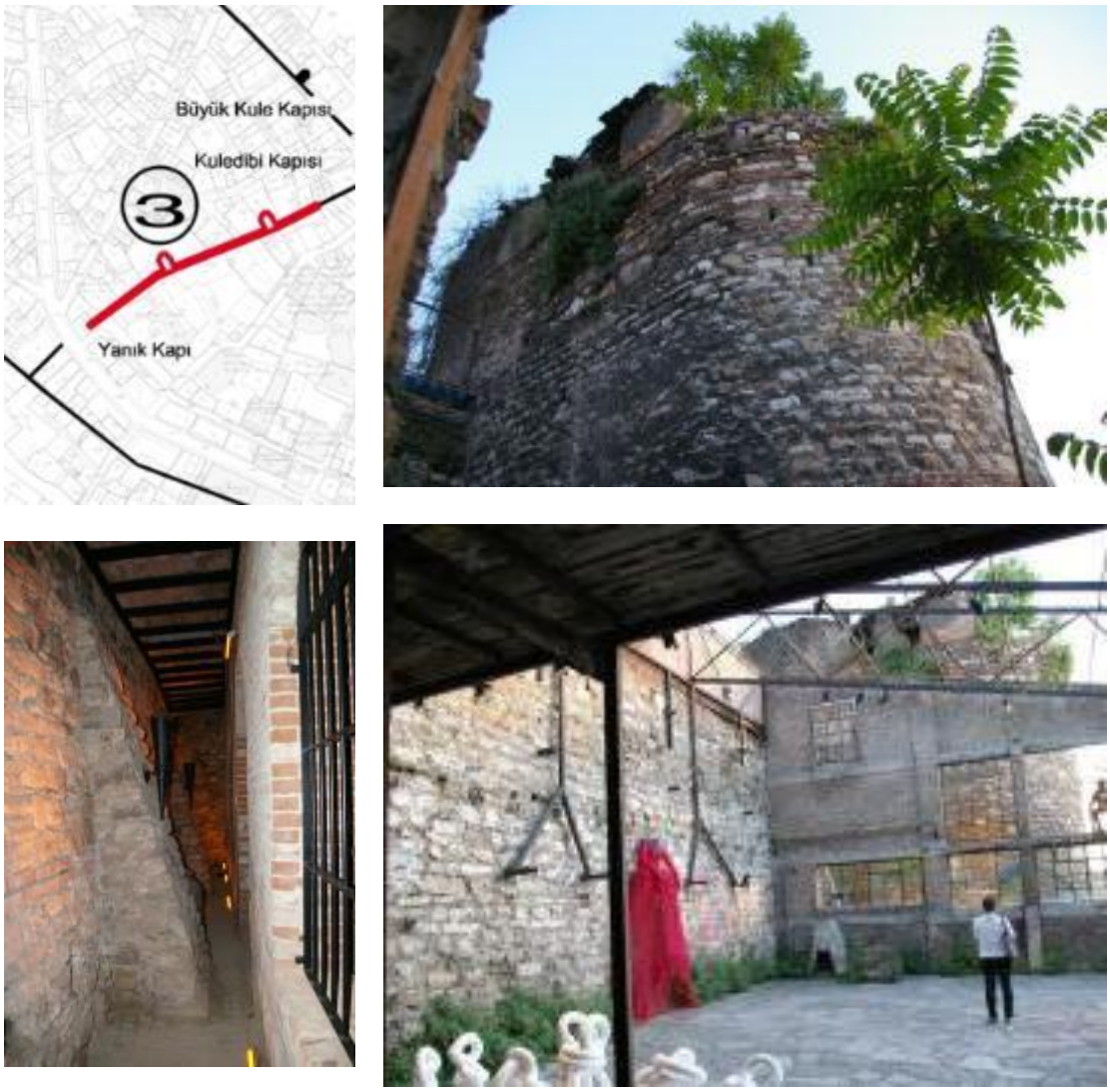
Şekil 3.24 : Tersane Caddesi Üzerinde Yeralan Kemerli Duvar Parçası Metro Haliç Geçişi Altında Kalmaktadır.

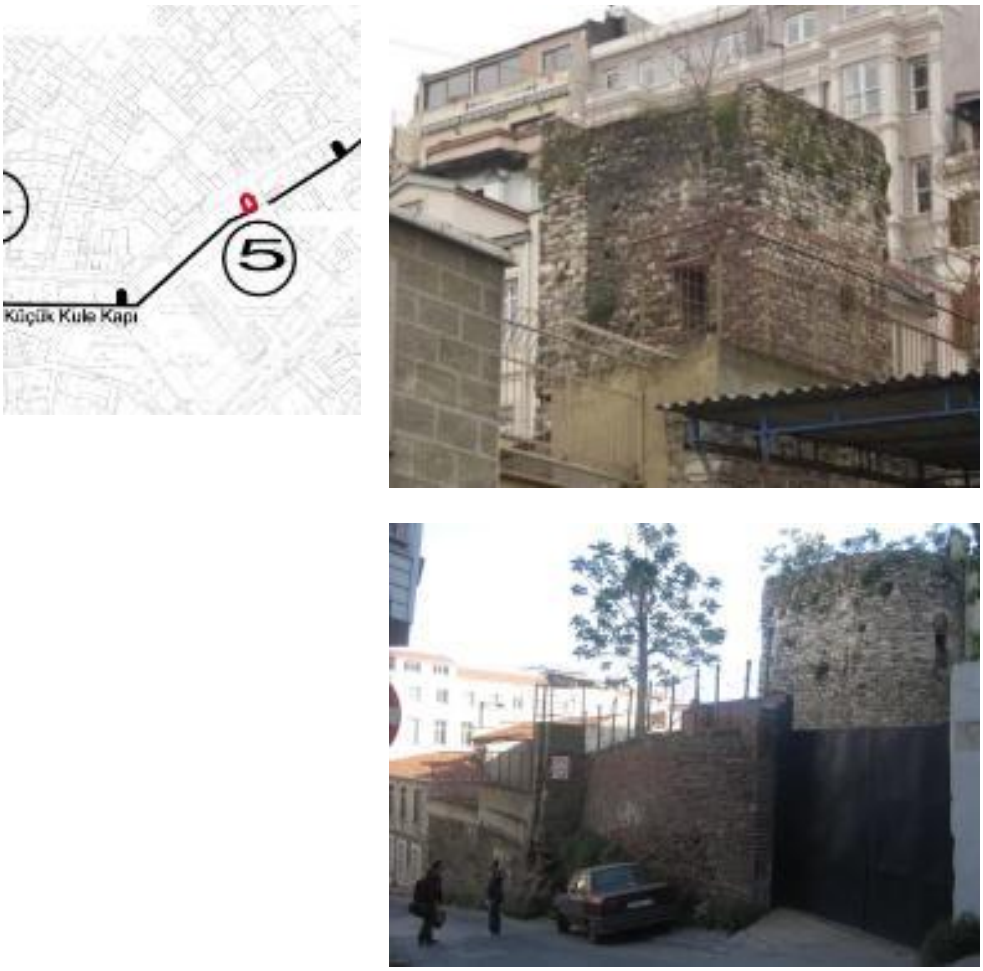
Şekil 3.25 : Yanık Kapı Sokaktaki Harup Kapı ve Sur Kalıntıları.

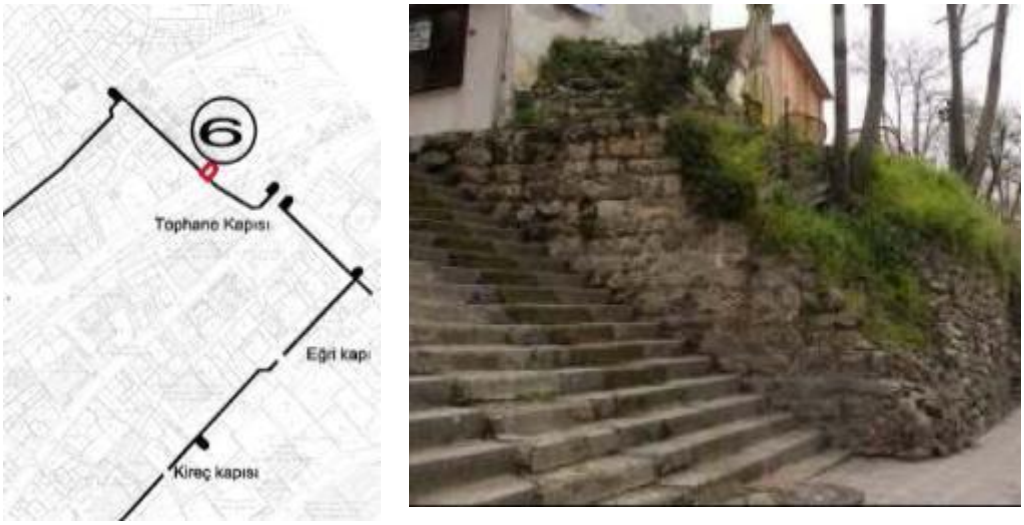
Şekil 3.26 : Bereketzade Mahallesi'nde Yer Yer Kesintiye Uğrayan 200m.Uzunluğunda İki Burçlu Bir Sur Hattı.

Şekil 3.27 : Galata Kulesi ve Etrafındaki Çevre Duvarları.

Şekil 3.28 : Müeyyedzade Mahallesi'nde Bir Burç.

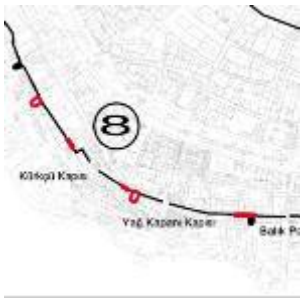

Şekil 3.29 : Hacı Mimi Mahallesi'nde Kemeraltı Caddesi'ndeki Kule Temeli.

Şekil 3.30 : Kemankeş Kara Mustafa Paşa Mahallesi'nde Yeraltı Camii'ni Çevreleyen Galata Mahzeni'ne Ait Sur Duvarı.

Şekil 3.31 : Farklı Yapı Adalarında Kare Planlı Bir KuleBazı Duvar Parçaları.

3.3.6 Galata Surları ve Çevre Analizlerinin Genel Değerlendirmesi

Tarih boyunca İstanbul'un Batıya dönük yüzünü temsil eden Galata, çevresi surlarla sarılı bir ticaret yerleşimi olarak yaşamını sürdürmüştür. Galata Surları Bizans döneminde inşa edilmiş ve yıllar içinde yerleşim genişledikçe Surlar da Cenevizlilerin yerleştiği dönemlerde yenilenmiştir.

Osmanlı egemenliğinin ilk yıllarında surlar kısmen yıkılmış, Galata'da, birbirinden farklı kültürel yaşantı ve mekânsal özellikler gösteren Müslüman ve Gayrimüslim mahalleleri oluşmuştur. Son dönemlere doğru surlar üzerine ev yapılmasına izin verilmiş, depremler sonrasında tehlike gösteren yerler yıkılarak büyük ölçüde tahrip olmuştur.

Günümüze dek kalan ve tespit edilebilen birkaç parça yapı dışında tamamen yeni açılan yollar ve yapıların altında kalmıştır. 1970'lerden sonra Türkiye'deki koruma anlayışının değişmeye başlaması ile kalan parçalar tescil edilmiş ve korunması için önlemlerin alınması öngörülmüştür. Ancak koruma planlarına da detaylı olarak yansıtılmayan surlar, onarım, tanıtım, sergileme konularında da başarılı sonuçlar alınamamıştır. Çevrede yaşayan halkın bile yerlerini tam olarak bilmediği, bakımsız eserler olarak varlığını sürdürmeye çalışmaktadırlar. Orijinalinin toplam uzunluğu 4200 metre olan surların sadece 395 metrelik bölümü kısmen korunmuş olarak izleri takibedilmektedir (% 9,4).

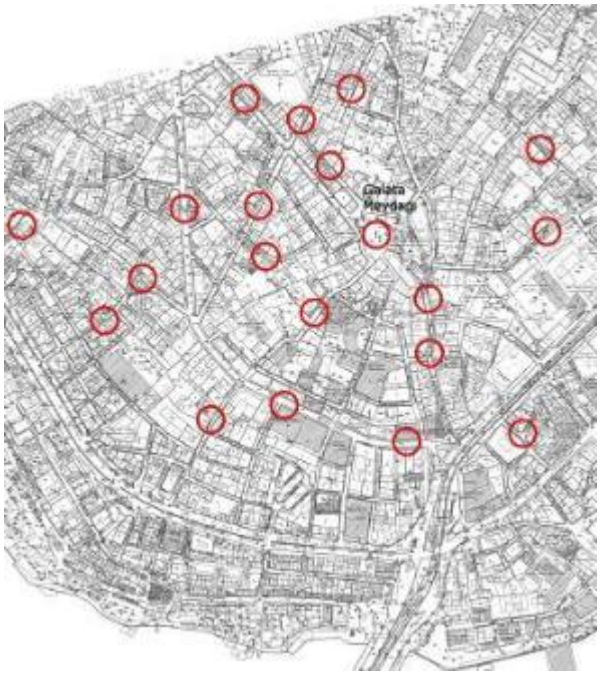
3.4 Galata Bölgesi Sosyal Çevre Analizi

Galata Bölgesinde kısmen kalmış olan kent surlarına yönelik kullanıcıların farkındalığını değerlendirmek üzere bölgede anket çalışması yapılmıştır. %95 güvenirlik düzeyi ve +-%9,7 hata payı ile çalışma yapılan alanda gerçekleştirilecek anket için 100 adet anket yapılarak değerlendirmeye alınmıştır.

Çalışma, Galata Surları'nın genel olarak kullanıcılar tarafından bilinmediği öngörüsü ile yapılmış olup, bu durumu daha net ortaya koyabilmek amacıyla turist bile olsalar bölgeyi kullananların İstanbul'da ikamet etmesi mi ön koşulu aranmıştır. Bu çalışmada sürekli ve geçici olarak bölgeyi kullananların surlarla ilgili farkındalığını anlamak üzere dört başlık altında sorular oluşturulmuştur:

- Deneğin kimliği,
- İstanbul ile ilişkisi,
- Galata bölgesi ile ilişkisi,
- Deneğin koruma bilincinin anlaşılması.

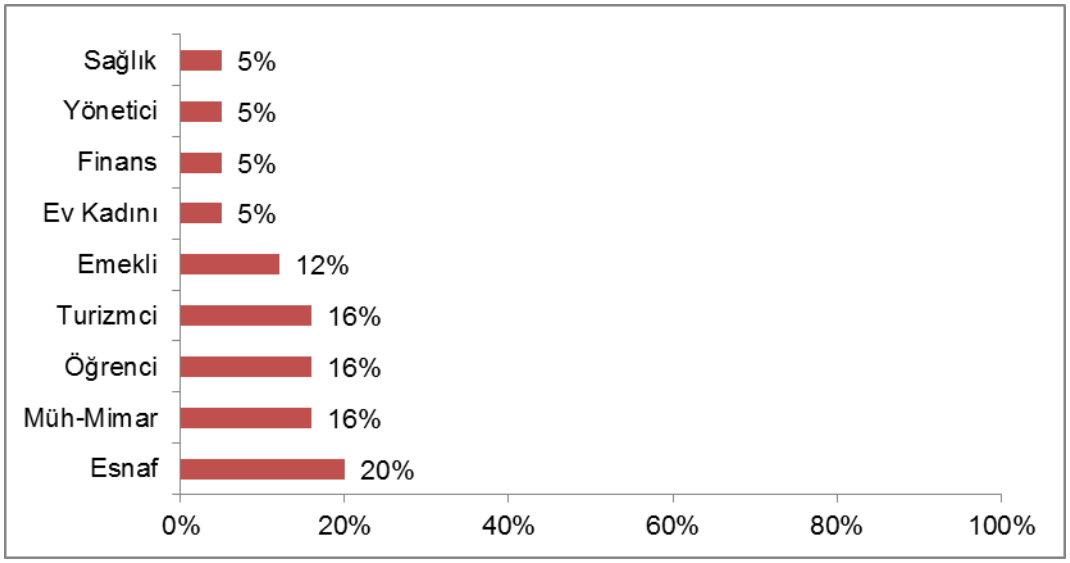
Anketin %30'u Galata Meydanında, %70'i çevre sokaklarda yapılmıştır(Şekil…).

Şekil 3.32 : Anket Yapılan Yer - Meydan/ Sokak.

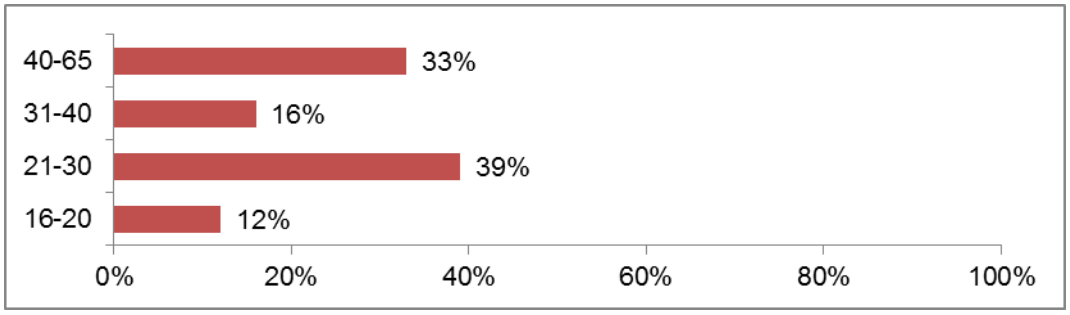
3.4.1 Deneğin Kimliği

58 erkek (%58) ve 42 kadın (%42) denekle anket gerçekleştirilmiştir. Deneklerin %20'si esnaf, %16'sı turizmci, %16'sı öğrenci, %16'sı mühendis veya mimar ve emekli, ev kadını, finans, yönetici ve sağlık grubunda çalışanlardan oluşmaktadır.

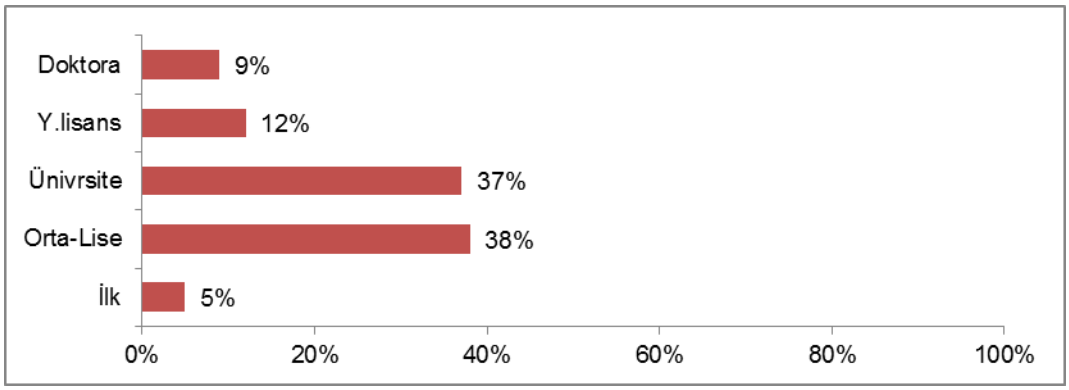
Şekil 3.33 : Deneklerin Mesleği.

Deneklerin %39'u 21-30 yaş, %16'sı 31-40 yaşa arasındayken, %33'ü 41-62 yaş grubu olup %16 ile 16-20 yaş grubundadır.

Şekil 3.34 : Deneklerin Yaş Grubu.

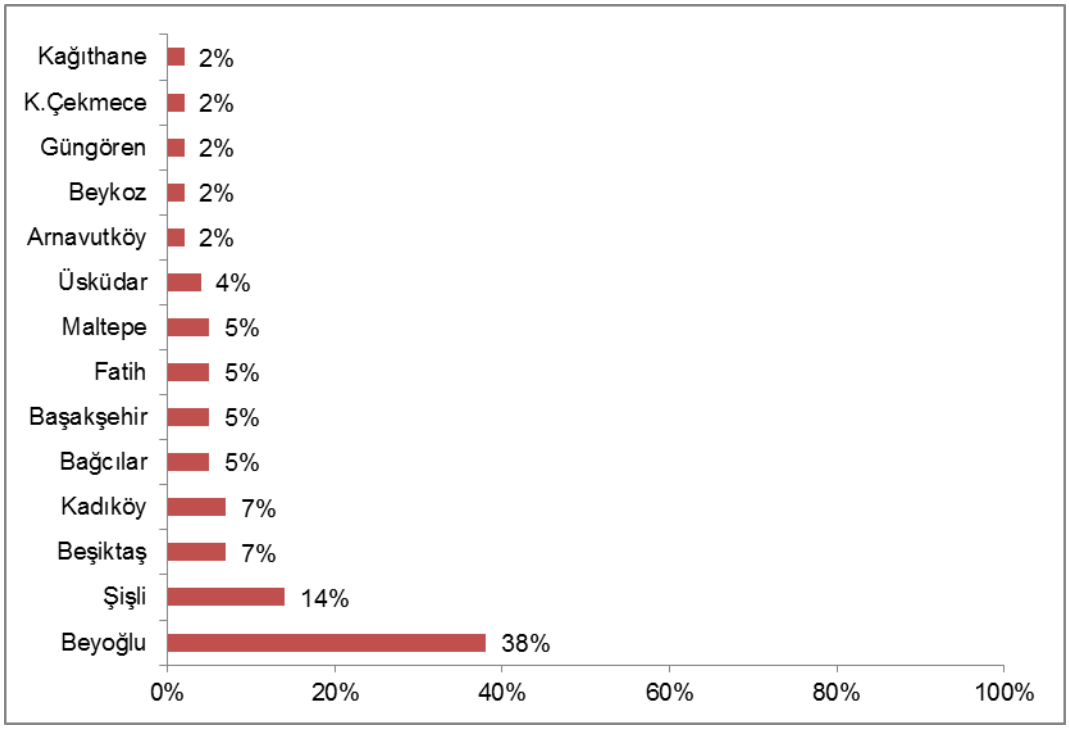
Görüşme yapılan kişilerin 37% si Üniversite mezunu, 38% i lise mezunu ve 21% i y.lisans ve doktora düzeyinde eğitimlidir

Şekil 3.35 : Deneklerin Eğitim Durumu.

3.4.2 Deneğin İstanbul İle İlişkisi

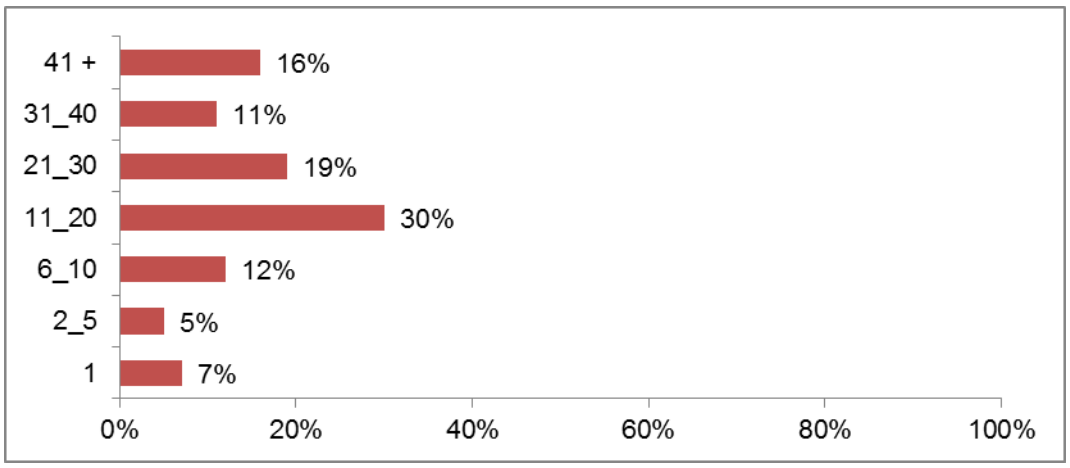
Denek grubu ikamet yeri açısından %38'i Beyoğlu İlçesinde, %14'ü Şişli, %7 Kadıköy, %7 Beşiktaş vd. şeklinde İstanbul'un ilçelerinde yaşamaktadır. Sonuç olarak Galata bölgesi kullanıcılarının % 50 sinden fazlası Beyoğlu yakın çevresindeki İlçelerde ikamet etmektedir.

Şekil 3.36 : Deneklerin Nerede İkamet Ettiği.

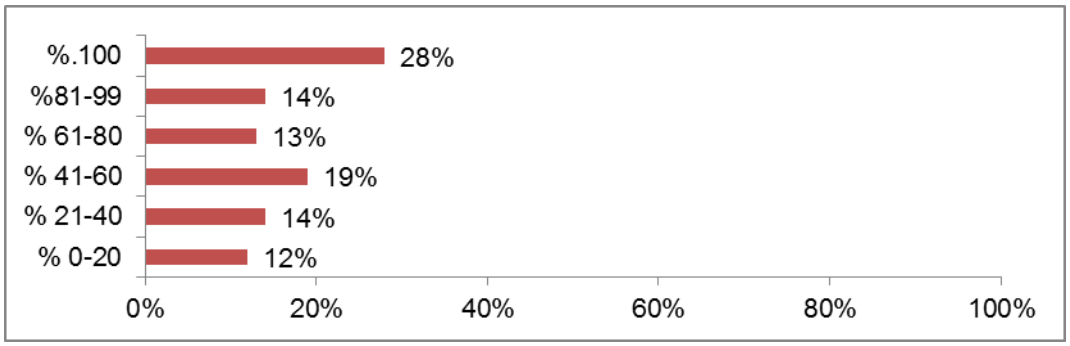
Deneklerin kaç yıldır istanbul'da ikamet ettiği, yaşamının hangi aşamasında İstanbul'da bulunduğu, istanbul'un değerlerinin farkındalığı ile yakından ilgili olduğu düşünülerek, bu konuda da bilgi alınmıştır. Deneklerin %30'u 11 ila 20

yıldır, %19'u 21-30 yıldır, %17'si 31 yıldan fazla bir zaman aralığında İstanbul'da yaşamaktadır.

Şekil 3.37 : Deneklerin Kaç Yıldır İstanbul'da Yaşadığı.

Bu sonuçların yanı sıra ankete yanıt verenlerin ne kadar İstanbul'lu oldukları araştırılmıştır. Bu nedenle yaşamlarının ne kadarlık bölümünü İstanbul'da sürdürdüğü araştırılmıştır. Yaşamının tamamını İstanbul'da geçirenlerin oranı %28, yaşamının yarıya yakınını İstanbul'da geçirenler %19(%40-60) ve yarıdan fazlasını İstanbul'da geçirenler (%61-99) %33 oranındadır.

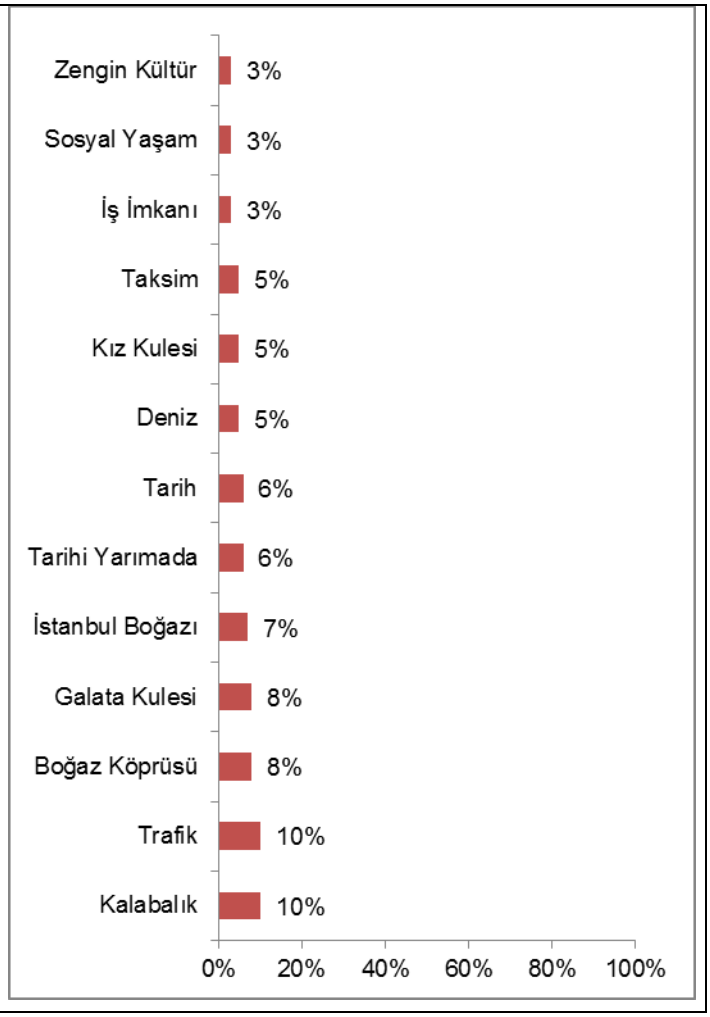

Şekil 3.38 : Denekler Yaşamının Ne kadarını İstanbul'da Geçirdi.

İstanbul'da yaşayan ve bölgeyi kullananlara İstanbul'un kimliği ile ilgili sorulan İstanbul'un sizdeki imgeleri nelerdir (en fazla 5 adet) sorusuna oldukça farklı yanıtlar alınmakla beraber, Boğaz ve Boğaz Köprüsü %15, Kalabalık ve trafik gibi olumsuz bir yanıt %20, Galata Kulesi %8, Tarihi Yarımada 6%, Tarih 6%, Deniz 5%, Kız Kulesi 5%, Taksim 5%, vd. şeklinde sıralanmıştır. Galata Surları İstanbul imgesi olarak alınmamakla beraber Galata kulesi ise sadece %8 oranında İstanbul imgesi olarak algılanmaktadır. Deneklerin dağınık olarak verdiği yanıtlar diğer başlığı altında toplanmıştır (balık-rakı, Gezi Parkı, gezme, Haliç, kent, lodos, martı, öğrenci,

sahaflar, siluet, topkapı, turist, üniversite, vapur, Ali Ağaoğlu, Ara Güler, Cihangir, metrobüs, Mimar Sinan Üniv., muhteşem yüzyıl, Panaroma Müzesi)

Kalabalık	10%
Trafik	10%
Boğaz Köprüsü	8%
Galata Kulesi	8%
İstanbul Boğazı	7%
Tarihi Yarımada	6%
Tarih	6%
Deniz	5%
Kız Kulesi	5%
Taksim	5%
İş İmkanı	3%
Sosyal Yaşam	3%
Zengin Kültür	3%
Adalar	2%
Beyoğlu	1%
Çamlıca Tepesi	1%
Eğlence	1%
Eminönü	1%
Eyup Sultan	1%
Beşiktaş	1%
Bizans Surları	1%
Fatih Sultan Mehmet	1%
Diğer	11%
Toplam	100%

Şekil 3.39 : İstanbul Denilince Aklınıza Neler Geliyor?

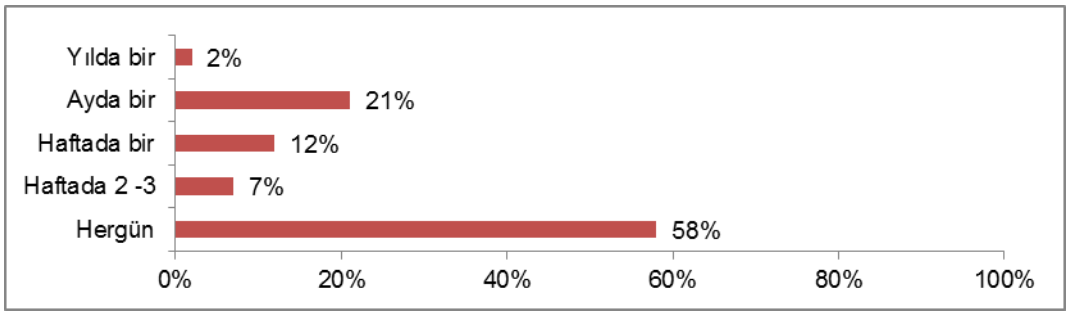
Yukarıdaki tablo değerlendirildiğinde deneklerin %80'i olumlu değerlendirme yapmıştır. İstanbul'un kimlk tanımlamasında %30 tarih ve kültür, %31 doğal yapı, %36 Yapay elemanlar, %29 tek kültürel varlık ve %12 oranında sosyal kültürel ögeler öne çıkarılmıştır.

Tarih/kültür	Olumlu	Olumsuz	Sosyal kültürel faaliyet	Doğal elemanlar	Yapay elemanlar	Semt/ilçe	Tek eser
30%	80%	20%	12%	31%	36%	19%	29%

Şekil 3.40 : İstanbul Denilince Aklınıza Neler Geliyor? (Özet tablo)

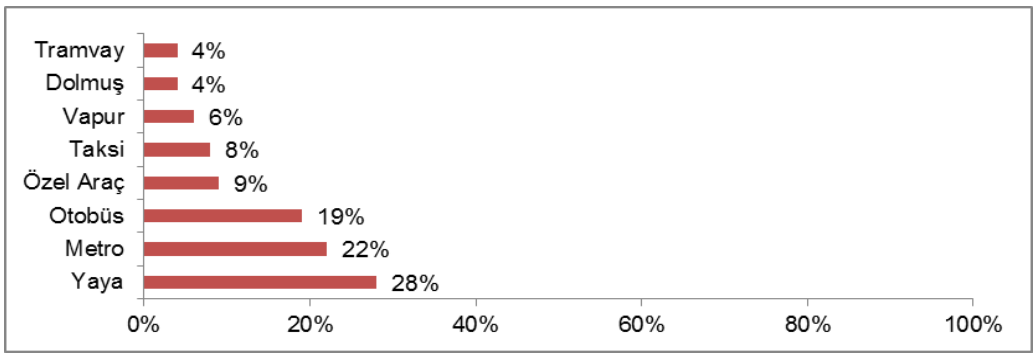
3.4.3 Deneklerin Galata Bölgesi ile İlişkisi

Kullanıcılar ile Galata Bölgesi arasındaki bağlantının veya ilişkini tespit edilebilmesi amacıyla kullanım amacı, süresi, ulaşım biçimi, Galata Bölgesinin sorunları ve imajı ile ilgili sorular sorulmuştur. Kullanıcıların %58'i bölgeyi her gün kullanmaktadır.

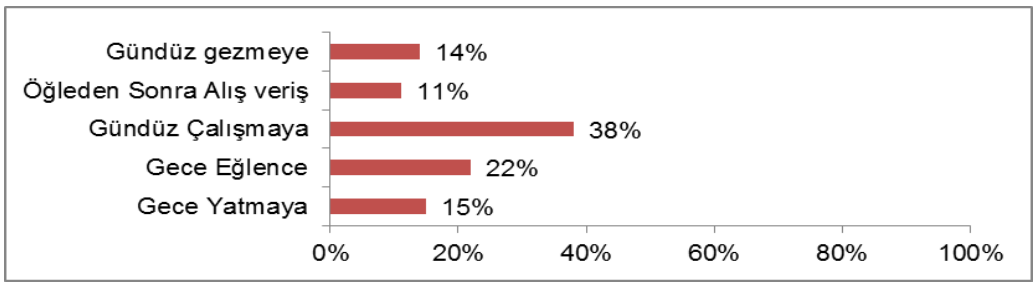
Şekil 3.41 : Deneklerin Hangi Sıklıkta Galata ve Çevresine Geldiği

%28'i bölgeye yaya, %41'i metro ve otobüs olmak üzere toplu taşıma araçları ile ulaşmaktadır. Özel aracıyla bölgeye ulaşanların oranı %9'da kalmaktadır.

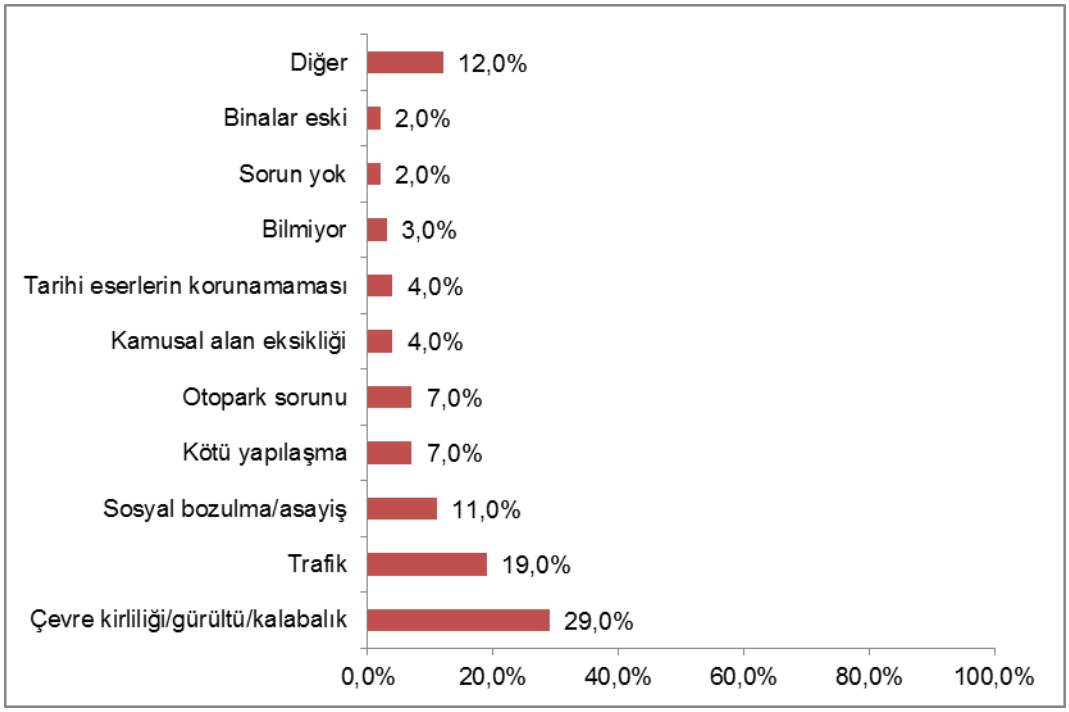
Şekil 3.42 : Deneklerin Galata Bölgesine Hangi Araçlarla Ulaşım Sağladığı

Bölgeyi kullananlardan gündüz çalışmaya gelenler 37%, gece eğlenmek amacıyla gelenler 22%, gündüz gezmeyegelenler 14% ve öğleden sonra alış veriş için gelenler 12%'lik bir oranı oluşturmaktadır.

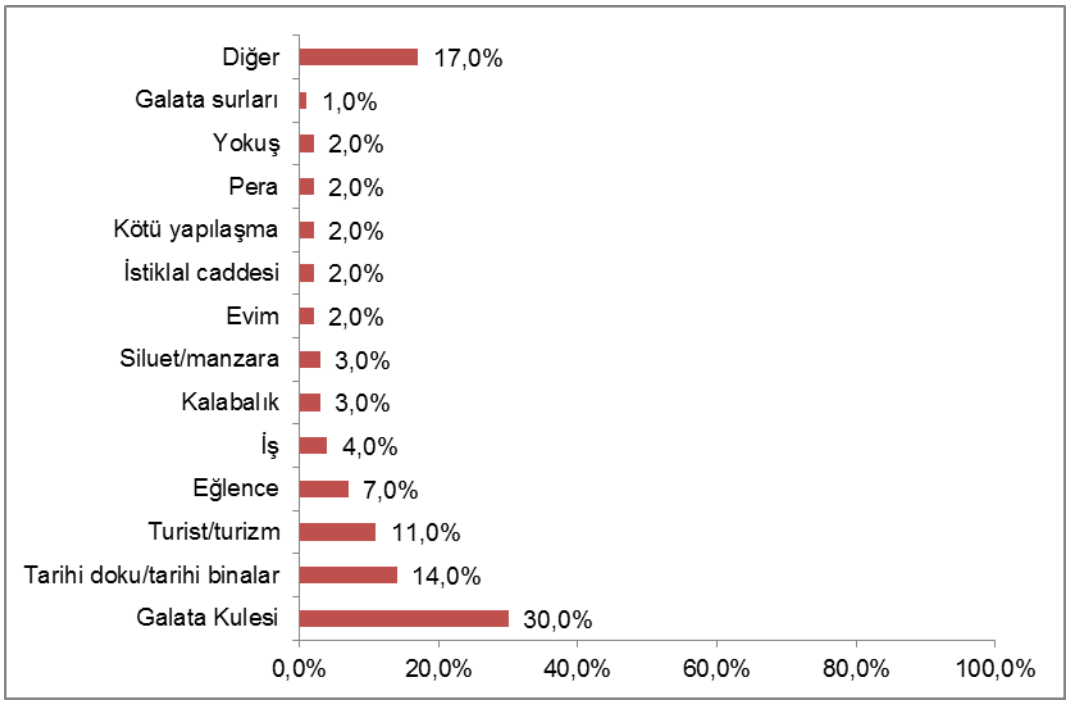
Şekil 3.43 : Deneklerin Hangi Saatlerde Daha Çok Bölgeyi Kullandığı

Galata Bölgesinde kullanıcılar açısından tespit edilen sorunlar ise; çevre kirliliği/gürültü %29, trafik %19, sosyal bozulma/asayiş %11, kötü yapılaşma %7, otopark sorunu %7 vd. şeklide sıralanmıştır. Deneklerin sadece %4 lük kısmı tarihi eserlerin korunmamasını sorun olarak görmektedir.

Şekil 3.44 : Galata Bölgesindeki Sorunlar Nelerdir?

Galata Bölgesi size neyi anımsatıyor şeklindeki sorunun yanıtı %30 ile Galata Kulesi ilk sırada yeralırken, tarihi doku ve binalar % 14 ve turizm %11 şeklinde sıralanmaktadır. Deneklerin %15sı münferit yanıtlarla diğer başlığı altında toplanmıştır (Ananas, Avrupa, Ceneviz, deniz, dilimli ananas, grafiti, Karaköy, Köprü, lamba, Liman, Meydan, müzik aletleri, pahalılık, restorasyon, sanat, trafik, tünel, Hazerfan Ahmet Çelebi, kuşçu, yangın)

Şekil 3.45 : Galata Denince Aklınıza Neler Geliyor?

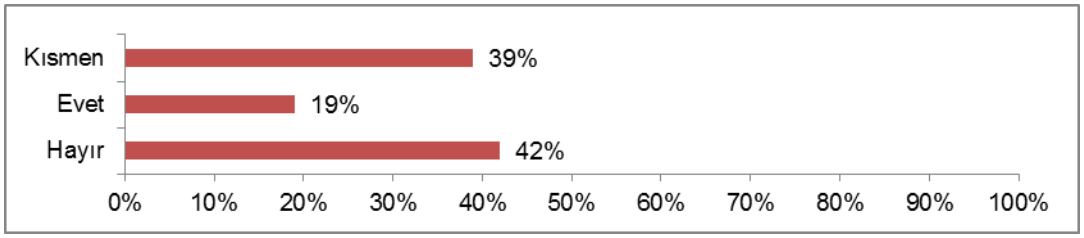
Galata Bölgesi'nin denkler üzerindeki imajı sorgulandığında %31'i sosyal-kültürel, %27'si ulaşımla ve %25'i çevresel konularla ilgili tanımlamalar yapmıştır.

Çevresel	Sosyal-kültürel	Yapılarla lgili	Ulaşım
25,2%	31,1%	12,1%	26,7%

Şekil 3.46 : Galata Denince Aklınıza Neler Geliyor? (özet eğerlendirme)

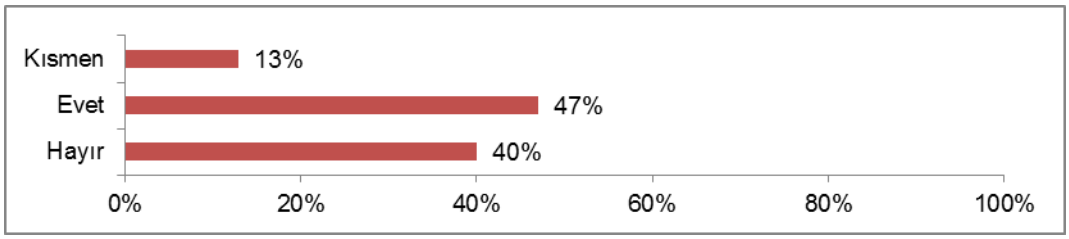
3.4.4 Deneklerin Galata Bölgesinin Kent Surları İlgili Değerlendirmeleri

Çalışmanın amacı olan Galata Surları ve bölgeyi kullanan kişilerin çevresindeki tarihi eserler ve Galata Surları'nın farkındalığı ile ilgili olarak sorulan "Bu çevrede tahrip olmuş veya yokolmuş eserler hakkında bilginiz var mı?" Şeklindeki soruya verilen yanıtın %42'si hayır, %18'i evet olmuştur.

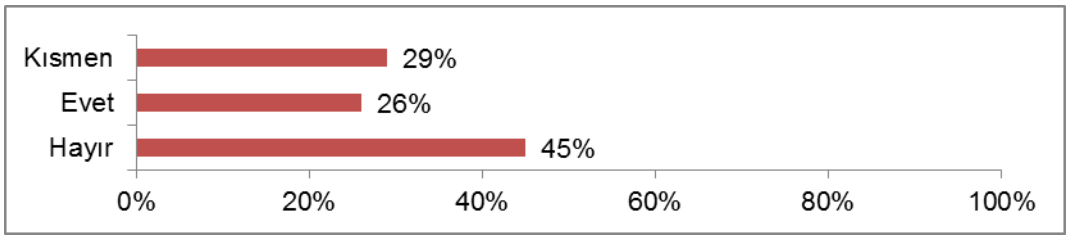
Şekil 3.47 : Bu Çevrede Tahrip Olmuş veya Yok olmuş Eserler Hakkında Bilginiz?

Diğer bir soru olan "Bu çevredeki tarihi kent surlarının varlığından haberdar mısınız?" sorusuna ise %47 evet yanıtını verirken, %40 hayır yanıtını vermiştir.

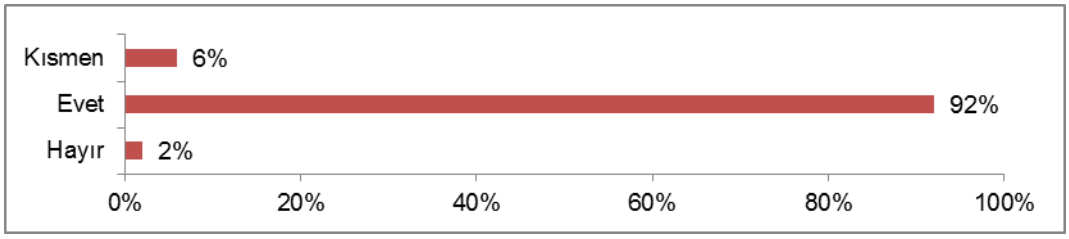
Şekil 3.48 : Bu Çevredeki Tarihi Kent Surlarının Varlığından Haberdar mısınız?

Galata Surlarının varlığından haberdar olanların ise %44'ünün Surların nerede olduğunu bilmediği, %29'unun kısmen Surların yerini bildiği, sadece %26'sının Surların yerini bildiği tespit edilmiştir.

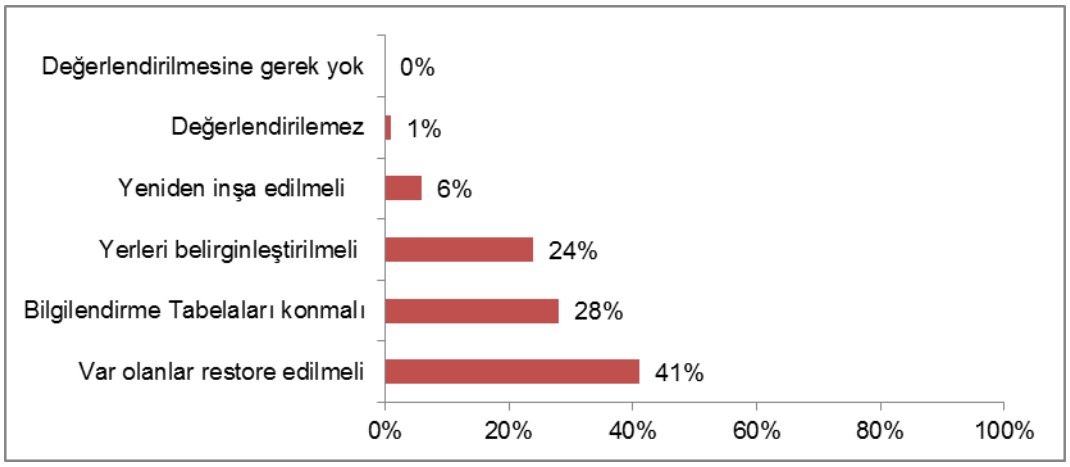
Şekil 3.49 : Bu Çevredeki Tarihi Kent Surlarının Yerini Biliyor musunuz?

Deneklerin koruma ve kullanma bilincine yönelik "Galata Kent Surlarının görünürlüğünün artması sizce çevresel kalitenin arttırılmasında etki eder mi?" sorusuna alınan yanıt %93 evet dir. Ayrıca "Galata Surları sizce nasıl değerlendirilmeli?" sorusuna alına yanıtlar ise var olanların restore edilmesi gerektiği %41, bilgilendirme tabelaları konmalı %28 ve yerleri belirginleştirilmeli %24 vd. şeklinde sıralanmıştır. Bu sonuçlara göre kullanıcılarda oldukça yüksek bir koruma bilinci olsa da, farkındalık açısından eksiklik görülmektedir.

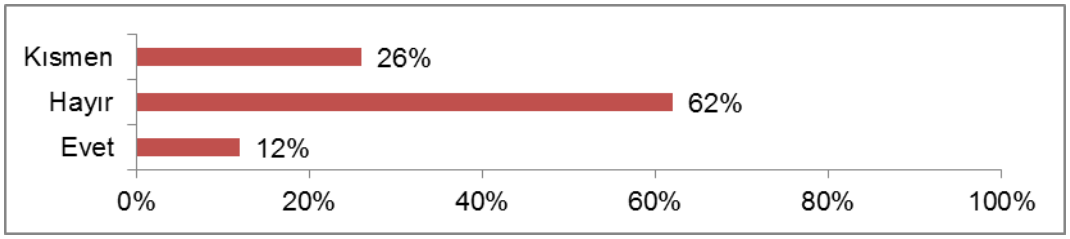
Şekil 3.50 : Galata Kent Surlarının Görünürlüğünün Artması Sizce Çevresel Kalitenin Arttırılmasında Etki Eder mi?

Galata Surlarının korunmasıyla ilgili deneklerin herhangibir fikri var mı şeklinde bir sorgulama yapılmış, kalanların restore edilmesi gerekir diyenler %41 bilgi tabelaları konmalı diyenler %28, yerleri belirginleştirilmeli şeklinde öneride bulunanlar %24 şeklinde sıralanmıştır.

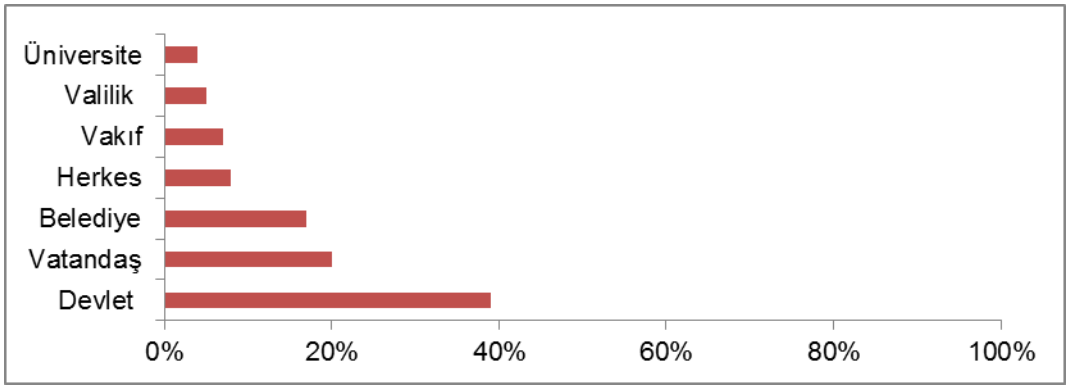
Şekil 3.51 : Galata Surları Sizce Nasıl Değerlendirilmeli?

Tarihi eserlerimiz yeterince korunuyormu sorusuna alınan yanıtlar ise %62 oranında hayır olmuştur, %26 ile kısmen ve %12 oranında evet yeterince korunuyor şeklinde yanıtlamıştır.

Şekil 3.52 : Sizce Tarihi Eserlerimiz Yeteri Kadar Korunuyormu?

Tarihi eserlerin korunması görevinin kimin veya hangi kurumun görevi olduğu sorulmuş ve %39 ile devlet korumalıdır yanıtı ön plana çıkmıştır. Vatandaşlar korumada ön planda olmalıdır diyenler %20 ve belediyeler korumalıdır şeklinde yanıt verenler % 17 oranında dağılmıştır.

Şekil 3.53 : Sizce Tarihi Eserlerimizin Korunması Görevi Kimindir?

Anket sonuçlarından yapılan çapraz sorgulamalarda farklı değerlendirmeler ortaya çıkmıştır. Bu çevrede tahrip olmuş veya yokolmuş eserler hakkında bilginiz var mı? Sorusuna alınan yanıtların değerlendirilmesi: Beyoğlu'da yaşayanların verdiği yanıtlar irdelendiğinde; evet ve kısmen yanıtları olumlu değerlendirildiğinde %43 oranında bu çevrede tahrip olmuş veya yokolmuş eserler hakkında bilgilerinin olmadığı, bu oranın turistlerde %54'e çıktığı görülmektedir. Yok olan eserler hakkında bilgi sahibi olanlarda en yüksek oran çalışanlar/işyeri sahipleri ve üniversite ve daha yüksek öğrenim görenler (%71) ile 30-62 yaş grubundaki kullanıcılar (%70)dır. Bu konudaki en düşük oran ise 16-29 yaş grubundakilerin %53'ü ve eğitimi lise ve daha düşük olanlarda (%56)dır.

Bu çevredeki tarihi kent surlarının varlığından haberdar mısınız? Sorusuna alınan yanıtların değerlendirilmesi:

Bu soruya alınan yanıtlarda da farkındalık bir önceki sorudakine benzerdir. Turistler %54, 16-29 yaş grubu %53 ve eğitim – lise olanlar %67 oranında tarihi kent surlarından habersizdir. Çalışanlar, işyeri sahipleri ve yükseköğrenim görenler % 79, Beyoğlu'da yaşayanlar %73 ve 30-62 yaş grubundakiler de %71 oranında bu konudan bir şekilde haberdar olduklarını bildirmiştir.

Bu çevredeki tarihi kent surlarının yerini biliyor musunuz? Sorusuna alınan yanıtların değerlendirilmesi:

Kadınların %61'i, 16-29 Yaş Grubunun % 58'i, turistlerin %58'i, eğitimi lise olanların %67'si bölgedeki tarihi kent surlarının nerede olduğundan habersizdir. Beyoğlu'da yaşayanların %33'ü surların yerini bilmemektedir. Paralel olarak yaşamlarının tamamını istanbul'da geçirmiş olanların %50'si Galata Surları'nı ya hiç görmemiş veya yerlerini bilmemektedirler. Bölgede çalışanların veya işyeri sahipleri ise %26'lık olumsuz oranla bu konudaki en haberdar kesimi oluşturmaktadır.

	Bu çevrede tahrip olmuş veya yok olmuş eserler hakkında bilginiz var mı?			Bu çevredeki tarihi kent surlarının varlığından haberdar mısınız?			Bu çevredeki tarihi kent surlarının yerini biliyor musunuz?		
	Hayır	Evet	Kısmen	Hayır	Evet	Kısmen	Hayır	Evet	Kısmen
Beyoğlu'nda yaşayanlar	43%	30%	27%	27%	53%	20%	33%	20%	47%
Turistler	54%	31%	15%	54%	31%	15%	58%	8%	34%
Çalışan-işyeri sahibi	29%	10%	61%	21%	58%	21%	26%	32%	42%
Erkek	40%	12%	48%	32%	44%	24%	32%	28%	40%
Kadın	44%	28%	28%	50%	50%	0%	61%	22%	17%
16*29 Yaş Grubu	53%	11%	37%	53%	32%	15%	58%	21%	21%
30-62 Yaş Grubu	31%	25%	44%	29%	58%	13%	33%	29%	38%
Eğitim – lise ve alt	56%	6%	38%	67%	17%	16%	67%	11%	22%
Eğitim - üniv. +üstü	29%	29%	42%	21%	67%	12%	25%	38%	37%
Yaşamının %50 üstü İstanbul'da geçmiş	41%	22%	37%	41%	48%	11%	44%	22%	32%
Yaşamının %100 ü İstanbul'da geçmiş	42%	25%	33%	42%	50%	8%	50%	25%	25%

Şekil 3.54 : Galata Surları ve Kullanıcı Farkındalığı Anketi Çapraz Sorgulama

3.5 Galata Bölgesi Sosyal Çevre Analizi Değerlendirmesi

Galata Surlarının kalıntılarının veya izlerinin bulunduğu bölgede gerçekleştirilen anket çalışması, yaşları 31 ile 60 arasında değişen kadın erkek oranı dengeli ve genellikle eğitim düzeyi orta ve yüksek olan denek grubuyla yapılmıştır. Esnaf, öğrenci, mühendis mimar turizmci, emekli yönetici ve ev hanımı olarak iştigal konuları değişik çevrelerdendir. Denekler ağırlıklı olarak çalışma alanı ve yakın çevresinde ya yaşamakta veya o bölgede çalışmaktadır. Deneklerin % 50 sinden fazlası Beyoğlu yakın çevresindeki belediyelerde ikamet etmektedir.

Deneklerin yaklaşık %60'ı bölgeyi hergün kullanmakta, %30'u yaya, %60'ı toplu taşıma araçlarıyla ulaşmakta, sadece %10'luk bir grüp özel aracı ile ulaşmaktadır. Deneklerin yarıya yakını bölgeye çalışmaya gelmekte, yaklaşık yarıya yakın bölümü de gece eğlenmeye veya alış veriş amaçlı veya turistik kullanmaktadır.

Ankete katılanların yarıdan fazlası ömrünün yarıdan çoğunu İstanbul'da geçirmiştir. Bu veri, İstanbullu olmakla ve çevresel farkındalığın yaşanan yöreye bağlı olup olmadığıyla ilgili sonuçlar alınması açısından önemlidir. Tezin konusunu oluştural Galata kent Surlarını o bölgede yaşamayanların bilememesinin bir yere kadar normal

karşılanabileceği ön tespitiyle hareket edilmiş, o yöre kullanıcılarının bu konudan ne kadar haberdar olduğu sorgulanmktadır. Yaşam süresi açısından yapılan değerlendirmede deneklerin %80'i 10 yıldan fazla bir süredir İstanbul'da yaşamaktadır. Fakat deneklerin sadece %18'i çalışma alanındaki tahrip olmuş veya yokolmuş eserlerden haberdar olduklarını belitmiş, yarıya yakını hiçbir bilgim yok demiştir. Bu oranlar farklı gruplarda değişik sonuçlar vermiştir. Özellikle eğitim seviyesi düştükçe tarihsel çevreye farkındalık azalmakta %30'da, truristlerde ve 30 yaş altında bölgeye yönelik tarihi eserlerin farkındalığı %45'lerde kalmaktadır. Aksi yönde bölgede çalışanlar, işyeri sahipleri ve yükseköğrenim görenler % 80, Beyoğlu'da yaşayanlar %73 ve 30-62 yaş grubundakiler de %71 oranında bu konudan bir şekilde haberdar olduklarını bildirmiştir.

Deneklere göre istanbul'un kimliğini ön plana çıkaran ögeler %80 oranında olumludur. Deneklerin %80'i olumlu değerlendirme yapmıştır. İstanbul'un kimlk tanımlamasında %30 tarih ve kültür (galata Kulesi, Topkapı sarayı, Tarihi yarımada vd.), %31 doğal yapı (Boğaz, haliç, Deniz vd), %36 Yapay elemanlar (Boğaz Köprüsü, Taksim, Gezi parkı vd) , %12 oranında sosyal kültürel ögeler (Turizm, üniversite, rakı-balık, vapur vd.) öne çıkarılmıştır. En ön plana çıkan olumsuz öğeler ise %20 oranında kalabalıklık ve trafik unsururun istanbul'un kimlik öğesi olduğu belirtilmiştir.

Aynı soru Galata Bölgesi için sorulmuş sorunun yanıtı %30 ile Galata Kulesi ilk sırada yeralırken, tarihi doku ve binalar % 14,5 ve turizm %12 şeklinde sıralanmıştır. Galata Bölgesi'nin denkler üzerindeki imajı sorgulandığında %31'i sosyal-kültürel, %27'si ulaşımla ve %25'i çevresel konularla ilgili tanımlamalar yapmıştır. Bölge için sorgulanan diğer bir konu sorunların neler olduğudur. Deneklerin ¼ i tarafik ve gürültüyü ön plana çıkarırken %20si sosyal bozulma / asayişin en önemli sorunlar olduğunu belirtmiştir. Deneklerin sadece %4 lük kısmı tarihi eserlerin korunmamasını sorun olarak görmektedir.

Kent surlarından haberdar mısınız sorusuna alınan yanıt ise, %40 oranında bu bölgede kent surlarının olup olmadığını bilmediği sonucunu çıkarmıştır. Ayrıca deklerin toplamda kent surlarının yerini bilenleri oranı %25'de kalmaktadır. Kadınlar, turistler, 30 yaş altı grup ve orta öğretim ve altı gruplarda galata surlarından hiçbir şekilde haberdar olmayanların oranı %60'lar düzeyindedir. Ayrıca beyoğlu'da yaşayanların 1/3 ü kent surlarının yerlerini bilmemektedir. Yine paralel

olarak yaşamlarının tamamını istanbul'da geçirmiş olanların %50'si Galata Surları'nı ya hiç görmemiş veya yerlerini bilmemektedirler. Bölgede çalışanlar veya işyeri sahipleri %70 oranında Galata Kent Surlarından en haberdar kesimi oluşturmaktadır.

Deneklerin %90'lık bölümü Galata Kent Surlarının görünürlüğünün artması çevresel kalitenin arttırılmasında etki edeceğini düşünmektedir. Bu konuda çalışmaların restorasyon çalışmalarıyla yürütülmesi gerekir diyenler %40lık bir oranda, yerleri tabelalarla ve başka bir şekilde belirginleştirilmeli veya tanıtılmalı diyenler ise %60lık oranı oluşturmaktadır. Bu eserlerin korunması görevinin devlet veya belediylere ait olduğunu düşünenler %60 oranındadır.

3.6 Bölüm değerlendirmesi

Galata Kent Surları 2. Yüzyılda inşaasına başlanmış 12.- 14. Yüzyıllar arasında farklı dönemlerde son halini almıştır. Ortaçağ'da savunma anlayışıyla yapılan Galata Surları, bölgenin nüfusunun artmasıyla birlikte işlevini yitirmeye başlamıştır. 1766 yılında kentte meydana gelen büyük deprem nedeniyle hasar gören surların yıkılması gerekliliği tartışılmaya başlanmıştır. Tanzimat sonrası batılılaşma hareketleriyle Galata Surları'nın trafiği rahatlatmak, işlevsiz kalan surların ve hendeklerinin arazilerinin satılarak Avrupa'da yer alan apartmanlar gibi modern yapılar yapmak, bu bölgeyi Avrupa'daki kentlerin görüntüsüne kavuşturmak gibi nedenlerle yıkım süreci hızlanmıştır. Cumhuriyet döneminde Galata Surları'ndan çok az kalıntı bulunmaktadır. Menderes döneminde yapılan istimlâkler ve geniş caddeler açılması için yapılan çalışmalar sırasında, ayakta kalan bazı burçlar da tahrip edilmiştir. Cumhuriyet Dönemi içinde yaşanan tüm bu tahribatın ardından uzun süre bu eserlerin kalan kısımları dokunulmadan kendi haline bırakılmıştır. Tahrip edimiş olan surların parça parça kalan kısımları 1972-89 yılları arasında tescil edilmiş, fakat bu süre zarfında herhangi kapsamlı bir bakım ve restorasyon çalışması yapılmamıştır. Farklı dönemlerde bölgeyle ilgili birçok imar planı hazırlanmış olmasına rağmen, bu planlarda Surlara yönelik herhangi bir somut yaklaşım ortaya konmamıştır. "Eşsiz" kültür varlığı olan Galata Kent Surlarının kalan kısımları bile değerlendirilememekte, yeni yatırımların baskısıyla hergün kısım kısım yok olmaktadır.

Galata Surları ve çevreleyen alandaki yapıların fonksiyonel dağılımı irdelendiğinde, ticaret, hizmet (ofis, lokanta, kafeterya, otel vb), kullanımların ağırlık kazandığı tespit edilmiştir. Galata Surları ve çevreleyen alanda oldukça yoğun bir yapılaşma olduğu ve dar sokaklarla çevrelendiği görülmektedir. Özellikle kamusal binaların

bulunduğu parsellerde geniş boşlıklar olmasına rağmen, konut ve ticaret kullanımlı binalarının çok sıkışık ve bitişik nizam yapılandığı görülmektedir. Galata Surları ve yakın çevresindeki yoğun yapılaşmış alandaki binaların kat yükseklikleri 3-6 kat arasında yoğunlaşmaktadır. Galata ve çevresi ulaşım açısıdan irdelendiğinde çok yoğun bir yaya ve taşıt trafiği ile karşı karşıyadır.

Galata Bölgesi tarihsel özelliği ile ön plana çıkmaktadır. Surların dışında önemli anıtsal Korunması Gereken Kültür Varlıklarının yanısıra Dönemin sivil mimarlık eserlerini de barındırmaktadır. Kullanılan malzemenin taş olmasından dolayı günümüze dek korunabilmiş çok değerli eserler barındırmaktadır. Galata Surları'nın büyük bir bölümü tahrip edilmiş olsa da günümüzede izleri ve parçalı da olsa bazı bölümleri hala ayakta durmaktadır. Sur kalıntıları Galata'da farklı mahallelerde ve birbirinden farklı durumlardadır. Orijinalinin toplam uzunluğu 4200 metre olan surların 395 metrelik bölümü kısmen korunmuş olarak izleri takibedilmektedir.

Galata Bölgesinde kısmen kalmış olan kent surlarına yönelik kullanıcıların farkındalığını değerlendirmek üzere bölgede yapılan anket çalışması, Galata Surları'nın genel olarak kullanıcılar tarafından bilinmediği, gürültü, trafik, çevre kirliliği, sosyal bozulma/asayiş, kötü yapılaşma, otopark sorunlarının ön plana çıkarıldığını göstermektedir. Deneklerin sadece %4 lük kısmı tarihi eserlerin korunmamasını sorun olarak görmektedir.

Galata Bölgesi'nde Galata Kulesi, tarihi doku ve binalar, turizm imaj algısında ön plana çıkmaktadır. Galata Surları'nın farkındalığı oldukça düşük oranlarda kalmaktadır. Deneklerin yarısı Galata Surlarından tamamen habersizdir.

Galata Kent Surlarının görünürlüğünün artmasının çevresel kalitenin arttırılmasında etkili olacağı, ayakta kalabilenlerin restore edilmesi gerektiği, tanıtımının yapılması gereği üzerinde durulmuş; kullanıcılarda oldukça yüksek bir koruma bilinci olsa da, farkındalık açısından eksiklik olduğu tespit edilmiştir. Tarihi eserlerin korunması görevinin devlete ait olduğu görüşü ise yaygın anlayıştır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Kentlere kimlik kazandıran, kişilik veren ve içinde yaşayan insanların kendini yaşadığı çevreye aidiyetini güçlendiren ögelerin en etkinlerinde birisi tarihsel ve kültürel varlıklardır. Kente zaman boyutunda derinlik, kültürel, sosyal ve mimari geçmişiyle ilgili aktarımlar ve kentin algılanabilirliğine ve okunabilirliğine katkı sağlarlar. Bu katkının arttırılması bu eserlerin korunması ve gelecek kuşaklara aktarılmasıyla mümkün olabilir. Tarihi ve kültürel varlıkların korunması, bu eserleri yaşatarak, çevresi içinde vurgulayarak, çağdaş gereksinimlere uyumu sağlanarak, günün ve geleceğin eğilimleri de dikkate alınarak sağlanabilir. Çağdaş dünyada tarihi, kültürel varlıklar tüm insanlığın ortak malı olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle, tüm insanlığın koruma ve yaşatma kültürüne sahip olması ve birlikte hareket etmesi gerekmektedir. Tarihi ve kültürel değerlerinin ve tarihi geçmişin önemini kavrayan uluslar, kendi kimliklerini yitirmeden, benliklerini koruyarak gelişme fırsatını yakalamışlardır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde tarihi ve kültürel değerler ilgisizlikten, bilinçsizlikten, maddi yetersizlikten, mülkiyet sorunlarından, kentlilik bilincinin eksikliğinden, ekonomik baskılar vb. nedenlerden dolayı özgün yapılarını yitirmiş ve yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalmışlardır.

Bu tez çalışması ile günümüzde gittikçe azalan ve yok olmaya yüz tutmuş tarihi ve kültürel eserlerin arasında en belirgin olanlarından kent surlarının iyileştirilmesi ve sürdürülebilirliği bağlamında ilkelerinin geliştirilmesi gereği vurgulanmış, bu eserlerin kent yaşamı içindeki önemi ve kent dokusu ile ilişkileri tartışılmıştır. Galata Kent Surları örneğinde, Türkiye'deki durum ortaya konarak, Avrupa'nın farklı sur kentlerinde koruma, yaşatma ve değerlendirme ne şekilde gerçekleşmiş ve koruma eğilimleri ne yönde değişmektedir konuları ele alınmıştır.

21. Yüzyıl başlarından itibaren, sur kentleri veya içinde kent surlarının yeraldığı kentlere yönelik gerçekleştirilen koruma çalışmalarında dikkat çeken eğilim, kent surları özelinde, surların ön plana çıkarıldığı koruma ve yönetim planlarının hazırlanmasıdır. Bu planların surlar ve çevresindeki diğer korunması gereken

eserlerin şimdi ve gelecekte korunmasına rehberlik edecek politikaları ortaya koyması gerekmektedir.

Bu tezin amacı, kentlere kimlik kazandıran, geçmişin izlerini bugüne taşıyan, görünürlük sağlayan, farklılar yaratan tarihsel ve kültürel varlıklardan kent surlarının günümüz kent yaşamı ile bütünleştirilmesi, kent dokusu içinde görünürlük kazanması ve öneminin vurgulanmasının nasıl sağlanacağının ortaya konması ve bu konuda öneriler geliştirmesidir. Bu amaç doğrultusunda tezin temel hipotezi "Tarihi kent dokularının en önemli parçalarından olan kent surlarının ortaya çıkarılması, eğer kaybolmuşsa izlerinin belirtilmesi, çevresi içinde vurgulu biçimde ifade edilmesi, çevreye sosyal ve mekânsal açıdan katkı sağlayacak ve kent belleğinin güçlenmesine yardımcı olacaktır" şeklinde tanımlanmıştır. Ayrıca bu eserlerin ortaya çıkarılması; kentin devamlılığına, anlaşılmasına ve yerel kültürel kimliğinin yaratılmasına katkıda bulunacak mimari ve kentsel tasarım yaratıcılığına yeni fırsatlar sunacak ve kent merkezinin yeniden canlandırılması ve yenilenmesinde rol oynayacaktır.

Avrupa'da incelenen örneklerde tarihi kent dokularının korunmasında ve canlandırılmasında kent surlarının katkısının ve öneminin son derece yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu eserlerin korunması ve ön plana çıkarılması ile tarihi kent merkezlerinin koruma, yaşatma ve geleceğe aktarma konusunda halkın bilinçlendirmesi, kentin tanıtımı, korumanın ekonomik yönünün anlaşılması konularında önemli yollar katedildiği görülmüştür. Ayrıca korunmuş sur kentlerinde tarihi kent dokusu ile tarihi surlar arasında bir etkileşim bulunduğu, surlar korunduğu düzeyde tarihi kent dokusunun da korunmuş olduğu, surların kent dokusu ile birlikte korunmasının hem sosyal hem fiziksel açıdan daha etkili olduğu tespit edilmiştir. Örneğin Ferra'da eski kent dokusu bütün surları ve anıtsal eserleri ile birlikte korunmuş ve çevrede gelişen yeni kent dokusu ile farklılık oluşturarak algısını daha da arttırmıştır. Bununla birlikte tarihi kent merkezindeki yapılarda kültür fonksiyonun arttırılması planlanarak, bölge turizm açısından daha da etkili hale getirilmiştir. Lisbon'da ise depremlerin etkisi ile yıkılan dış surlar ile etki alanındaki kent dokusu tamamı ile değişmiş olsa da kale ve çevresinde korunan ilk surlar yeni kent ile sınır oluşturarak eski kent dokusunun korunmasını sağlamıştır. Kentin bütününden kolaylıkla ayırt edilebilen Alfama bölgesi kentin tarihini yansıtması özelliği ile kentin çekim merkezi halini almıştır. Barcelona'da surlar büyük ölçüde tahrip olmasına ve kentin eski kent dokusununda izleri takip edilmemesine rağmen,

korunmuş olan anıtsal kapılar ve bazı sur parçaları sergilenmekte kentin önemli referans noktaları olarak yaşamaktadır.

Galata Surları ve yakın çevresinde, bölgenin ve surların genel fiziksel özelliklerinin tespiti için kentsel ölçekten bina ölçeğinde yapılmış olan tespit çalışmalarında, çevresel fiziksel ve fonksiyonel durumun Avrupa'daki kısmen korunmuş sur kentleriyle benzer özellikler gösterdiği, surların yaklaşık %10'luk bir bölümünün kısmen ayakta olduğu tespit edilmiştir. Galata Kent Surlarının koruma, kullanma, yaşatma, sergileme ve gelecek kuşaklara aktarması konularında oldukça yetersiz kaldığı görülmüştür. Mevcutta yapılan planlama ve tasarım çalışmalarının, varolan eserlerin tescil edilmiş olmasından ileri gidememiş olduğu, elde kalan son sur kalıntılarının değerlendirilmesi ve kent yaşamına dahil edilmesiyle ilgili herhangi bir çalışma yapılmadığı gözlemlenmiş, hatta bu eserlerin birer "taş parçası" olduğu ve çevrenin imarının düzenlenmesi, ulaşım sorunlarının çözümlenmesi konuları önünde bir engel olduğu en yetkili ağızlardan bile dile getirilmektedir.

Bunun yanı sıra Galata Surlarına yönelik kullanıcıların farkındalığını değerlendirmek üzere bölgede anket çalışması ve gözlemler yapılmıştır. Bu çalışmada, deneklerin çoğunun bölgede yaşamasına ve bölgeyi sürekli kullanıyor olmalarına rağmen surların farkında bile olmadığı, algılamada sorunlar yaşadığı görülmüştür.

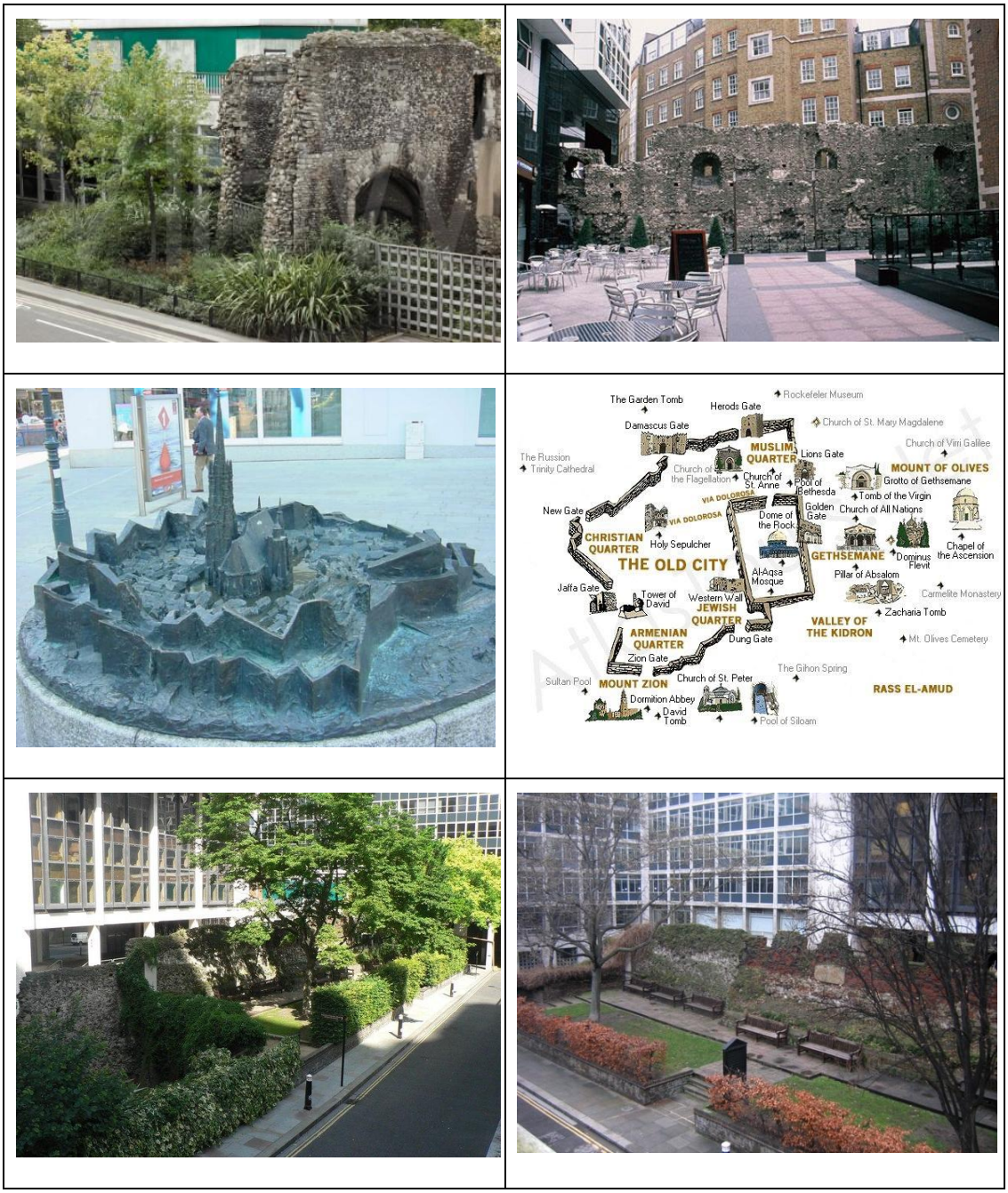
Sonuç olarak çalışmada, tarihi kent dokularının en önemli elemanlarından biri olan kent surlarının ortaya çıkarılmasının, eğer kaybolmuşsa izlerinin belirtilmesinin ve çevresi içinde vurgulu biçimde ifade edilmesinin, çevreye sosyal, mekânsal açıdan katkı sağlayacağı ve kent belleğinin güçlenmesine yardımcı olacağı kanıtlanmıştır. Deneysel çalışma olarak yapılan Galata Surları farkındalığı araştırmasındaki anketler sonucunda, deneklerin tamamına yakını tarafından Galata Kent Surlarının görünürlüğünün artmasının çevresel kalitenin arttırılmasında etkili olacağı vurgulanmıştır. Ancak koruma konusunda denekler belli bir bilinç düzeyine sahip olsa bile, bu denli önemli ve algılanması kolay eserler konusunda yeterince bilgi sahibi değillerdir. Galata Surları'nın görünürlüğünü büyük ölçüde yitirmiş olması surlarla ilgili farkındalığı da azaltmıştır. Çalışmada, deneklerin yarısının Galata Surlarından tamamen habersiz olduğu belirlenmiştir. Galata Surlarının varlığından haberdar olanların ise yarısı surların yerini bilmemektedir. Galata Bölgesi kimlik tanımlamasında Galata Kulesi ilk sırada, tarihi doku ve binalar ile ön plana çıkmakta (%45), ancak Galata Surları'nın ile oldukça düşük oranlarda(%1,3) kalmakta olduğu

görülmektedir. Deneklerin yarısına yakınının Galata ve çevresinde gürültü, trafik, çevre kirliliği, sosyal bozulma/asayiş, kötü yapılaşma, otopark sorunlarını ön plana çıkardığı ve tarihi eserlerin korunamamış olmasını çok önemli bir sorun olarak görmediği anlaşılmaktadır.

Denekler tarafından Galata Kent Surları'nın görünürlüğünün artmasının çevresel kalitenin arttırılmasında etkili olacağı, ayakta kalabilenlerin restore edilmesi gerektiği, tanıtımının yapılması gereği vurgulanmıştır. Galata Kent Surlarının koruma ve ortaya çıkarma devlete ve belediyeye ait olduğu görüşü ise yaygın anlayış olarak ortaya çıkmaktadır.

Galata Kent Surları'nın kalan kısımları mutlaka koruma altına alınmalıdır. Bu koruma anlayışı sadece kurumsal anlamda "tescil" işlemi ile sınırlandırılamaz. Bu eserlerin korunması ve iyileştirilmesinin; yerel kentsel kaliteyi artırmak için potansiyel taşımakta olduğuna, tarihi kentin devamlılığına, anlaşılmasına ve yerel kültürel bilincin yaratılmasına katkıda bulunacaktır. Bölgede bulunan kullanıcılar ve turistler için Galata Surlarına ait farkındalığın artması için, bu eserlerin görünürlüğünün artması, ortaya çıkarılması, tamamen kaybolmuşsa izlerinin takibedilebilir hale getirilmesi gerekmektedir.

Bu anlamda yapılması gerekenler sadece sosyal bilinçlendirme değil, aynı zamanda teknik olarak da Surların ve çevresinin tasarım ve planlama çalışmalarında çağdaş uygulamalar benimsenmelidir. Surların, ayrı bir mekânda yerinden sökülerek veya müzede değil yerinde korunmasına özen gösterilmeli, ait oldukları çevredeki diğer eklentileri ile birlikte değerlendirilmeli, çevresindeki yapılaşmalar yeni dahi olsa kentsel yerleşmelerin bu eserlerle birlikte yaşaması veya birlikte planlanmasına ve tasarlanmasına özen gösterilmeli, surlara ulaşımı ve erişimi kolaylaştırmalı, mümkünse orijinal kullanımına yönelik, dokunma, gezme vb. iletişime olanak tanınmalıdır. Bunlara olanak yoksa surlar çağdaş yöntemlerle sergilenmeli ve sunulmalıdır. Eğer surlar tamamen yokolmuş ise, kentsel açık alanlara kalan kısımlarda bu izlerin takibedilmesine yönelik tasarım çalışmaları yapılmalıdır.

Şekil 3.55 : Avrupa'nın Farklı Kent Surlarının Koruma/Kullanma/Sergileme Örnekleri

Yukarıdaki çalışmalar bütün bir programın parçaları olarak ele alınacağı "Galata Surları Koruma ve Yönetim Planı" çalışması kapsamında gerçekleştirilmelidir. Şeffaf ve katılımcı bir yönetim birimi koordinasyonunda gerçekleştirilecek planlama çalışmalarına konunun uzmanları, sivil toplum örgütleri, üniversite ve merkezi yönetim temsilcilerinin katılımı sağlanmalıdır. Politikalar konusunda Avrupa'da yapılan ve bu çalışmada örnekleri ortaya konan çalışmalardan yararlanılmalı, yerinde

yapılacak gözlem ve toplantılarla benzer alanlardaki sorun ve geliştirme önerileri dikkate alınmalıdır.

Ayrıca bu eserlerin ortaya çıkarılması; kentin devamlılığına, anlaşılmasına ve yerel kültürel kimliğinin yaratılmasına katkıda bulunacak mimari ve kentsel tasarım yaratıcılığına yeni fırsatlar sunacak ve kent merkezinin yeniden canlandırılması ve yenilenmesinde rol oynayacaktır.

Şekil 3.56 : Galata Kent Surlarının Korunmasına Yönelik Öneri Çalışma Akış Planı

KAYNAKLAR

Akın, N.,(2002). 19. Yüzyılın İkinci Yarısında Galata ve Pera, Literatür Yayıncılık, İstanbul

Akın, N.,(2010): Galata ve Beyoğlu Haritaları Üzerinden Bazı Değerlendirmeler, 07.01.2010 http://www.obarsiv.com/guncel_nur_akin.html

Associacao Arquitectos Portugueses, (1987) Guia Urbanistico e Arquitectonico de Lisboa. Lisboa.

Aston St., Kim K., (2008), Urban States Urban revitalization research Projects, Seoul National University.

Barrabés F., (2010); Barcelona: A city shaped by History, http://www.barrabesmil.net/PROJECTS/bcnSquare/barcelona-a-city-shaped-by-history/

Beyoğlu kentsel Sit Alanı Koruma Amaçlı İmar Planı, (2008)

Çeçener, B., (1994) İstimlâkler, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, c.4, Türkiye ve Ekonomik Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul, s.272–275

Cevat ERDER, (1977) Venedik Tüzüğü tarihi Bir Anıt Gibi Korunmalıdır; ODTÜ Mim. Fak. Dergisi, Güz

Chapman C, (1987), Planning in Conservation Areas, Institute of Planning Studies.

Clarke, R. Sandwich, G. (1987) Informal District Plan for Conservation, Institute of Planning Studies.

Cohen, N. (2001) Urban Planning, Conservation and Preservation, McGraw-Hill Professional; New York

Conservatıon Plan Dublın Cıty Walls and Defences (2004), Supported By The Herıtage Councıl, Managing Editor Margaret Gowen,

Coulson I., Harmsworth A., (2008), Canterbury City Walls, Using urban remains & the Kent (England) Historic Environment Record as clues about the past,

Council of Europe, (1963) The Preservationand Development of Ancient Buildings and Historical or Artistic Sites, Council of Europe Publishing Amsterdam..

Council of Europe, (1975) Congress on the Architectural Heritage, Council of Europe Publishing, Amsterdam.

Council of Europe, (2001). Cultural Heritage, 1954-2000, Council of Europe Publishing Amsterdam.

Council of Europe, (2003) European Cultural Heritage 2002, Council of Europe Publishing Amsterdam.

Culture, Urbanism and Planning; (2006). Edited by JAVIER Monclus and Manuel GUÀRDIA, Published by Ashgate Publishing Limited,

Dejanirah C., (2006) História de Lisboa. Lisboa, Gótica, Instituto Nacional de Estatîstica de Portugal

Demirtaş Y., Esgin İ.(2006), Bir Kentsel Yenileme Deneyimi: Barselona; PLANLAMA Dergisi, 2006/2

Derry City Walls Conservation Plan, (2005), Environment and Heritage Service North Ireland

Dıas, M. T., (1991) Lisboa Desaparecida. Lisboa, Quimera Editores, 7th Ed., Vol. I,

Dos Santos J. R., (2010) Urban Transformatıon: Controversıes, Contrasts And Challenges Recoverıng Images Of The Past: The Medıeval Fortıficatıons In Contemporary Portuguese Cıtıes Durıng The Estado Novo Regıme (1933-74) 14th IPHS Conference Istanbul

Doxiadis C.A., (1968) Ekistics: An introduction to the Science of Human Settlements, Oxford University Press, London,

Ellis C., (2007), "History of Cities and City Planning.

Eyice, S., (1994). Galata, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, c.3, Türkiye ve Ekonomik Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul, s.348–354

Fielden, M., (1985) Architectural Urban Conservation, Design and Conservation in the City, Liverpool Univ. Press

Fletcher, B.(1996), A History of Architecture Published Architectural Press. Architecture.

Frankfort, H., (1970) "The Art and Architecture of the Ancient Orient", Pelican History of Art, 4th ed, Penguin

Furini A.; Paternò M.; (2013) Alberto Pellegrinelli; Paolo Russo, Integrated measurement techniques for the monitoring of the ancient walls of Ferrara; Built Heritage, Monitoring Conservation Management.

Genim, M. S., (2004). Lygos, Bizantion, Konstantinopolis, İstanbul: Beyoğlu'nun Yerleşim Tarihi, Geçmişten Günümüze Beyoğlu, c.1, İstanbul, s.17-70

German Commission for UNESCO, (1980) Sites and HistoricTowns in Europe, Bon.

Gonçalo B., (1990) "Lisbon: a vulnerable city" Lotus International 64. Milan, Italy: Elemond Periodici.

Goodspeed R.; (2007) Lisbon Urban Form Analysis Masters in Community Planning Candidate, University of Maryland.

Gutkind, E. A. (1967). Urban Development in Southern Europe: Spain and Portugal. International History of City Development, Vol. III. New York: The Free Press.

Hall P., (2011); Urban And Regional Planning 4th Edition, Routledge.

Hilberseimer L.; (1955) The Nature of Cities: Origin, Growth, and Decline, Pattern and Form, Planning Problems, Publisher: P. Theobald

Hobsbawm E. J. (1992) Nations and Nationalism Since 1780 Programme, Myth, Reality, Cambridge University Press.

Jenks C., (1988) The Prince, the Architects and New Wave Monarchy, Academy Editions, Limited.

Joel S.,(1979), Dictionary of the History of Portugal. Porto, Livraria Figueirinhas, Volume 1.

John L.,(1997), World Bibliographical Series Volume 199: Lisbon. Denver, Colorado: Clio Press.

Jonathan B., (2004), Brickstamps of Constantinople, Volume I: Text, Oxford University Press, ISBN 978-0-19-925522-1

Kilkenny Cıty Walls Conservation Plan, (2003) Oxford Archaeology, / The Heritage Council of Dublin,

Kostof S., (1993), The City Shaped: Urban Patterns and Meanings Through History.

Kozak J. T., James C. D., (1998), Historical Depictions of the 1755 Lisbon Earthquake, http://nisee.berkeley.edu/lisbon/

Krier L., Culot M. (1988) The Architecture of Community Island Press Washington

Kuban, D. (2000), Tarihi Çevre Korumanın Mimarlık Boyutu, Yem Yayınları

Kuban, D., (1994). Menderes ve İstanbul, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, c.5, Türkiye ve Ekonomik Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul, s.389–392

Launay, M.D., (1864). Notice sur Les Fotifications de Galata, Journal de Constantinople, 02 12 1864

Limerick City City Walls: Conservatıon management Plan, (2008), English Heritage, May

Lisbon City Government Website [www.cm-lisboa.pt]

Lisbon Metro Website [www.metrolisboa.pt]

Lozano E., (2003), Community Design and the Culture of Cities: The Crossroad and the Wall, Cambridge University Press

Mete T.,. (1998), ‘’Cumhuriyet Döneminde Doğa ve Kültür Varlıklarının Korunması, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.

Morris A. E. J; (2013), History of Urban Form Before the Industrial Revolution Routledge

Mullin, J. K. (1992), "The reconstruction of Lisbon following the earthquake of 1755: a study in despotic planning" Planning Perspectives. Vol. 7, 157-179.

Mumford, L. (1961). The City in History, Its Origins, its Transformations and its Prospects”.Harcourt, Brace & World, Inc.

Okur, E; (2011), Galata Surları’nın Yıkım Süreci, Y.L,sans Tezi, İTÜ FBE.

Osborn F. J.; (1942) New Towns After The War, Published: by J. M. Dent & **Sons Ltd**

Pais I., (2009) Lısbon Before And After The 1755 Earthquake, Effects on the urban and building technologies evolution, Reducing Earthquake Losses in the Extended Mediterranean Region, RELEMR PROGRAMME.

Perihan K., (2004), Küreselleşme Sürecinde Kentlerin Tarihsel-Kültürel Değerlerinin Korunması-Türkiye-Bodrum Örneği, Doktora Tezi, Ankara.

Pini D., (2011) Urban Mobility in the City of Ferrara, Indian Heritage Cities Network Third Biennial Conference.

Pounds, N. (2005) The Medıeval Cıty, Greenwood PRESS,

Rossi A., (1984) The Architecture Of The City, MIT Press.

Worcester City Walls: Conservatıon management Plan (2007), English Heritage.

"2863 Sayılı Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu", (1983).

"5366 Sayılı Yıpranan Tarihi Ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması Ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun", (2005)

"5226 Sayılı "Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu İle Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" (2004)

http://www.cm-lisboa.pt/en/city-council/history , alındığı tarih: 20.01.2014.

http://www.eib.org/projects/loans/1989/19890090.htm, alındığı tarih: 14.02.2014

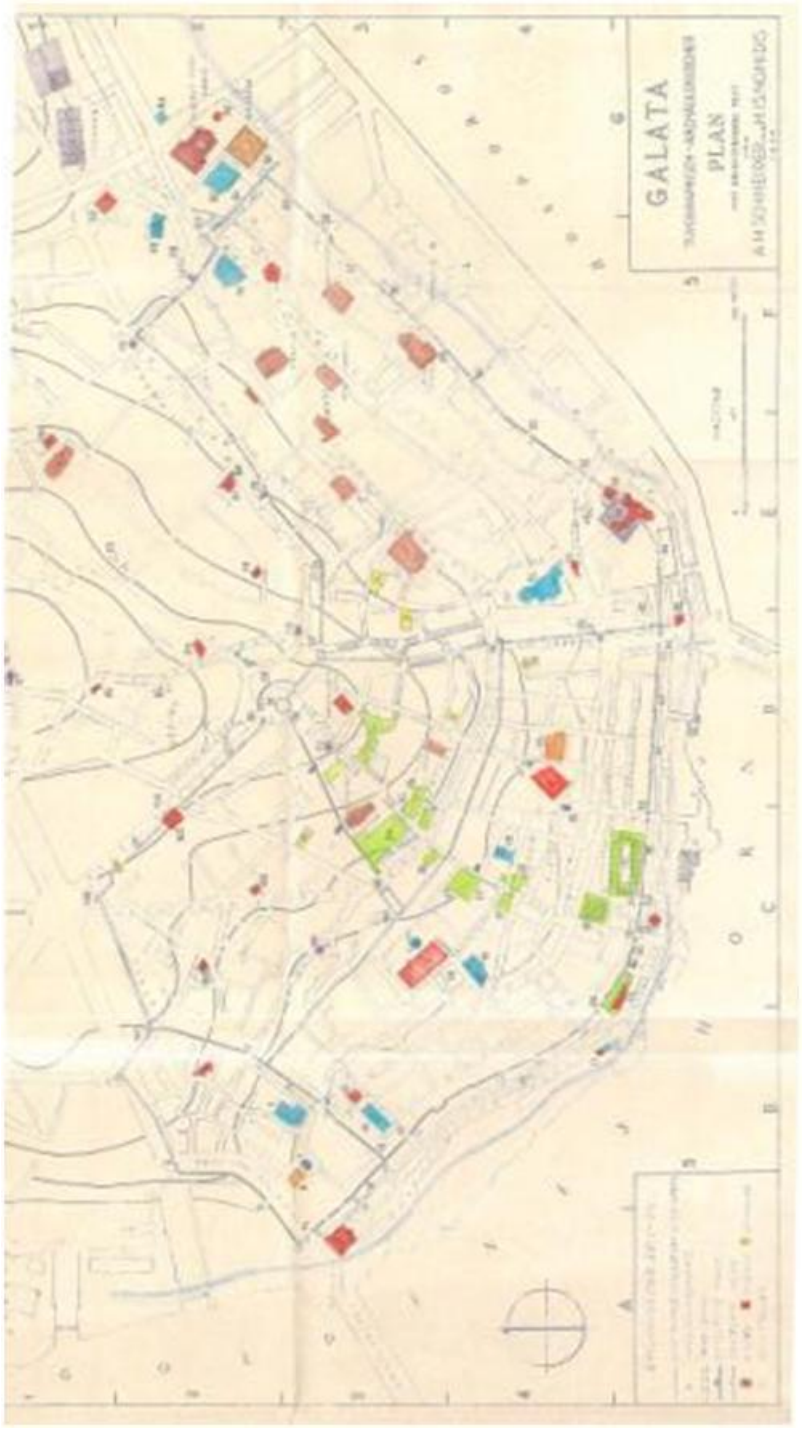
http://www.istanbularkeoloji.gov.tr/web/41-225-1-1/muze_-_tr/muze/kazilar/yenikapi_kazilari, alındığı tarih: 10.01.2014.

Parque das Naçoes Website [www.portaldasnaceos.pt], alındığı tarih: 07.01.2014.

http://www.barrabesmil.net/PROJECTS/bcnSquare/barcelona-a-city-shaped-by-history/, alındığı tarih: 06.10.2013

EKLER

EK A Tarihi Galata Haritaları

Ek A1: Schneider Nomidis 1944 (kaynak: Gümüşsuyu Atatürk Kitaplığı Arşivi)

Ek A2: Ek A2: Goad 1905(kaynak: Gümüşsuyu Atatürk Kitaplığı Arşivi)

Ek A3: D'ostoya 1858-1860 (kaynak: Gümüşsuyu Atatürk Kitaplığı Arşivi)

EK B: Anket Soruları

KENT SURLARININ KENT DOKUSU ve KENTSEL YAŞAMLA ETKİLEŞİMİ : GALATA KENT SURLARI ÖRNEĞİ
Y.Lisans tezi - Mimar Burcu TAN

Tarih:..... Anketi Yapan.....

Anket Yapılan Yer (Meydan/ Sokak ismi) :.....
Anket Yapılan Kişinin
Cinsiyeti □Erkek □Kadın **Yaş :** ..... **Mesleği:** .....
Eğitim □İlkokul □ Lise □ Üniversite □ Y.Lisans Doktora □
.....
Alan ile İlişkisi □ İkametgah □ İşyeri Sahibi □ Çalışan □ Turist □ Öğrenci □ .....

1. **Kaç yıldır İstanbul da yaşıyorsunuz? .....**
2. **İstanbul denilince ilk aklınıza neler geliyor? (5 adet sıralayınız)**

□ .....
□ .....
□ .....
□ .....
□ .....

3. **Sizce tarihi eserlerimiz yeteri kadar korunuyor mu?**

□ Hayır □ Evet □ Kısmen □.....

4. **Sizce tarihi eserlerimizin korunması görevi kimindir?**

□ **Devlet** □ **Belediye** □ **Valilik** □**Vatandaş** □**Üniversite** □**Vakıf** □.....

5. **Hangi sıklıkta Galata ve çevresine geliyorsunuz?**

□ Hergün □ Haftada bir □ Haftada 2 -3 □ Ayda bir □ Yılda bir □.....

6. **Nerede ikamet ediyorsunuz? İl.....İlçe..... Mahalle.....**
7. **Galata ve çevresine hangi araçlarla ulaşım sağlıyorsunuz?**

□ Yaya □ Özel Araç □ Dolmuş □ Otobüs □ Metro □ Taksi □.....

8. **Özel aracınız ile geliyorsanız nereye park ediyorsunuz?**

□ Yola □ Açık otoparka □ Kapalı otoparka □ .....

9. **Alandaki rolünüz nedir?**

□ İkametgah □ Çalışan □ Ziyaretçi □ Müşteri □ Turist □D.....

10. **Galata bölgesinde hangi saatlerde daha çok bulunuyorsunuz?**

□ Gece Yatmaya □ Gece Eğlence □ Gündüz Çalışmaya □ Öğleden Önce Alış veriş
□ Öğleden Sonra Alış veriş □ .....

11.Galata bölgesindeki sorunlar nelerdir?

□ .....
□ .....
□ .....
□ .....
□ .....
□ .....

12.Galata denince aklınıza neler geliyor?

□ İş □ Eğlence □ Kule □ Tarihi binalar □ Galata Surları □ İstiklal Caddesi □ Karmaşa
□ ..... □ ..... □ .....

13.Bu çevrede tahrip olmuş veya yokolmuş eserler hakkında bilginiz var mı?

□ Hayır □ Evet □ Kısmen □.....

14.Bu çevredeki tarihi kent surlarının varlığından haberdar mısınız?

□ Hayır □ Evet □ Kısmen □.....

15.Bu çevredeki tarihi kent surlarının yerini biliyor musunuz?

□ Hayır □ Evet □ Kısmen □.....

16.Galata Kent Surlarının görünürlüğünün artması sizce çevresel kalitenin arttırılmasında etki eder mi?

□ Hayır □ Evet □ Kısmen □.....

17.Galata Kent Surları sizce nasıl değerlendirilmeli?

□ Yeniden inşa edilmeli □ Yerleri belirginleştirilmeli □ Var olanlar restore edilmeli
□Bilgilendirme Tabelaları konmalı □ Değerlendirilmesine gerek yok □ Değerlendirilemez
□ ... .

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad: BURCU TAN

Doğum Yeri ve Tarihi: Sivas - 08.10.1983

Adres: KARABAŞ MAH.ASIMEFENDİ SOK.NO:16 D:5 İZMİT/KOCAELİ

E-Posta: burcutan2010@gmail.com

Lisans: Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fak. Mimarlık Bölümü- 2008

Mesleki Deneyim ve Ödüller:

2011	Afyon Kent Meydanı Ulusal Proje yarışması –Satınalma
2012-….	Basiskele Belediyesi Kentsel Dönüşüm ve Kent Estetik Birimi
2010-2011	İTÜ Mimarlık Fakültesi Döner Sermaye İşletmeleri Arapgir (Malatya) Belediyesi 1/1000 Ölçekli Uygulama İmar Planı Arapgir (Malatya) Belediyesi 1/5000 Ölçekli Nazım İmar Planı Arapgir (Malatya) Belediyesi Meydan Düzenlemesi projesi Arapgir (Malatya) Belediyesi Az katlı toplu konut projesi
2008-2009	Toz Mimarlık İnşaat Taahhüt San. ve Tic. Ltd. şti.
2008	Yapı Çözümleri İstanbul Forum – Bayrampaşa Şantiyesi Mantolama ve çatı yalıtım işleri
2008	Doç. Murat SOYGENİŞ (Y.T.Ü.) Araştırma Şantiye Stajı Kabataş Erkek Lisesi Röleve Çalışmaları
2005	Ek-can İnş. Ve Otom. San.Tic.Ltd.Şti.– Kocaeli Üniversitesi Umuttepe Şantiyesi
2004	Alan Proje Müş. İnş.San.Tic.